

Lagrådsremiss

Personlig assistans m.m. – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 4 februari 2010

Maria Larsson

Kjell Rempler
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslår regeringen att det ska krävas tillstånd för att enskilda assistansanordnare ska få bedriva verksamhet med personlig assistans. De bestämmelser som finns i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, om tillståndsmyndighet, sanktionsmöjligheter och överklaganderätt föreslås gälla även i fråga om tillstånd för verksamhet med personlig assistans. De assistansberättigade som är arbetsgivare åt sina assistenter ska vara skyldiga att anmäla sin verksamhet till Socialstyrelsen.

Vidare föreslås att en bestämmelse införs i LSS som innebär att när åtgärder rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Barnet ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Hänsyn ska tas till barnets åsikter i förhållande till barnets ålder och mognad.

Regeringen lämnar dessutom förslag till en ny lag om registerkontroll av personal som utför vissa stöd- och serviceinsatser åt barn med funktionsnedsättning. Förslaget innebär att den som bedriver verksamhet enligt LSS och utför insatser åt barn inte ska få anställa någon i verksamheten om inte utdrag ur register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister har kontrollerats. Kontrollen ska också avse den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktik-tjänstgöring eller liknande inom sådan verksamhet. Skyldigheten att kontrollera utdrag ur belastningsregister ska inte gälla sådan personal som inte kommer att delta direkt i arbetet med stöd- och serviceinsatser eller vid anställning av en förälder som utför insatser åt sitt barn.

Regeringen föreslår också regler som innebär att när en person har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, får detta beviljas under

förutsättning att möjligheterna att tillgodose behovet genom bostadsanpassning eller andra hjälpmedel har utretts.

Det föreslås även ändringar i LSS som avser främst kommunernas ansvar. Den enskilde ges rätt att vid ett personligt sammanträffande med socialnämnden eller annan beslutsfattare framföra uppgifter i ett ärende om insatser enligt LSS. Det föreslås också att när en kommunal insats enligt LSS beviljas ska den enskilde erbjudas en individuell plan med beslutade och planerade insatser som upprättas i samråd med henne eller honom. Den som har beviljats en LSS-insats ska därutöver kunna begära att en individuell plan upprättas om det inte redan har skett.

De föreslagna författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagförslag	6
2.1	Förslag till lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister	14
2.4	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	15
3	Ärendet och dess beredning	16
4	Bakgrund.....	17
4.1	Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	17
4.2	Lagen (1993:389) om assistansersättning, socialförsäkringsbalken samt övrig reglering	19
4.3	Omfattning och inriktning av insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och lagen (1993:389) om assistansersättning	19
4.4	Principiella utgångspunkter	21
5	Tillsyn och kontroll.....	22
5.1	Ansvar för tillsyn över personlig assistans	22
5.2	Tillståndskrav och anmälningsplikt för verksamhet med personlig assistans	24
5.3	Kvalitetskrav	27
5.4	Resurser och kompetensutveckling	29
5.5	Personlig assistans med assistansersättningsmedel	30
6	Ett barnperspektiv i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	31
6.1	Regler om barnets bästa.....	31
6.2	Barns rätt att komma till tals	33
6.3	Utveckling och spridning av metoder.....	35
6.4	Obligatorisk registerkontroll	36
7	Arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning	43
8	Åtgärder för effektivare resursutnyttjande	49
8.1	Differentierad timschablon	49
8.2	Enhetlig modell för bedömning av andra personliga behov m.m. avseende personlig assistans.....	52
8.3	Behov av fler än en personlig assistent samtidigt.....	55
9	Vissa frågor om kommuners ansvar.....	57
9.1	Rätt till personligt sammanträffande med beslutsfattare.....	57
9.2	Insatser i en annan kommun	58

9.3	Individuell plan	60
9.4	Kommunens anmälningsskyldighet	61
9.5	Hjälpmedel till brukare eller assistent.....	62
10	Konsekvenser.....	63
11	Ikraftträdande.....	67
12	Författningskommentar.....	67
12.1	Förslaget till lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder.....	67
12.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	69
12.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) belastningsregister.....	73
12.4	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	73
Bilaga 1	Författningsförslag i betänkandet Möjlighet att leva som andra (SOU 2008:77)	74
Bilaga 2	Remissinstanser till betänkandet Möjlighet att leva som andra (SOU 2008:77)	115

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
4. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder

Häri genom föreskrivs följande.

1 § Den som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som omfattar insatser åt barn, får inte anställa någon utan att först kontrollera utdrag ur register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister (registerutdrag) avseende den som ska anställas. Registerutdraget ska vara högst ett år gammalt.

Sådan kontroll ska också göras avseende en person som, i verksamhet som avses i första stycket,

1. erbjuds eller tilldelas arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande, om det sker genom uppdrag eller liknande, eller genom anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten, eller

2. erbjuds praktiktjänstgöring.

Första och andra styckena tillämpas inte på

1. en person som inte ska delta direkt i arbetet med stöd- och serviceinsatser, eller

2. en förälder som ska utföra insatser åt sitt eget barn.

2 § En person som erbjuds eller tilldelas en anställning, liknande arbete eller praktiktjänstgöring enligt 1 § första eller andra stycket ska till den som lämnar erbjudandet lämna ett registerutdrag, om inte denne själv inhämtar uppgifterna.

Registerutdrag ska också, om en assistansberättigad begär det, lämnas av en person som erbjuds anställning som personlig assistent av den assistansberättigade själv. Detta gäller assistansberättigade som har beviljats

1. ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

2. assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

I lagen (1998:620) om belastningsregister finns det bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag ska innehålla.

3 § Registerkontroll enligt 1 § behöver inte göras om en person inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att delta i verksamheten på det sätt som avses i 1 § andra stycket.

4 § Ett registerutdrag eller en kopia av det ska bevaras i minst två år från det att en anställning, ett liknande arbete eller en praktiktjänstgöring enligt i 1 § andra stycket påbörjades.

Om den som lämnat ett registerutdrag begär det, ska det återlämnas i original.

5 § I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns det bestämmelser om tillsyn, återkallelse av tillstånd och förbud att driva verksamhet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.
2. Bestämmelsen i 2 § andra stycket ska också tillämpas på en person som ska anställas som personlig assistent av en assistansberättigad som beviljats assistansersättning enligt äldre föreskrifter.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 8, 9, 9 a, 10, 15, 17, 18, 19, 23, 25, 27 och 28 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 23 § ska sättas närmast före 23 a §,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 6 a, 8 a och 26 i §§ samt närmast före 23 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §

När åtgärder rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

8 §

Insatser enligt denna lag *skall* ges den enskilde endast om han begär det. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnads-havare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatser för honom.

Insatser enligt denna lag *ska* ges den enskilde endast om han eller hon begär det. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnads-havare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatser för honom eller henne.

När en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

8 a §

I ett ärende som gäller insatser enligt 9 § har den enskilde rätt att muntligen vid besök lämna uppgifter inför nämnden, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Den enskilde ska underrättas om sin rätt enligt första stycket.

9 §¹

Insatserna för särskilt stöd och service är

1. rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder,

¹ Senaste lydelse 1997:723.

2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt <i>lagen (1993:389) om assistansersättning</i>, 3. ledsagarservice, 4. biträde av kontaktperson, 5. avlösarservice i hemmet, 6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet, 7. korttidstillsyn för skolorngdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov, 8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet, 9. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna, 10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.	2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt <i>51 kap. socialförsäkringsbalken</i>,

9 a §²

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Som kostnad för personlig assistans enligt 9 § 2 anses inte i något fall ersättning som den enskilde själv lämnar

1. till någon som han eller hon lever i hushållsgemenskap med, eller
2. till en personlig assistent för arbete som utförts på arbetstid som överstiger den tid som anges i 2–4 §§ *lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete*.

*Den som har behov av fler än en personlig assistent samtidigt, har rätt till flera assistenter endast om möjligheterna att få hjälpmedel eller bidrag enligt *lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. har utretts.**

10 §

I samband med att insats enligt denna lag beviljas *kan* den enskilde *begära* att en individuell

I samband med att *en* insats enligt denna lag beviljas *ska* den enskilde *erbjudas* att en indivi-

² Senaste lydelse 2000:1030.

plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom. I planen *skall* även redovisas åtgärder som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Planen *skall* *fortlöpande och minst en gång om året omprövas*.

Landstinget och kommunen *skall* underrätta varandra om upprättade planer.

duell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom *eller henne*. *Den som har beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett*. I planen ska även åtgärder redovisas som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Planen *ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året*.

Landstinget och kommunen *ska* underrätta varandra om upprättade planer.

15 §

Till kommunens uppgifter hör att

1. fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är,

2. verka för att personer som anges i 1 § får sina behov tillgodosedda,

3. informera om mål och medel för verksamheten enligt denna lag,

4. medverka till att personer som anges i 1 § får tillgång till arbete eller studier,

5. verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för personer som anges i 1 §,

6. anmäla till överförmyndaren dels när en person som omfattas av 1 § kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, dels när ett förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra, *samt*

7. samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder.

6. anmäla till överförmyndaren dels när en person som omfattas av 1 § kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, dels när ett förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra,

7. samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder, *samt*

8. *anmäla till Försäkringskassan när någon som har ansökt om biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till sådan assistans enligt 9 § 2 kan antas ha rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.*

17 §

Ett landsting eller en kommun får med bibehållet ansvar sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla insatser enligt denna lag.

Ett landsting eller en kommun får med bibehållet ansvar sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla insatser enligt denna lag. *Om ett avtal som en kommun träffar med en enskild innebär att*

en insats enligt 9 § 8 eller 9 ska tillhandahållas i en annan kommun, ska den kommunen underlättas om avtalet.

Ett landsting och en kommun som ingår i landstinget får träffa avtal om att ansvar för en eller flera uppgifter enligt denna lag överläts från landstinget till kommunen eller från kommunen till landstinget. Om en sådan överlåtelse sker *skall* föreskrifterna i denna lag om landsting eller kommun gälla för den till vilken uppgiften överläts.

Om ett landsting och en kommun har träffat en överenskommelse enligt andra stycket, får överlåtaren lämna sådant ekonomiskt bidrag till mottagaren som motiveras av överenskommelsen. Har en överlåtelse skett från ett landsting till samtliga kommuner som ingår i landstinget, får kommunerna lämna ekonomiska bidrag till varandra, om det behövs för kostnadsutjämning mellan kommunerna.

18 §³

Av dem som enligt beslut av Försäkringskassan är berättigade att få assistansersättning enligt *lagen (1993:389) om assistansersättning* får avgift för personlig assistans tas ut inom ramen för sådan ersättning.

Av dem som enligt beslut av Försäkringskassan är berättigade att få assistansersättning enligt *51 kap. socialförsäkringsbalken* får avgift för personlig assistans tas ut inom ramen för sådan ersättning.

19 §⁴

Av dem som har hel *ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension* eller hel *garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension* eller hel *sjukersättning* eller hel *aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring* eller som har annan inkomst av motsvarande storlek får *skäliga avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter* tas ut enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga

Skäliga avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter får tas ut av dem som har hel *allmän ålderspension*, hel *sjukersättning* eller hel *aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken* eller annan inkomst av motsvarande storlek, enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens *självkostnader*. Kommunen *ska* se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov.

³ Senaste lydelse 2004:826.

⁴ Senaste lydelse 2002:199.

kommunens självkostnader. Kommunen *skall* se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov.

Tillstånds- och anmälningsplikt

23 §⁵

En enskild person får inte utan tillstånd av Socialstyrelsen yrkesmässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 9 § 6–10.

En enskild person får inte utan tillstånd av Socialstyrelsen yrkesmässigt bedriva *verksamhet med personlig assistans som avses i 9 § 2 eller* sådan verksamhet som avses i 9 § 6–10.

Kommun och landsting som driver verksamhet som avses i 9 § 6–10 ska anmäla denna verksamhet till Socialstyrelsen innan verksamheten påbörjas.

Den som har beviljats ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 eller assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, och som har anställt någon för sådan personlig assistans, ska göra en anmälan till Socialstyrelsen innan assistenterna påbörjar sitt arbete.

25 §⁶

Socialstyrelsen har tillsyn över verksamhet enligt denna lag.

Socialstyrelsen har tillsyn över *all* verksamhet enligt denna lag.

26 i §

Vid allvarlig underlåtenhet att iaktta skyldigheterna enligt lagen (2010:000) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder, får Socialstyrelsen återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får Socialstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

27 §⁷

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av Socialstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

⁵ Senaste lydelse 2009:597.

⁶ Senaste lydelse 2009:597.

⁷ Senaste lydelse 2009:813.

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §,
6. omhändertagande av personakt enligt 23 d §,
7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, eller
8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g och 26 h §§. 8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 i §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av Socialstyrelsens beslut enligt 23 c § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det vunnit laga kraft.

28 §

<p>Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 23 § första stycket <i>första meningen</i> döms till böter.</p>	<p>Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 23 § första stycket döms till böter.</p>
---	--

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2. Har en enskild person påbörjat yrkesmässig verksamhet med personlig assistans före ikraftträdandet ska denne senast den 1 april 2011 ansöka om tillstånd enligt 23 § första stycket i dess nya lydelse. Den påbörjade verksamheten får fortsätta i avvaktan på tillståndsmyndighetens beslut.

3. Den som före ikraftträdandet har beviljats ekonomiskt stöd till personlig assistans enligt 9 § 2 eller assistansersättning enligt lagen (1993:389) om assistansersättning och själv har anställt någon för personlig assistans ska senast den 1 april 2011 göra en anmälan enligt 23 § tredje stycket, även om den personliga assistenten redan har påbörjat arbetet.

4. Bestämmelsen i 9 a § fjärde stycket ska inte tillämpas i ärenden där ansökan inkommit före ikraftträdandet. Bestämmelsen ska dock tillämpas vid omprövning av sådana ärenden efter ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter *skall* på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv har rätt att få ett begränsat utdrag ur registret

1. för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där,

2. enligt bestämmelser i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg,

3. enligt bestämmelser i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling, *eller*

4. enligt bestämmelser i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn.

Regeringen, eller i fråga om andra stycket punkterna 1–3 den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag *skall* innehålla.

En begäran om uppgifter ur registret *skall* vara skriftlig och undertecknad av den sökande.

Föreslagen lydelse

9 §¹

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter *ska* på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv har rätt att få ett begränsat utdrag ur registret

1. för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där,

2. enligt bestämmelser i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg,

3. enligt bestämmelser i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling, *eller*

4. enligt bestämmelser i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn, *eller*

5. enligt bestämmelser i lagen (2010:000) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder.

Regeringen, eller i fråga om andra stycket punkterna 1–3 den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag *ska* innehålla.

En begäran om uppgifter ur registret *ska* vara skriftlig och undertecknad av den sökande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

¹ Senaste lydelse 2007:172.

2.4 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 2 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2008/09:200 *Föreslagen lydelse*

51 kap.

2 §

En försäkrad som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kan för sin dagliga livsföring få assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § samma lag.

De bestämmelser i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade som avser utförandet av insatsen personlig assistans tillämpas också på personlig assistans enligt detta kapitel.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 15 juli 2004 att tillkalla en parlamentarisk kommitté för att göra en bred översyn av personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS. Enligt direktiven (dir. 2004:107) skulle de nationella målen för handikappolitiken utgöra en utgångspunkt för kommitténs överväganden och förslag.

Regeringen har därefter beslutat om tilläggsdirektiv vid sex olika tillfällen. Det gäller beslut den 22 december 2004 om tilläggsdirektiv (dir. 2004:179) om analys av förutsättningarna för att införa krav på tillstånd för verksamheter med personlig assistans, beslut den 2 juni 2005 om tilläggsdirektiv (dir. 2005:66) om översyn av timbeloppet för den statliga assistansersättningen, beslut den 8 juni 2006 om tilläggsdirektiv om en bred översyn av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, inklusive frågan om vem som ska vara huvudman för LSS, beslut den 14 juni 2007 om tilläggsdirektiv (dir. 2007:84) om meningsfull sysselsättning som ryms i insatsen daglig verksamhet enligt LSS för personer med psykiska funktionsnedsättningar som ingår i personkretsgrupp 3 enligt denna lag, beslut 5 juli 2007 om tilläggsdirektiv (dir. 2007:109) om författningsförslag som innebär att assistansersättning bara får användas till kostnader för personlig assistans samt beslut den 29 maj 2008 om tilläggsdirektiv om förlängning av utredningstiden.

Tilläggsdirektiv (dir. 2007:109) avrapporterades till regeringen den 30 september 2007 genom delbetänkandet Kostnader för personlig assistans. Skärpta regler för utbetalning, användning och återbetalning av assistansersättning (SOU 2007:73). Direktiv (dir. 2004:107), tilläggsdirektiv (dir. 2004:179) och tilläggsdirektiv (dir. 2005:66) har behandlats i delbetänkandet På den assistansberättigades uppdrag. God kvalitet i personlig assistans – ändamålsenlig användning av assistansersättning (SOU 2005:100).

Vad gäller delbetänkandet Kostnader för personlig assistans. Skärpta regler för utbetalning, användning och återbetalning av assistansersättning så har detta legat till grund för regeringens förslag till författningsändringar i propositionen Kostnader för personlig assistans (prop. 2007/08:61). Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2008.

Riksrevisionen har i rapporten Personlig assistans till funktionshindrade (RIR 2004:7), lämnat förslag att genomföras på såväl kort som lång sikt. Riksrevisionen anser att det finns behov bl.a. av att tillsyn av verksamheten personlig assistans bör införas för alla assistansanordnare och att tillstånd bör krävas för privata assistansanordnare. Vad gäller åtgärder som föreslås på lång sikt anser Riksrevisionen att förändringar bör övervägas vad gäller bl.a. assistansens utformning, finansiering och avvägning gentemot andra stödformer.

I denna lagrådsremiss behandlar regeringen i huvudsak förslag som har lämnats i kommitténs slutbetänkande Möjlighet att leva som andra – Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning

(SOU 2008:77). En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2008/7126/ST).

4 Bakgrund

I LSS-kommitténs slutbetänkande *Möjlighet att leva som andra – Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning* (SOU 2008:77), förslås en ny lag som ska ersätta nuvarande lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS. Dessutom lämnas ett antal förslag om lagens tillämpning samt insatser för att utveckla verksamheter med stöd och service enligt LSS i syfte att lagen ska fungera som ett effektivt redskap för att uppnå de nationella målen för handikappolitiken. Betänkandet omfattar också vissa bedömningar och förslag om hur handikappolitiken i stort bör utvecklas så att generella och individuella insatser kompletterar och stärker varandra.

Regeringen behandlar i denna lagrådsremiss i första hand de förslag som handlar om tillståndsgivning m.m. och att förbättra förutsättningarna för tillsyn i syfte att säkerställa kvalitet i den personliga assistansen. Vidare behandlas förslag som syftar till att förstärka barnperspektivet i LSS och förtydliga det kommunala ansvaret för vissa insatser. Dessutom redovisas överväganden för att dämpa kostnader för personlig assistans, förtydliga assistansersättningens användningsområde i förhållande till hjälpmedel och förbättra möjligheterna till meningsfull sysselsättning m.m. för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Sedan LSS-kommittén lämnade sitt slutbetänkande har den lågkonjunktur som uppstod under hösten 2008 påtagligt förändrat förutsättningarna för genomförandet av reformer.

De förslag som regeringen föreslår i denna lagrådsremiss syftar således till att förbättra förutsättningarna för ökad kvalitet och trygghet inom personlig assistans och att effektivisera resursutnyttjandet inom dessa och närliggande områden.

4.1 Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, är en rättighetslag med tio angivna insatser som den enskilde har rätt till under vissa förutsättningar. LSS trädde i kraft den 1 januari 1994 och hade en införandeperiod som sträckte sig fram till den 1 januari 1996. Med LSS har personer med mer omfattande och varaktig funktionsnedsättning fått en starkare ställning i samhället och ökade möjligheter att själva styra över sin vardag.

Kommunerna är huvudman för merparten av den verksamhet som regleras i LSS. Landstingen har som regel ansvar för insatsen rådgivning och annat personligt stöd. Kommunerna har också enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ansvar för insatser till personer med funktionsnedsättning.

LSS är inte en lag som i detalj styr verksamheten, utan syftar till att definiera rättigheter med avsikt att ge den enskilde möjligheter att tillsammans med exempelvis kommunen utforma stödet och servicen på bästa möjliga sätt. Viktiga utgångspunkter i lagstiftningen är valfrihet, integritet, delaktighet och jämlikhet, självbestämmande och kontinuitet. Lagens utformning som en rättighetslagstiftning och intentionerna i lagen innebär att det individuella stödet fått en central betydelse för att nå de handikappolitiska målen.

Personkretsen i LSS framgår av 1 § och utgörs av tre grupper:

1. personer med utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd,
2. personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt
3. personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Personkretsgrupperna 1 och 2 identifieras utifrån ett diagnostiskt perspektiv och motsvarar i stort sett samma personkrets som i 1985 års omsorgslag. I personkretsgrupp 3 är det framför allt individens behov som styr bedömningen, dvs. om det finns ett omfattande och varaktigt behov av stöd och service.

De tio insatser som enligt 9 § LSS kan beviljas är:

1. rådgivning och annat personligt stöd (råd och stöd),
2. personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt lagen (1993:389) om assistansersättning,
3. ledsagarservice,
4. kontaktperson,
5. avlösarservice i hemmet,
6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet,
7. korttidsstillsyn för skolungdom, över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen,
8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar,
9. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna samt
10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

Daglig verksamhet beviljas endast personer som ingår i personkretsgrupperna 1 och 2, enligt 7 § första stycket LSS. Landstinget ansvarar i huvudsak för insatsen råd och stöd.

4.2 Lagen (1993:389) om assistansersättning, socialförsäkringsbalken samt övrig reglering

Den statliga ersättningen för den personliga assistansen regleras genom en särskild lag, lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS. Denna lag trädde ikraft den 1 januari 1994. Assistansersättningen är avsedd att täcka kostnader för personlig assistans och lämnas till de personer som behöver i genomsnitt mer än 20 timmars personlig assistans per vecka för sina grundläggande behov. LASS innehåller inte några bestämmelser om syften, mål eller personkrets utan bygger i dessa delar på vad som föreskrivs i LSS.

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS och LASS kompletteras av förordningar som beslutats av regeringen. Det gäller förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt förordningen (1993:1091) om assistansersättning.

För tillämpning av dessa lagar och förordningar finns på myndighetsnivå föreskrifter och allmänna råd. Socialstyrelsen utfärdar sådana föreskrifter när det gäller LSS och Försäkringskassan när det gäller LASS.

Regeringen har i prop. 2008/09:200 föreslagit att LASS upphävs och att reglerna i stort sett oförändrade överförs till en ny socialförsäkringsbalk. Socialförsäkringsbalken föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

4.3 Omfattning och inriktning av insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och lagen (1993:389) om assistansersättning

Insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Enligt officiell statistik 2008 var 58 700 personer beviljade insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, exklusive insatser för råd och stöd. Av dessa var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Av det totala antalet personer som var beviljade insatser tillhörde 82 procent personkretsgrupp 1, dvs. personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Den största gruppen i personkretsgrupp 1 var barn och unga i åldrarna 10-29 år.

Sammanlagt beviljade kommunerna cirka 102 000 insatser enligt LSS under 2008, exklusive insatsen råd och stöd. Omkring 30 procent av dessa insatser gick till barn och unga upp till 22 år och 64 procent av insatserna till vuxna upp till 64 års ålder. De vanligaste insatserna bland barn och unga var korttidsvistelse och korttidstillsyn. Vanligast bland vuxna upp till 64 år var daglig verksamhet, särskilt boende och kontaktperson.

Det finns betydande variationer inom landet när det gäller antal personer med beslut om stöd- och serviceinsatser enligt LSS. Kommuner

som haft vårdhem för personer med utvecklingsstörning har en hög andel personer med insatser enligt LSS. En stor del av de skillnaderna som finns mellan kommunerna har dock inte kunnat förklaras fullt ut.

Assistansersättningens omfattning

I december 2009 var enligt Försäkringskassan 15 766 personer beviljade assistansersättning. Av dessa var 53 procent män och 47 procent kvinnor. Av det totala antalet personer som var beviljade assistansersättning tillhörde 56 procent personkretsgrupp 3,37 procent personkretsgrupp 1 och resterande sex procent tillhörde personkretsgrupp 2.

Beträffande åldersfördelningen var andelen i befolkningen med assistansersättning störst i åldersgruppen 60–64 år. År 2009 var 39 procent av samtliga som nybeviljades assistansersättning 50 år eller äldre. Även i åldrarna 0–19 år var nybeviljandet jämförelsevis högt, framförallt bland pojkar.

Det genomsnittliga antalet beslutade assistanstimmar var 110 per vecka (109 för kvinnor och 112 för män). Det är enligt kommittén stora skillnader mellan vuxna och barn när det gäller antalet beviljade timmar, vilket beror på dels att föräldrarna har ett ansvar för sina barn och tar hand om dessa, dels på att assistansersättning inte beviljas för tid i skola och barnomsorg om inte särskilda skäl föreligger.

Vid en jämförelse mellan de olika personkretsgrupperna när det gäller antalet beviljade timmar, så beviljades personer i personkretsgrupp 2 i genomsnitt fler assistanstimmar per vecka än personer i personkretsgrupperna 1 och 3.

Andelen assistansberättigade i befolkningen varierar mellan olika län. Andelen assistansberättigade i befolkningen var år 2009 störst i Norrbottens län och lägst i Uppsala-, Stockholms-, Hallands-, Västra Götalands- och Västmanlands län. Även när det gäller antalet beviljade timmar finns det betydande variationer mellan länen. Gotlands län ligger högst i landet med igenomsnitt 124 timmar per vecka, medan Örebro län ligger lägst med igenomsnitt 94 timmar per vecka.

Kostnadsutveckling för insatser enligt LSS och LASS

Kommunernas kostnader för insatser enligt LSS (inkl. kommunernas kostnader för LASS), uppgick år 2007 till 30,8 miljarder kronor. Samhällets totala kostnader för assistansersättning uppgick år 2008 till 19,9 miljarder kronor. Kommunerna stod för 3,9 miljarder kronor och staten för 16 miljarder kronor.

Den ökande kostnaden för LSS beror främst på att antalet personer som beviljas insatser har ökat sedan 1994. Mellan åren 2001 och 2007 var ökningen 20 procent. Den största ökningen gäller unga personer i personkrets 1, som har svarat för nästan 66 procent av den totala ökningen i antalet personer med LSS-insatser de senaste åren. En viktig förklaring till detta är att nya diagnosgrupper tillkommit.

Det har skett en betydande kostnadsutveckling inom assistansersättningen sedan den infördes 1994. Kostnaderna har ökat från cirka 4 miljarder kronor 1995 till cirka 22 miljarder kronor 2009. De ökade

kostnaderna för assistansersättningen beror dels på att antalet assistansberättigade har ökat, dels på att genomsnittligt antal timmar per person har ökat över tid. Enligt LSS-kommitténs bedömning är rätten att få behålla personlig assistans efter 65 år troligtvis det beslut som har höjt kostnaderna mest under 2000-talet.

4.4 Principiella utgångspunkter

I detta avsnitt redovisas de principiella utgångspunkter som förslagen i lagrådsremissen utgår ifrån.

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade bör finnas kvar som rättighetslag

Det finns samma grundläggande skäl till att reglera rättigheter till stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättningar i dag som när lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, tillkom. Det handlar ytterst om att tillförsäkra personer med omfattande och varaktiga stödbehov insatser som de behöver för sitt dagliga liv. Detta kräver ett stabilt och långsiktigt ansvarstagande från samhällets sida. Om denna reglering inte är tillräckligt effektiv, finns det risk för att behoven skulle komma att prioriteras ned.

Nuvarande huvudmannaskap för stöd och service ändras inte

Huvudmannaskapet måste ytterst utgå från hur LSS ska fungera som redskap för att uppnå de nationella målen för handikappolitiken. Huvudmannaskapet måste också väljas och utformas så att centrala värden för flera intressenter så långt möjligt samtidigt kan säkerställas. En ändring av huvudmannaskapet medför ändrade förutsättningar dels för de personer som behöver stöd eller service, dels för de huvudmän som svarar för insatser och finansiering. Regeringen anser därför att det återstår mycket arbete innan alla frågor som aktualiseras vid en större huvudmannaskapsförändring är lösta. Konsekvenserna av ett förändrat huvudmannaskap är f.n. svåra att överblicka och remissutfallet ger heller inte tillräckligt säker vägledning i denna fråga, vilket gör att regeringen inte anser att det finns möjligheter att i dag ändra någon del av huvudmannaskapet.

Åtgärder för att dämpa kostnadsutvecklingen för personlig assistans bör övervägas

Den personliga assistansen är en uppskattad insats bland de assistansberättigade och deras stöd och självbestämmande i dagligt liv har förbättrats genom den personliga assistansen. Det finns dock skäl att uppmärksamma kostnadsutvecklingen för bl.a. den personliga assistansen så att inte dess långsiktiga hållbarhet hotas. Det finns också skäl att även fortsättningsvis överväga åtgärder för att skapa ökad tydlighet beträffande vilka behov som ska tillgodoses med personlig assistans och

beakta skillnader i bedömning och beräkning av behoven. Möjligheterna att dämpa kostnadsutvecklingen måste därför övervägas.

Tillsyn och kontroll måste förstärkas för att öka kvalitet och trygghet

En väl fungerande tillsyn är en del av det ramverk som krävs för att säkerställa att LSS tillämpas så att lagens syften och mål uppnås. Såväl den enskilde som huvudmän och utförare har intresse av att tillsynen är aktiv, tydlig och systematisk. För regering och riksdag är tillsynen en viktig förutsättning för att dess intentioner omsätts i praktiken och bidrar till att eventuella brister blir kända. En väl reglerad och organiserad social tillsyn är en nödvändig förutsättning för att säkerställa god kvalitet inom LSS-området.

5 Tillsyn och kontroll

5.1 Ansvar för tillsyn över personlig assistans

Regeringens förslag: Bestämmelsen om tillsyn i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade förtydligas så att det klart framgår att Socialstyrelsens tillsyn ska omfatta all verksamhet enligt lagen, även personlig assistans som utförs av enskilda.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: I princip samtliga instanser som har yttrat sig i frågan, bl.a. *Socialstyrelsen*, *Barnombudsmannen*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Länsstyrelsen i Kronobergs län* delar utredningens uppfattning.

Skälen för regeringens förslag

Brister i tillsynen inom LSS-området

LSS-kommittén har konstaterat oroande brister i tillsynen inom LSS-området. Det handlar om bristande resurser i den sociala tillsynen men också att tillsynen inte bedrivs på ett likvärdigt sätt över hela landet. I delbetänkandet På den assistansberättigades uppdrag (SOU 2005:100) uppmärksammades särskilt oklarheter när det gäller tillsynen av verksamheter med personlig assistans. Det har också enligt kommittén framkommit problem med tillsynen inom andra delar av LSS-området.

I betänkandet Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten (SOU 2007:82) konstaterades att den sociala operativa tillsynen som då sköttes av 21 självständiga länsstyrelser inte utövats på ett enhetligt sätt över landet. I prop. 2008/09:160, Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten, föreslog regeringen nya bestämmelser om tillsyn bl.a. i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. De nya reglerna antogs av riksdagen och innebär bl.a. att länsstyrelsernas tillsyns- och tillståndsverksamhet enligt socialtjänstlagen

(2001:453), förkortad SoL, och LSS från och med den 1 januari 2010 har förts över till Socialstyrelsen och samordnats med Socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvården. Vidare har bestämmelser införts i SoL och LSS om att Socialstyrelsen vid tillsyn kan höra barn utan att vårdnadshavaren har samtyckt eller är närvarande. Dessutom har begreppet tillsyn renodlats och förtydligats i SoL och LSS men också i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. I LSS har också införts möjligheter att utfärda föreläggande med vite om att avhjälpa sådana missförhållanden som har betydelse för enskildas möjligheter att få de insatser de har rätt till, samt möjligheter till återkallelse av tillstånd. I de fall då verksamheten inte är tillståndspliktig kan tillsynsmyndigheten förbjuda fortsatt verksamhet. Socialstyrelsen har också fått rätt att enligt LSS utfärda förelägganden med vite för att få upplysningar, inhämta handlingar och annat material. Enligt de nya reglerna i LSS har Socialstyrelsen rätt att inspektera verksamhet som myndigheten har tillsyn över. Socialstyrelsens tillsyn omfattar även enskilt driven verksamhet.

Regeringen gör bedömningen att med de nya bestämmelserna skapas goda förutsättningar för att många av de problem som funnits, bl.a. avseende ansvarsfördelningen för tillsynen, ska kunna undanröjas. I och med att tillståndsplikt föreslås för personlig assistans (se avsnitt 5.2) försvinner också ett av skälen till att tillsynen av personlig assistans varit bristfällig. Mot bakgrund av de i betänkandet beskrivna olika tolkningarna av vilka verksamheter som omfattas av tillsynsansvaret, och den avgörande betydelse för kvalitet i verksamheten som ligger i en fungerande tillsyn, föreslår regeringen ändå, i likhet med LSS-kommittén, att det klargörs i lagen att Socialstyrelsens ansvar för tillsyn avser all verksamhet enligt LSS. Regeringen föreslår också en ändring i den föreslagna socialförsäkringsbalken (se avsnitt 5.5) som innebär att det tydligt framgår att den assistansersättning som beviljas bara kan användas till sådan personlig assistans som regleras i LSS. Därmed kommer det att tydliggöras att personlig assistans som utförs åt någon som beviljats statlig assistansersättning omfattas av reglerna i LSS, även tillsynsreglerna.

Det har även rått delade meningar om ifall tillsynsansvaret omfattar assistansberättigade som är arbetsgivare för sina assistenter. LSS-kommittén menar att dessa ska omfattas av samma tillsyn som anordnare som beviljats tillstånd, men att tillsynen bör vara mer begränsad och avse bl.a. administrativa rutiner, former för stöd och kompetensutveckling och assistenternas arbetsförhållanden. Regeringen delar kommitténs bedömning att assistansberättigade som är arbetsgivare åt sina egna assistenter ska omfattas av tillsynen och att nämnda förhållanden bör beaktas vid tillsynen. Regeringen vill dock betona att tillsynen ska bedrivas utifrån den assistansberättigades intresse, och med utgångspunkten att den enskilde ska få de behov som ligger inom ramen för insatsen tillgodosedda genom den personliga assistansen. Regeringen vill också understryka att den assistansberättigades möjligheter att som arbetsgivare styra verksamheten inom ramen för insatsen innebär ett väsentligt inflytande över kvaliteten i den assistans som ges. Detta i kombination med anmälningsplikt och förtydligat tillsynsansvar, borde ge goda

förutsättningar för att kvaliteten även i denna form av personlig assistans ska kunna säkerställas och utvecklas.

5.2 Tillståndskrav och anmälningsplikt för verksamhet med personlig assistans

Regeringens förslag: Det ska krävas tillstånd för att enskilda ska få bedriva yrkesmässig verksamhet med personlig assistans. De bestämmelser som avser tillståndsmyndighet, sanktionsmöjligheter och rätten att överklaga som gäller för övrig tillståndspliktig verksamhet, ska gälla även i fråga om tillstånd för verksamhet med personlig assistans. En assistansberättigad som är arbetsgivare åt sina assistenter ska vara skyldig att göra en anmälan till Socialstyrelsen. I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ändras 28 § så att hänvisningen till första meningen i 23 § första stycket tas bort.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* tillstyrker förslaget. *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget och anser att det ska vara möjligt att återkalla tillstånd att anordna personlig assistans men ifrågasätter att det ska gå att återkalla interimistiskt. *Barnombudsmannen (BO)* tillstyrker att den statliga sociala tillsynen även ska gälla assistansanordnare. *Länsstyrelserna i Västra Götalands län och i Kronobergs län* tillstyrker förslaget och *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser att en resursförstärkning krävs. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker liksom flertalet av kommunerna. *Frösunda Assistans* välkomnar förslaget gällande tillstånd och tillsyn och anser att det bör införas så snart som möjligt. *Privata Assistansanordnares Riksorganisation (PARO)* stöder förslaget och anser att kollektivavtal och dokumenterad grundutbildning ska vara viktiga delar i tillståndsgivningen. *Svenska kommunalarbetsareförbundet* är negativt till att assistansberättigade som avser att själva anställa sina personliga assistenter ska vara undantagna från tillståndsplikt och enbart ha anmälningsplikt. I övrigt är förbundet positivt till förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Motiv för tillståndsplikt

Att införa tillståndsplikt för viss näringsverksamhet innebär en begränsning av rätten att fritt driva näring. Sådana begränsningar får bara införas för att skydda angelägna allmänna intressen (2 kap. 20 § regeringsformen). Tillståndsplikt har införts på flera områden, bl.a. inom området med insatser för stöd och service till personer med funktionshinder och på socialtjänstens område. De yrkesmässiga insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, som idag är tillståndspliktiga är korttidsvistelse utanför det egna hemmet, korttidstillsyn för skolgång, boende i familjehem eller

bostad med särskild service för barn eller ungdom, bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad samt daglig verksamhet, 9 § 6–10 LSS.

LSS-kommittén har i sitt delbetänkande På den assistansberättigades uppdrag (SOU 2005:100) föreslagit att tillståndsplikt införs även för insatsen personlig assistans (9 § 2 LSS). I betänkandet redovisas uppgifter från flera länsstyrelser att frånvaron av tillståndsplikt för enskilda assistansanordnare är ett centralt skäl för att det i många fall inte utövas någon tillsyn över dessa. LSS-kommittén har dock framhållit att tillståndsplikt för enskilda assistansanordnare skulle kunna innebära en allvarlig inskränkning i den assistansberättigades valfrihet. När det gäller personlig assistans är valfriheten viktig vad gäller anordnare, val av personliga assistenter samt val av t.ex. tidpunkt för när assistansen ska utföras. LSS-kommittén har inte haft något underlag för att avgöra hur många enskilda anordnare som inte skulle få tillstånd eller skulle välja att avveckla verksamheten framför att söka tillstånd. Även om det enligt kommitténs mening inte finns anledning att tro att antalet enskilda assistansanordnare skulle minska kraftigt genom införande av tillståndsplikt, är det möjligt att det skulle bli en viss begränsning av utbudet och därmed en begränsning av den assistansberättigades möjligheter att välja anordnare. Samtidigt menar LSS-kommittén att en rätt utformad tillståndsplikt skulle säkerställa den assistansberättigades möjligheter att ha inflytande över när, hur och av vem assistansen utförs. Tillståndsplikt för enskilda assistansanordnare kan närmast jämföras med de olika former för tillstånd och legitimationer som gäller i verksamheter där människor som i dag får ett visst skydd av samhället men samtidigt har goda valmöjligheter. Tillstånd för enskilda assistansanordnare kan också göra det lättare för de assistansberättigade att överblicka vilka anordnare som finns att välja på. I dag är detta i praktiken svårt.

Regeringen anser i likhet med LSS-kommittén att behovet av det skydd som tillståndsplikten kan ge för den enskilde assistansberättigade uppväger de risker som finns för att valfriheten begränsas. Regeringen anser också att värmandet om den assistansberättigades trygghet vid insatsen personlig assistans är ett sådant skyddsvärt intresse som motiverar viss begränsning av näringsfriheten. Regeringen föreslår därför att krav på tillstånd för yrkesmässig verksamhet med personlig assistans införs. Det finns inte anledning att ha andra regler om sanktioner, överklaganderätt m.m. i fråga om personlig assistans, än vad som gäller för andra tillståndspliktiga insatser.

Krav för tillstånd

LSS-kommittén redovisar i sitt delbetänkande ett antal krav som bör ställas när tillstånd prövas för enskilda assistansanordnare. I ansökan bör t.ex. anges vem som ska bedriva verksamheten, hur verksamheten ska bedrivas och hur detta avtalas mellan anordnaren och de assistansberättigade som väljer anordnaren. Vidare bör anges anordnarens rutiner för kontakter med de assistansberättigade som väljer anordnaren, rutiner för kontakter med personal och med berörda myndigheter samt frågor som rör personalen och dess kompetens.

De krav som LSS-kommittén har föreslagit liknar de som gäller för annan tillståndspliktig verksamhet enligt LSS. Dock finns inte på samma sätt krav på lokaler och administration. LSS-kommittén framhåller att krav inte bör ställas på formella utbildnings- eller erfarenhetskrav, med tanke på den assistansberättigades valmöjligheter. Det viktigaste är inte att ansökan beskriver en viss kompetens hos anordnaren när verksamheten startar utan att anordnaren kan beskriva hur kompetensen kontinuerligt ska utvecklas. En förutsättning för tillstånd bör dock vara att det framgår av ansökan att den som ska bedriva verksamheten har god kunskap om den lagstiftning som styr verksamheten, inklusive lagstiftning om arbetsmiljö och hantering av ersättning för personlig assistans. Vidare bör framgå att den som ska bedriva verksamheten har kunskap om förhållningssätt, bemötande och ekonomi. Av ansökan bör också framgå hur personalens kunskaper ska säkerställas och hållas aktuella när det gäller lagstiftning, andra gällande regler samt vad som i övrigt krävs för att ge den assistansberättigade personlig assistans. För verksamheter som utför personlig assistans på uppdrag av barn och unga assistansberättigade, är det viktigt att beskrivningen av personalens kompetens omfattar former för utbildning, fortbildning och det övriga stöd som de personliga assistenterna behöver för att ge barn en personlig assistans av god kvalitet.

Regeringen delar huvudsakligen LSS-kommitténs uppfattning i fråga om de omständigheter som bör ligga till grund för tillståndsprövningen. Därutöver anser regeringen att det är viktigt att den som ska bedriva verksamheten redovisar hur den assistansberättigades självständighet och påverkan på utformningen av insatsen ska tillgodoses.

Tillståndsprövning

Regeringen vill betona att ansökningar om tillstånd för enskild verksamhet med personlig assistans måste prövas noga så att förtroendet för den personliga assistansen upprätthålls. Det är också viktigt att erinra om att prövningen inte får innebära att tillståndsgivningen tar så lång tid att den assistansberättigades möjligheter att välja en viss anordnare begränsas av dessa skäl. Handläggningstiderna bör kunna hållas på en rimlig nivå eftersom tillståndsansökningar för enskilda verksamheter med personlig assistans inte som huvudregel måste remitteras till kommunen.

Det är viktigt att det praktiska arbetet med ansökningen om tillstånd och prövningen av denna, inte blir mer omfattande än nödvändigt. Det får inte riskera att slå ut de många mindre kooperativ och företag som i dag anordnar personlig assistans. Mindre anordnare erbjuder ofta särskilda kvaliteter i den personliga assistansen som inte alltid större anordnare kan svara för. En koncentration till enbart större enskilda anordnare är inte önskvärd.

Regeringen anser att kommunerna med dessa förslag inte regelmässigt måste yttra sig över tillståndsansökningar som rör personlig assistans. Anmälningar om nedläggning av enskild verksamhet med personlig assistans ska göras enbart till Socialstyrelsen. Mot bakgrund av att kommunerna har basansvaret vid personlig assistans, är det rimligt att

Socialstyrelsen underrättar berörda kommuner om vilka tillstånd som beviljats respektive återkallats och om verksamheter som lagts ner, så att kommunerna kan planera sin verksamhet.

Anmälningsplikt för den assistansberättigade som är arbetsgivare åt sina egna assistenter

Regeringen instämmer i LSS-kommitténs bedömning att tillståndskravet inte bör omfatta de assistansberättigade som själva är arbetsgivare åt sina personliga assistenter. Av betänkandet framgår dock att det idag råder oklarhet och oenighet om tillsynsansvaret omfattar sådana assistansberättigade. Regeringen anser att dessa ska omfattas av Socialstyrelsens tillsyn (se avsnitt 5.1). För att Socialstyrelsen ska kunna genomföra denna del av tillsynsverksamheten föreslår regeringen, i likhet med LSS-kommittén, att assistansberättigade som själva är arbetsgivare åt sina personliga assistenter ska vara skyldiga att göra en anmälan till Socialstyrelsen.

Ansvarsbestämmelsen i 28 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Av 28 § LSS följer att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 23 § första stycket första meningen döms till böter. 23 § första stycket LSS lyder: ”En enskild person får inte utan tillstånd av Socialstyrelsen yrkesmässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 9 § 6–10.” Med ovan föreslagen ändring av paragrafen kommer första stycket ha samma lydelse, förutom att det i stället hänvisas till 9 § 2 och 6–10. 28 § LSS fick sin nuvarande lydelse den 1 januari 2010. Dessförinnan hade paragrafens första stycke två meningar. Eftersom första stycket nu bara har en mening, skulle det kunna uppstå oklarheter vid tillämpningen av 28 §. Regeringen föreslår därför en redaktionell justering av paragrafen, så att hänvisningen till första meningen i 23 § första stycket tas bort.

5.3 Kvalitetskrav

Regeringens bedömning: Något särskilt uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram bedömningskriterier för tillsynen av assistansanordnare bör inte ges.

Kommitténs förslag: Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta fram bedömningskriterier för tillsynen av assistansanordnare. Bedömningskriterierna ska omfatta alla verksamheter med personlig assistans, oavsett om de utförs av kommuner eller enskilda anordnare.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna som har yttrat sig över förslaget är positiva till det. *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget att myndigheten bör få i uppdrag att utarbeta bedömningskriterier som kan användas i tillsynen av assistansanordnare. Eftersom åtgärder som stärker barnens ställning har bedömts vara ett prioriterat område bör detta också

avspegla sig i valet av områden för kriterier. Vidare tillstyrker *Statskontoret* samt *länsstyrelserna i Västra Götalands och Kronobergs län*. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker liksom flertalet kommuner. *Assistansia* framför att vid utarbetande av bedömningskriterier ska anordnare och branschorganisationer ges möjlighet att medverka. Kommunerna ska omfattas av samma kvalitetskrav som enskilda verksamheter för att få utföra assistans. *Intressegruppen För Assistansberättigade (IFA)* framhåller att regeringen bör avvakta Socialstyrelsens arbete att ta fram en enhetlig behovsbedömningsmodell innan genomgripande förändringar genomförs. *Vårdföretagarna* är positiva till att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram bedömningskriterier och anser att företrädare för branschen bör vara med i detta arbete. *Stockholm Independent Living (STIL)* påpekar att det måste vara den assistansberättigades bedömning av assistansens kvalitet som ska vara avgörande.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 6 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, ska verksamhet enligt lagen vara av god kvalitet. Verksamheten ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet och den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Vidare ska verksamheten enligt samma bestämmelse systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Enligt andra stycket ska det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges. Av LSS-kommitténs betänkande framgår att tydligare kvalitetskriterier behövs, framförallt för att tillsynen av personlig assistans ska bli effektiv. Regeringen instämmer i den bedömningen. Socialstyrelsen får i fråga om verksamhet enligt 9 § LSS med stöd av bemyndiganden i 13 § LSS och 13 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa (jfr i fråga om kvalitetskrav regeringens resonemang om bemyndigande på socialtjänstens område i regeringens proposition 2008/09:160, Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten, s. 90f och 117). Socialstyrelsen kan också genom allmänna råd ge rekommendationer om vad som kan avses med kvalitet i olika verksamheter och i olika avseenden samt om vilka bedömningskriterier som bör tillämpas vid en effektiv tillsyn. Regeringen har den 25 juni 2009 beslutat att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utarbeta föreskrifter, till skydd för den enskildes liv, personliga säkerhet eller hälsa, och allmänna råd som konkretiserar innebörden av 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Socialstyrelsen ska också utarbeta bedömningskriterier när det gäller denna paragraf. Uppdraget ska vara genomfört senast den 30 juni 2011.

LSS-kommittén har föreslagit att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utarbeta bedömningskriterier som kan användas i tillsynen av assistansanordnare. Bedömningskriterierna skulle gälla för alla verksamheter med personlig assistans, oavsett om de utförs av kommuner eller enskilda anordnare. Med hänsyn till det uppdrag som har redovisats och till det förhållandet att det redan ligger inom myndighetens tillsynsansvar att ta de initiativ som behövs för att utföra tillsynsuppdraget med hög kvalitet, och mot bakgrund av Socialstyrelsens

möjligheter att i form av föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa eller allmänna råd ta fram det stöd som styrelsen anser att den behöver för att kunna bedriva en effektiv tillsyn på området, anser regeringen att något särskilt uppdrag till Socialstyrelsen inte bör ges.

5.4 Resurser och kompetensutveckling

Regeringens bedömning: Socialstyrelsens anslag bör tillföras 15 miljoner kronor för uppgifter med tillsyn och tillståndsgivning för personlig assistans.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. I betänkandet var dock en länsstyrelse för hela landet föreslagen som tillståndsmyndighet.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till förslagen. *Socialstyrelsen* uttalar sig inte om denna del av förslaget. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att det behöver tillföras ytterligare resurser för att genomföra förslagen om tillsyn och tillståndsgivning vad gäller personlig assistans. Vidare krävs metod- och kompetensutveckling inom den sociala tillsynen för att med hög kvalitet utföra de nya uppgifter som tillkommer genom förslagen. Det är viktigt att en ökad och mer aktiv tillsyn av insatsen personlig assistans, inte får gå ut över annan tillsyn inom verksamheter som utförs åt personer med funktionsnedsättning.

Förslaget om krav på tillstånd för enskilda anordnare av assistans innebär också ett behov av ökade resurser hos tillståndsmyndigheten.

Den sociala tillsynen bör tillföras särskilda medel för de uppgifter som föreslås. Personlig assistans är en viktig och antalsmässigt omfattande uppgift, som hittills på många håll, i praktiken stått utanför länsstyrelsernas tillsyn.

Regeringen kan konstatera att efter LSS-kommittén lämnade sitt slutbetänkande har riksdagen fattat beslut om Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten (prop. 2008/09:160). Detta beslut innebär bl.a. att länsstyrelsernas tillsyns- och tillståndsverksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har förts över till Socialstyrelsen och samordnats med Socialstyrelsens tillsyn av hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen ska därmed även ansvara för uppgifterna om tillstånd och tillsyn vad gäller insatsen personlig assistans, och inte länsstyrelsen som i kommitténs förslag.

Regeringen avser att tillföra Socialstyrelsens förvaltningsanslag totalt 15 miljoner kronor för de uppgifter som förslagen innebär.

5.5 Personlig assistans med assistansersättningsmedel

Regeringens förslag: I socialförsäkringsbalken ska det anges att bestämmelserna i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som avser utförandet av insatsen personlig assistans också ska tillämpas på den personliga assistans som avses i 51 kap. socialförsäkringsbalken.

Kommitténs förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser att det är otillfredsställande och problematiskt att beslut enligt lagen om assistansersättning (1993:389), förkortad LASS, inte omfattats av de kvalitetsnormerande bestämmelserna i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Ett LASS-beslut grundas normalt på ett tidigare LSS-beslut varför Länsstyrelsen instämmer i kommitténs förslag att LSS kompletteras och förtydligas för att även i tillämpliga delar gälla LASS. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* instämmer i kommitténs bedömning och förslag. *Länsstyrelsen i Örebro län* och *Länsstyrelsen i Dalarnas län* instämmer i kommitténs bedömning.

Skälen för regeringens förslag: Av förarbetena till lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS, framgår att personlig assistans betecknar en av de insatser som vissa personer med funktionshinder har rätt till enligt LSS och att den statliga assistansersättningen, som idag regleras i LASS (och från den 1 januari 2011 i socialförsäkringsbalken), är en del av den administrativa konstruktionen kring denna rätt. LSS-kommittén anför i sitt delbetänkande (SOU 2005:100) att en tydligare och mer aktiv tillsyn av personlig assistans måste utgå från den enskilde individen och inte från ett organisationsperspektiv på assistans, och att tendenser att skilja på personlig assistans enligt de båda lagarna inte överensstämmer med förarbetena till lagen. Det har inte framförts några konkreta problem i tillämpningen av lagarna på grund av att det inte tydligt har reglerats vilka regler i LSS som ska gälla för personlig assistans enligt LASS, men för att markera sambandet mellan LSS och LASS föreslår LSS-kommittén att det införs bestämmelser i LSS och LASS som tydliggör att LSS i tillämpliga delar också gäller för personlig assistans för vilken det betalas assistansersättning från Försäkringskassan. Det gäller bl.a. reglerna om kvalitet, dokumentation i assistansverksamheten och tillsyn. Regeringen delar LSS-kommitténs slutsats att det måste stå klart att utförandet av den personliga assistans som tillhandahålls en enskild som beviljats assistansersättning regleras i LSS. Detta är särskilt viktigt med tanke på tillståndskravet som nu föreslås. En regel om detta bör införas i den föreslagna socialförsäkringsbalken.

6 Ett barnperspektiv i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

6.1 Regler om barnets bästa

Regeringens förslag: När åtgärder enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av de remissinstanser som har yttrat sig i denna del tillstyrker förslaget. Endast ett fåtal instanser avstyrker eller är negativa till förslaget. *Justitieombudsmannen (JO)* anser att om det förs in en lagbestämmelse om att barnets bästa ska beaktas, ska det finnas bestämmelser som gör det möjligt att i praktiken göra det. *Socialstyrelsen* betonar vikten av att i en kommande proposition beakta barnets situation i familjer där behov bedöms. *Myndigheten för Handikappolitisk samordning (Handisam)* ser med glädje att kommittén så tydligt velat stärka barns och ungas inflytande vid insatser enligt LSS. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker förslagen. *Stockholms läns landsting* och *Västra Götalands läns landsting* är positiva till förslagen som innebär att stärka barnens ställning. *Handikapporganisationernas samarbetsorgan (HSO)* påpekar att det måste klargöras vad barnperspektiv respektive barnets perspektiv innebär och hur barnets bästa ska förstås. *Riksförbundet Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU)* välkomnar förslaget att stärka barnens ställning i LSS.

Skälen för regeringen förslag: Sverige ratificerade konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) 1990. Riksdagen har därefter antagit en strategi för arbetet med barnkonventionen (prop. 1997/98:182, bet. 1998/99:SoU6, rskr. 1998/99:171). Utgångspunkten är att konventionens intentioner ska beaktas i allt beslutsfattande som rör barn i staten, kommunerna och landstingen. Det innebär att det inte ska råda någon tvekan om att barnkonventionen gäller i Sverige. Svensk lagstiftning går i allmänhet längre än konventionens krav och utgångspunkten är därför att konventionens intentioner ska beaktas i allt beslutsfattande som rör barn i staten, kommunerna och landstingen. I artikel 3 i barnkonventionen betonas att barnets bästa ska sättas i förgrunden vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. En bestämmelse som svarar mot artikeln finns bl.a. i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL.

För att på ett konkret och strukturerat sätt omsätta barnkonventionen och artikel 3 om barnets bästa i handling, är det viktigt att göra barnkonsekvensanalyser eller barnkonsekvensbedömningar vilket FN:s barnkommitté rekommenderar de stater som ratificerat konventionen. I Sveriges nationella strategi för förverkligandet av barnkonventionen finns ett krav på barnkonsekvensanalyser vid statliga beslut som rör barn. När det gäller kommuner och landsting anges att dessa bör bygga upp system för att bevaka att barns och ungdomars intressen finns med i

beslutsprocessen. Barnombudsmannen har beskrivit en modell för barnkonsekvensanalyser.

De handikappolitiska målen innebär att samhället ska utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet. Ett av de tre arbetsområden som är särskilt prioriterade är att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande. En del i arbetet är att stärka barns och ungas inflytande vid insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Bestämmelser har införts i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL för att stärka barnets ställning inom socialtjänstens område medan motsvarande bestämmelser inte finns i LSS. LSS-kommittén föreslår därför att regler som stärker barnets ställning införs även i LSS.

Regeringen instämmer i LSS-kommitténs förslag att en regel ska införas i LSS om att när en åtgärd rör ett barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Detta innebär att reglerna i LSS utformas i likhet med vad som gäller enligt SoL.

JO har påpekat att det behöver klargöras på vilket sätt barnets bästa ska kunna beaktas i praktiken. *HSO* har framfört liknande synpunkter. LSS som rättighetslag innebär att när de krav som gäller för en insats är uppfyllda, ska ett beslut om en sådan insats meddelas. Det kan i vissa fall tänkas att en ansökan om insats beträffande en vuxen berör ett barn, och att hänsynen till barnets bästa innebär något annat än att den begärda insatsen beviljas. Det finns i den situationen inte någon grund för att avslå en ansökan om en insats med hänsyn till barnets bästa. Om det framkommer omständigheter som ger anledning att ifrågasätta om en insats enligt LSS verkligen är förenlig med barnets bästa, framförallt när det gäller en ansökan om insats för en vuxen som berör ett barn, bör det däremot finnas möjlighet att se till barnets bästa på andra sätt än i beslutet om att bevilja insatsen, t.ex. i utformningen av utförandet av insatsen eller med annat stöd. Det finns flera lagar som samverkar kring barns välbefinnande och ett barn som berörs av LSS måste fortfarande få tillgång till det stöd och skydd som annan lagstiftning innehåller.

LSS-kommittén har övervägt att föreslå att barnets bästa ska utgöra ett kriterium för att en LSS-insats ska beviljas. Kommittén anser dock att en sådan reglering skulle vara svår att förena med den rättighetskonstruktion som LSS har i dag. LSS-kommittén konstaterar att konstruktionen med LSS som rättighetslag med utkrävbara rättigheter är en viktig del i tanken med att ge ett särskilt stöd åt personer med omfattande och varaktig funktionsnedsättning. En bedömning av huruvida en begärd insats som det finns behov av är förenlig med barnets bästa kan anses innebära en försvagning av den starka rätt till en viss insats som LSS ger enskilda i dag. Regeringen delar kommitténs uppfattning och anser inte att barnets bästa ska anges som ett kriterium för rätten till insatser.

Bestämmelsen om barnets bästa i LSS kommer således enligt regeringens mening att få störst betydelse vid andra åtgärder än beviljandet av insatser enligt 9 §, t.ex. vid utförandet av insatserna, vid planering och vid tillståndsgivning och tillsyn.

6.2 Barns rätt att komma till tals

Regeringens förslag: När en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Kommitténs förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens. Kommittén föreslår att barnets inställning ska klarläggas så långt det är möjligt.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan*, *Socialstyrelsen* och *Statskontoret* tillstyrker förslaget. *Skolverket* tillstyrker förslaget och stöder förslag som knyter an till Barnkonventionen, men saknar en djupare belysning av vissa specifika frågor som gäller barn och ungdomar med funktionsnedsättning. *Barnombudsmannen (BO)* ifrågasätter begränsningen att barnets inställning endast så långt som det är möjligt ska klarläggas när en åtgärd rör barnet. *Stockholms universitet* anser att när det gäller bestämmelsen om barns rätt att få information behöver detta förslag knytas tydligare till reglerna om parts rätt att få ta del av uppgifter i 16–17 §§ förvaltningslagen. *Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam)* ser med glädje att kommittén så tydligt velat stärka barns och ungas inflytande vid insatser enligt LSS. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framhåller att det är nödvändigt att nämnden säkerställer att de personer som ska tala med barn har särskild kompetens inom området. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker förslagen. *Botkyrka kommun* anser att förslagen är bra men vill lägga till en bestämmelse som ger barnet rätt till en oberoende företrädare. *Stockholms kommun* anser att det är bra att barnkonventionen arbetas in i LSS men framhåller att det saknas relevanta bestämmelser för vårdplan och regelbunden uppföljning av vården. *Södertälje kommun*, *Katrineholms kommun*, *Kungsörs kommun*, *Linköpings kommun*, *Jönköpings kommun*, *Växjö kommun*, *Nybro kommun*, *Kalmar kommun*, *Sölvesborgs kommun*, *Malmö kommun*, *Laholms kommun*, *Borås kommun*, *Göteborgs kommun*, *Uddevalla kommun*, *Trollhättans kommun*, *Lidköpings kommun*, *Hällefors kommun*, *Askersunds kommun*, *Melleruds kommun*, *Sala kommun*, *Falu kommun*, *Borlänge kommun*, *Västerås kommun*, *Söderhamns kommun*, *Östersunds kommun*, *Lycksele kommun*, *Skellefteå kommun*, *Bodens kommun*, *Umeå kommun*, *Haparanda kommun* instämmer i princip i synpunkterna från *Sveriges Kommuner och Landsting*. *Assistansia* framför att rättssäkerheten även bör stärkas genom en tydlig process där hjälpbehoven för barn med funktionsnedsättningar jämförs med de hjälpbehov barn i samma ålder, utan funktionsnedsättningar, normalt sett har. *Göteborgskooperativet Independent Living (GIL)*, *Olivia Personlig Assistans (OPA)* tillstyrker förslagen. *Vårdföretagarna*, *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* vill lägga till ett förslag som ger barnen möjlighet till en opartisk företrädare. *Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS)* anser att det ska vara samma bestämmelser i LSS och SoL när det gäller insatser för barn. *Sveriges Kristna Råd* betonar vikten av att kommuner aktualiserar och breddar kunskapen om barnkonventionen.

Skälen för regeringens förslag: Av art. 12 i konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) framgår att det barn som är i stånd att bilda egna åsikter ska tillförsäkras rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska ges betydelse i förhållande till dess ålder och mognad. Bestämmelser om barns rätt att komma till tals finns bl.a. i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Enligt 3 kap. 5 § andra stycket SoL ska, när en åtgärd rör ett barn, barnet få relevant information och barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad. Med åtgärder avses insatser som rör ett specifikt barn, dvs. utrednings-, stöd- och serviceinsatser (prop.1996/97:124 s. 100). Barnet får genom detta möjlighet att uttrycka en egen önskan om t.ex. kombinationen av insatser och hur dessa ska förläggas över veckodagarna. Även i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område finns bestämmelser om barns behov av information, råd och stöd.

Av 7 och 8 §§ lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, följer att insatser bara ska ges till den enskilde om han begär det och att insatserna ska anpassas till mottagarens individuella behov. För att kunna bedöma en ansökan som rör ett barn måste handläggaren skapa sig en bild av barnet och dess behov. I LSS finns emellertid inte några särskilda bestämmelser om barns rätt till information eller barns rätt att komma till tals. LSS-kommittén föreslår därför att det även i LSS införs regler som tydliggör att när en åtgärd rör barn ska barnet få relevant information och hans eller hennes inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Regeringen instämmer i kommitténs förslag, men anser att bestämmelsen ska utformas i närmare överensstämmelse med ordalydelsen i art. 12 i barnkonventionen framförallt för att tydliggöra att det är frivilligt för barnet att framföra sina åsikter. Bestämmelsen ger dock inte någon utökad rätt för handläggarna att tala med barnet mot vårdnadshavarnas vilja, på det sätt som är möjligt i tillsynsärenden enligt 26 b § LSS. Om föräldrarna är positiva till att barnet kommer till tals under handläggningen, är detta naturligtvis en gynnsam situation. Om barnet har uppnått den ålder och mognad som krävs för att själv bestämma om sin medverkan, är det barnet som råder över om något samtal ska hållas. Det innebär att vårdnadshavarens samtycke till samtalet inte behöver inhämtas och att samtalet till och med kan äga rum mot vårdnadshavarens vilja (jfr JO:s beslut den 10 oktober 2005, dnr 1059-2003 och 4857-2003). Om barnet däremot inte har uppnått den ålder och mognad som krävs för att själv bestämma, kan vårdnadshavarna förhindra att samtal hålls med barnet. Frågan om socialnämnden ska kunna tala med barnet faller nämligen inom vårdnadshavarnas bestämmanderätt.

6.3 Utveckling och spridning av metoder

Regeringens bedömning: Socialstyrelsen bör inte ges något särskilt uppdrag i fråga om metoder för att se till att barns inställning och synpunkter kommer fram. Socialstyrelsen bör även fortsättningsvis arbeta med sådana metoder som kan tillämpas inför beslut om insatser och i det dagliga arbetet med barn med olika former av funktionsnedsättning, vilket bör framgå av förordningen (2009:1243) med instruktion för Socialstyrelsen.

Kommitténs bedömning: Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta fram metoder för att säkerställa att barn och ungas inställning och synpunkter kommer fram.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser uttalar sig om bedömningen. Av dessa är flertalet positiva till förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: LSS-kommittén framhåller i sitt slutbetänkande att samtal med barn med funktionsnedsättning kan ställa krav på särskild kompetens hos den som ska tala med barnet. Det finns också funktionsnedsättningar som berör förmågan att kommunicera och där samtal måste genomföras med detta som utgångspunkt och med det stöd som krävs. För att den bestämmelse om barns möjligheter att komma till tals m.m. som föreslås i föregående avsnitt ska få genomslag, är det viktigt att de som genomför utredningar och fattar beslut om insatser har kunskap att kunna ta reda på barnens och de ungas synpunkter och inställningar i olika frågor.

Socialstyrelsen och kommunernas socialtjänst har ett pågående metodutvecklingsarbete, och Socialstyrelsen har ett pågående uppdrag om UPP-centrum och ett projekt med Beardslees familjeinterventionsmetod som givits inom ramen för regeringens psykiatrisatsning. Regeringen anser att Socialstyrelsen även fortsättningsvis bör arbeta med att se till att det finns metoder som kan användas för att säkerställa att barns inställning och synpunkter kommer fram inför beslut om insatser, och därvid ta tillvara erfarenheter från pågående metodutvecklingsarbeten och uppdrag. Det gäller också metoder som kan utgöra stöd i det dagliga arbetet.

Socialstyrelsen bör se till att sprida metoderna till dem som i sitt arbete kommer i kontakt med barn och unga som omfattas av personkretsen i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Barn och unga ska ha en möjlighet att uttrycka sin åsikt och detta bör vara ett kvalitetskrav i verksamhet enligt LSS. Kunskaper och kompetens när det gäller dessa metoder måste därför vara en viktig del i det kvalitetssäkringsarbete som kommuner enligt lag ska bedriva.

Av 7 § förordningen (2009:1243) med instruktion för Socialstyrelsen framgår att Socialstyrelsen ska utveckla metoder för hur den tillsyn som rör barn och unga ska genomföras. Av instruktionen bör även framgå de uppgifter som redovisas i detta avsnitt.

6.4 Obligatorisk registerkontroll

Regeringens förslag: Den som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som omfattar insatser åt barn får inte anställa någon i verksamheten, eller på annat sätt anlita någon genom uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande, utan att först kontrollera utdrag ur belastningsregistret beträffande honom eller henne.

Skyldigheten att kontrollera registerutdrag omfattar inte personer som inte ska arbeta direkt med stöd- och serviceinsatser, föräldrar som ska utföra insatser åt sina egna barn eller personer som inom ett år erbjuds förnyad anställning eller möjlighet att delta i verksamheten på annat beskrivet sätt.

Den som får erbjudandet ska lämna ett utdrag ur belastningsregistret, om inte den som lämnar erbjudandet själv inhämtar uppgifterna.

Registerutdrag ska också lämnas till en assistansberättigad som ska anställa egna personliga assistenter om den assistansberättigade begär det.

Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant registerutdrag ska innehålla.

Utdraget eller en kopia av det ska bevaras i verksamheten i minst två år. Registerutdrag i original ska dock på begäran återlämnas till den som lämnat in det.

Sanktionsmöjligheter vid bristande registerkontroll följer av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Regeringens bedömning: De brott som bör omfattas motsvarar de brott som kontrolleras enligt lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och barnomsorg, dvs. vissa brott mot liv och hälsa, människorov, sexualbrott, grovt rån samt barnpornografibrott.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén föreslår inte undantag för personal som inte ska arbeta direkt med stöd- och serviceinsatser. Vidare föreslår kommittén att registerkontroll ska vara obligatorisk även för de assistansberättigade som anställer egna assistenter. I kommitténs förslag undantas vårdnadshavare istället för förälder från registerkontroll.

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten* föreslår att obligatorisk registerkontroll utvidgas till att omfatta alla personer som ska arbeta i verksamhet enligt LSS. Även *Sveriges Kommuner och Landsting*, som tillstyrker förslaget, anser att det finns skäl att överväga om inte registerkontroll bör omfatta all personal som arbetar inom LSS-verksamhet, vilket bl.a. *Länsstyrelserna i Västra Götaland* och *i Kronobergs län* instämmer i. Även *Södertälje kommun*, *Katrineholms kommun*, *Kungsörs kommun*, *Linköpings kommun*, *Jönköpings kommun*, *Växjö kommun*, *Nybro kommun*, *Kalmar kommun*, *Sölvesborgs kommun*, *Malmö kommun*, *Laholms kommun*, *Borås kommun*, *Göteborgs kommun*, *Uddevalla kommun*, *Trollhättans stad*, *Lidköpings kommun*, *Hällefors kommun*, *Askersunds kommun*, *Melleruds*

kommun, Sala kommun, Falu kommun, Borlänge kommun, Västerås kommun, Söderhamns kommun, Östersunds kommun, Lycksele kommun, Skellefteå kommun, Bodens kommun, Umeå kommun och Haparanda kommun instämmer i princip i Sveriges Kommuner och Landstings synpunkter. Många kommuner uttalar mycket starkt att registerkontroll ska gälla all personal inom LSS-verksamhet och betonar att registerkontroll bör ske kontinuerligt och inte enbart vid anställning. Även *Frösunda Assistans* tillstyrker förslagen men understryker att utdrag från belastningsregistret ska omfatta all personal, inte bara de som arbetar med barn, vilket *Vårdföretagarna, Privata Assistansanordnares Riksorganisation (PARO)* instämmer i. *Vårdföretagarna* anser att det även bör gälla vårdnadshavare. *Barnombudsmannen (BO)* välkomnar utredarens diskussion kring att registerkontroll inte bör ses som det enda verktyget för att undanröja risken för övergrepp på barn och unga som har personlig assistent. BO betonar att alla, förutom vårdnadshavare, även andra närstående ska omfattas av registerkontrollen för att kontrollen ska få den effekt som avses. *Synskadades Riksförbund (SRF)* anser att vårdnadshavare som ska arbeta som personliga assistenter åt sina barn inte ska undantas från en obligatorisk registerkontroll. *Föreningen Jämlikhet Assistans Gemenskap (JAG)* tillstyrker förslagen och anser att det är bra att införa obligatorisk registerkontroll av anställda till barn förutom när det gäller vårdnadshavare. *Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)* tillstyrker förslaget. *Svenska Kommunalarbetareförbundet* är kritiskt mot att utöka registerkontrollen till att omfatta all verksamhet enligt LSS. Vidare anser förbundet att förslaget kräver att det bör framgå vilka brott som ska anges i utdraget ur brottsregistret och syftet med att begära ett utdrag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Rätt att få utdrag ur belastningsregistret

En enskild person har enligt 9 § första stycket lagen (1998:620) om belastningsregister rätt att få ta del av samtliga uppgifter ur belastningsregistret om sig själv. En enskild kan också enligt andra stycket i samma paragraf under vissa förutsättningar få ett begränsat registerutdrag. Vidare har myndigheter som beslutar om anställning av personal inom bl.a. vård av utvecklingsstörda och av barn och ungdomar rätt att ur belastningsregistret få ut uppgifter om brott som föranlett någon annan påföljd än penningböter i fråga om den som myndigheten avser att anställa eller anlita som uppdragstagare (11 § 5 förordningen [1999:1134] om belastningsregister). En enskild sammanslutning eller en enskild person som beslutar om anställning av personal inom bl.a. vård av utvecklingsstörda eller vård av barn och ungdom har, enligt 21 § första stycket 2 förordningen om belastningsregister, motsvarande rätt att få ut uppgifter.

Den som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, kan således i de fall där verksamheten utgör vård av barn eller av utvecklingsstörda ha rätt att få ut uppgifter från belastningsregistret om de personer som ska anställas

eller anlitas. Bestämmelserna medför ingen skyldighet för den som avser att anställa någon att göra en registerkontroll.

Behov av åtgärder

Barns grundläggande rättigheter regleras dels i svensk nationell lagstiftning, dels i internationella konventioner och överenskommelser. En av de bärande tankarna i konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) är barnets rätt till skydd mot övergrepp och utnyttjande av varje slag. Enligt art. 34 ska staterna skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Barn med funktionsnedsättning är en särskilt skyddsbehövande grupp. Det handlar om barn som på grund av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning kan ha svårt att värja sig, men också att kommunicera och förmedla vad de utsätts för och påkalla hjälp. De är beroende av LSS-insatser för att ha möjlighet att kunna leva som andra, och de kan ofta utveckla ett beroendeförhållande till den som utför insatsen. De är många gånger ensamma med den som utför insatsen utan att det finns någon annan vuxen som de kan vända sig till. Många av insatserna utförs i barnets hemmiljö, den plats där barnet ska kunna känna särskild trygghet. Eftersom samhället beslutar om och i många fall också tillhandahåller insatserna, har samhället ett särskilt ansvar för att insatserna är säkra och trygga.

LSS-kommittén anför inte någon statistik som underbygger antagandet att det förekommer övergrepp mot barn som lever med LSS-insatser utan menar att blotta risken för att det kan förekomma sådana övergrepp är tillräcklig för att införa en obligatorisk registerkontroll inför anställning.

Vissa arbetsgivare har som ovan beskrivits redan i dag möjlighet att utföra registerkontroll men det kan inte uteslutas att viss LSS-verksamhet faller utanför.

För den särskilt skyddsvärda grupp av barn som det här är fråga om anser regeringen att det likväl bör övervägas en mer heltäckande reglering, mot bakgrund av den registerkontroll som redan finns bl.a. i förskoleverksamhet, skola och barnomsorg.

Obligatorisk registerkontroll av personal finns i dag bl.a. i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och barnomsorg och i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn. Barnombudsmannen (BO) har i flera sammanhang framfört att alla som anställs som personliga assistenter åt barn och unga bör omfattas av registerkontroll. I samband med remissbehandlingen av promemorian registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg (Ds 2004:42) framfördes att lämplighetsprövning av personliga assistenter är angelägen. Regeringen anförde i propositionen om utvidgad registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg (prop. 2007/08:28) att frågan om lämplighetsprövning av personliga assistenter är angelägen men att den frågan måste lösas i ett annat sammanhang.

Regeringen vill inledningsvis framhålla att kontroll av uppgifter i belastningsregistret inte i sig kan ge några garantier vare sig för att en person är lämplig eller han eller hon är olämplig för en viss anställning.

Att en person har straffats för brott innebär normalt inte att han eller hon för all framtid kan anses olämplig att utföra vissa uppgifter. Förekomsten av anteckningar om brott är således bara en av många omständigheter som bör vägas in vid en anställning. I den mån uppgifter om brott beaktas får man utgå från att arbetsgivaren gör en helhetsbedömning, där hänsyn tas till alla relevanta omständigheter. Fokus bör ligga på brottsligheten i det enskilda fallet, inte på brottstypen som sådan.

En avvägning måste enligt regeringens mening alltid göras mellan dels intresset av att minska riskerna för övergrepp, dels skyddet för den personliga integriteten. Den personliga integriteten handlar bl.a. om en önskan eller ett krav att kunna kontrollera uppgifter om sig själv och utomståendes möjligheter att ta del av personliga uppgifter. Personlig integritet innefattar bl.a. rätt till en privat sfär skyddad för utomståendes insyn och en rätt att bestämma över kunskap om sig själv (en utförligare redogörelse finns i prop. 2005/06:173 s. 14 f). Ett krav på kontroll av uppgifter i belastningsregistret kan i sig anses som ett intrång i den personliga integriteten, oavsett om personen förekommer i registret eller inte. Uppgifter om brott anses generellt vara integritetskänsliga och det ligger i sakens natur att sådana uppgifter inte bör spridas.

Avvägningen mellan å ena sidan rätten till integritetsskydd för de arbetssökande och å andra sidan behovet av att kontrollera registerutdrag är svår och kräver noggranna överväganden. Inskränkningar i den personliga integriteten måste ske med stor restriktivitet. Dessutom ska inskränkningen vara proportionerlig i förhållande till vad man vill åstadkomma. Regeringen anser i detta fall att skälen för registerkontroll väger tyngre än skyddet för den personliga integriteten, under förutsättning att den begränsas på samma sätt som registerkontrollen avseende förskoleverksamhet, skola och barnomsorg.

Det är emellertid viktigt att understryka att en obligatorisk registerkontroll i sig inte medför att barn med funktionshinder som beviljats LSS-insatser får en trygg miljö. Det krävs också andra åtgärder för att uppnå det. En sådan kontroll kan dock öka möjligheterna för att rätt personer anställs.

Verksamheter som ska omfattas av skyldigheten att kontrollera belastningsregister

Med hänsyn till den utsatta situation som barn med funktionsnedsättning kan befinna sig i, anser regeringen i likhet med LSS-kommittén, att alla verksamheter som utför LSS-insatser åt barn bör vara skyldiga att genomföra registerkontroll. Många remissinstanser har framfört att registerkontrollen bör omfatta all LSS-verksamhet, även sådan som inte riktar sig till barn. I praktiken kommer registerkontrollen i vissa fall att omfatta även personal som utför insatser åt andra än barn, eftersom många verksamheter samtidigt riktar sig både till barn och vuxna. Regeringen är dock, mot bakgrund av att bestämmelser om registerkontroll bör införas med stor restriktivitet, inte beredd att nu föreslå en obligatorisk registerkontroll för all verksamhet enligt LSS.

Den omständigheten att ett barn över 16 år själv kan vara arbetsgivare för sina assistenter, och även yngre barn genom sin vårdnadshavare,

innebär i sig inte någon skillnad när det gäller risken för att någon person som är olämplig kan komma i fråga för anställning. I och med att den som själv anställer sina assistenter valt att ta eget ansvar för assistansen, på ett annat sätt än den som anlitar någon verksamhet, bör registerkontrollen i dessa fall vara frivillig. Assistansberättigade barn som är arbetsgivare åt sina egna assistenter bör därför ges en möjlighet, men inte en skyldighet, att kräva registerutdrag från den som ska anställas.

Registerkontroll vid personlig assistans

Barn som har en personlig assistent är ofta beroende av denne. Barnen är ofta ensamma med assistenten utan att ha kontakt med någon annan vuxen. En viktig fråga är därför vilka åtgärder som kan vidtas för att minska riskerna för att barn som har personlig assistans utsätts för övergrepp. Personlig assistans är en insats där brukarens självbestämmande är utgångspunkten. En viktig del är valfriheten när det gäller vem som ska vara personlig assistent. Ett krav på registerkontroll kan i viss utsträckning ses som ett intrång i självbestämmande och valfrihet. Detta intrång kan motiveras av önskemålet att i största möjliga mån minska riskerna för att barn ska utsättas för övergrepp.

Rekryteringen av personliga assistenter måste ske med stor omsorg. Krav på registerkontroll kan vara ett sätt att minska risken för övergrepp, men även andra åtgärder som t.ex. referenstagning är givetvis nödvändiga. Det är också viktigt att den som är ansvarig för assistenterna är medveten om de risker som finns och vidtar åtgärder för att säkerställa att assistansen utförs med respekt för barnet. Detta är en väsentlig del i kravet på kvalitet i utförandet av personlig assistans.

Vilka personer ska kontrolleras?

För att skydda de enskildas integritet är det endast den person som faktiskt erbjuds arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring eller något liknande som ska kontrolleras. Andra eventuella sökande ska således inte kontrolleras. Erbjudandet kan göras med förbehåll för att det inte vid registerkontrollen kommer fram något som visar att den enskilde är olämplig för den tilltänkta uppgiften. Kravet gäller inte bara tillsvidareanställda, utan även tidsbegränsade anställningar.

LSS-kommittén föreslår att alla personalkategorier ska omfattas av registerkontrollen, även de som inte deltar i den faktiska verksamheten med insatserna. Avgränsningen av vilka personalkategorier som ska omfattas måste ske efter noggranna avvägningar. Införandet av en registerkontroll måste framstå som proportionerlig i förhållande till sitt ändamål och till de motstående intressen som kan finnas. Syftet med registerkontrollen är i detta fall att minska risken för att övergrepp sker. Denna risk måste anses störst beträffande de personer som arbetar konkret med insatserna och därmed kommer i direkt kontakt med barnen. Regeringen anser därför att skyldigheten att kontrollera registerutdrag ska begränsas till dessa personalgrupper, och inte omfatta administrativ personal såsom kontorsanställda, verksamhets- och personalplanerare,

och övriga som inte arbetar direkt med barnen, såsom vaktmästare och kökspersonal.

Om verksamheten anställer personerna eller anlitar t.ex. bemaningsföretag spelar inte någon roll för kontrollskyldigheten. Det krävs emellertid att det är ett kontinuerligt uppdrag och inte endast en tillfällig kontakt eller engångsuppdrag. Även fall där någon utför uppdrag i en verksamhet under kortare tidsperioder med kortare eller längre uppehåll mellan vistelserna där är att betrakta som ett kontinuerligt uppdrag, t.ex. om en läkare besöker en verksamhet vid återkommande tillfällen. Exempel på sådana tillfälliga kontakter och engångsuppdrag som inte ska omfattas är sjukvårdspersonal som tillkallas utan att det föreligger ett fortgående uppdrag.

Registerkontroll ska inte behöva göras på nytt om en förnyad möjlighet till anställning eller annat uppdrag erbjuds inom ett år från det att den förra anställningen eller uppdraget avslutades.

Det förekommer att en förälder eller någon annan släkting arbetar som personlig assistent eller utför andra LSS-insatser åt ett barn. En förälder som är vårdnadshavare är ställföreträdare för barnet och har som sådan ansvar för hur den personliga assistansen anordnas. Barnets relation till föräldern är så mycket mer än den som finns mellan barnet och den personliga assistenten och det finns i föräldrabalken regler inom detta område. Det framstår enligt LSS-kommittén inte som lämpligt att ett eventuellt krav på registerkontroll ska omfatta en vårdnadshavare som är personlig assistent åt den assistansberättigade. Andra närstående bör dock kunna omfattas av kravet för att det ska få den effekt som avses. Regeringen delar LSS-kommitténs bedömning i denna del, men anser att undantaget ska gälla barnets föräldrar istället för vårdnadshavarna, eftersom det är relationen mellan barn och förälder som är speciell i sammanhanget, på det sätt som LSS-kommittén beskrivit. Vidare finner regeringen att det finns anledning att undanta föräldrar från registerkontroll även när de utför andra LSS-insatser åt sina barn.

Andra insatser enligt LSS

Det finns, utöver personlig assistans, andra insatser enligt LSS som riktar sig till enbart barn och unga. Det gäller korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov (9 § 7) och boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (9 § 8). Härutöver kan barn även få insatser i form av råd och stöd (9 § 1), ledsagarservice (9 § 3), biträde av kontaktperson (9 § 4), avlösarservice i hemmet (9 § 5) och korttidsvistelse utanför det egna hemmet (9 § 6). Även för dessa insatser bör gälla krav på registerkontroll, av samma skäl som redovisats ovan.

Brott som ska kontrolleras

Det är inte aktuellt att ge en arbetsgivare tillgång till utdrag angående samtliga uppgifter i belastningsregistret. Inom skolans område och i fråga om hem för vård eller boende (HVB) är den obligatoriska

registerkontrollen begränsad till vissa, av regeringen i förordning föreskrivna brott. Regeringen bör även i detta fall bemyndigas att meddela föreskrifter om innehållet i registerutdragen. De brott som bör omfattas motsvarar enligt regeringens mening de brott som kontrolleras enligt lagen (1998:620) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och barnomsorg (se 22 § förordningen [1999:1134] om belastningsregister), dvs. vissa brott mot liv och hälsa, människorov, sexualbrott, grovt rån samt barnpornografibrott.

Inhämtande av registerutdrag och krav på utdraget

Det är den enskilde som erbjuds anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande som ska vara skyldig att lämna in ett registerutdrag till arbetsgivaren. På så sätt minskas integritetskränkningen genom att den enskilde har kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut till arbetsgivaren. Vissa verksamheter har dock, som beskrivits ovan, möjlighet att själva inhämta uppgifter direkt från Rikspolisstyrelsen. Om en sådan verksamhet väljer att göra det saknas anledning att kräva att även den enskilde inhämtar ett utdrag. Det är lämpligt att verksamheter vid utannonserande av plats eller uppdrag upplyser om att registerutdrag krävs av den som anställs eller anlitas.

Vid anställning direkt av den som själv är assistansberättigad, ska registerutdrag bara lämnas om det efterfrågas av den assistansberättigade.

Ett utdrag ska på begäran återlämnas i original till den som lämnat in det. Skälet till det är att den enskilde ska kunna använda utdraget igen, och därmed minska antalet uttag från belastningsregistret. Registerutdraget eller en kopia av det bör bevaras under minst två år från det att anställningen eller uppdraget påbörjades, oavsett hur länge anställningen har pågått. Även om den har avslutats innan två år har gått ska handlingen sparas. Bevarandet ska ske bl.a. för att tillsynsmyndigheten ska kunna kontrollera att registerkontroll har skett.

Enligt den föreslagna regeln ska utdraget bevaras i minst två år. Det innebär inte något undantag från andra krav på bevarande under längre tid eller regler om gallring av allmänna handlingar.

Anställningsförbud och sanktioner vid underlåtenhet

Om registerkontroll inte görs får den som bedriver LSS-verksamhet inte anställa någon eller anlita någon för ett uppdrag eller liknande som omfattar insatser åt barn. Som tidigare framhållits innebär emellertid inte det förhållandet att någon förekommer i belastningsregistret att personen i fråga ska vara diskvalificerad för arbete inom LSS-verksamhet som rör barn. I stället måste en helhetsbedömning göras i anställningsärendet. Det är arbetsgivarens ansvar att rekrytera lämplig personal till sin verksamhet.

När registerkontroll underlåts trots att kontrollskyldighet föreligger, bör tillståndet till sådan verksamhet kunna återkallas eller verksamheten förbjudas, när underlåtenheten är av allvarligt slag. Sådana beslut ska kunna överklagas på samma sätt som andra överklagbara beslut enligt LSS, dvs. i allmän förvaltningsdomstol.

7 Arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning

Regeringens bedömning: En reglering av rätten till daglig verksamhet för personer med psykisk funktionsnedsättning som avses i 1 § 3 i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (personkretsgrupp 3) bör vänta i avvaktan på resultatet av de insatser för denna grupp som har beslutats i samband med regeringens psykiatrisatsning. Regeringen avser att, med utgångspunkt från resultatet av pågående uppdrag om att utarbeta en vägledning för hur den dagliga verksamheten och dess samverkan med andra aktörer ska utformas m.m. ge Socialstyrelsen ett nytt uppdrag att utforma och sedan administrera en försöksverksamhet med meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning. Under perioden med försöksverksamheten beräknas 35 miljoner kronor per år under tre år avsättas för kommunernas arbete med att utveckla innehållet i meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Kommitténs förslag: Personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3 ska få rätt till daglig verksamhet. Kommunerna ska kompenseras stegvis under tre år för kostnader för detta.

Remissinstanserna: *Arbetsförmedlingen (AF)* tillstyrker och bedömer att det kommer att finnas unga med funktionsnedsättningar som efter skolan inte är mogna för arbetslivets krav utan behöver en tids arbetsträning för att senare gå in i arbetslivet. Dessa ungdomar behöver daglig verksamhet med en aktivitetsplan som syftar till arbete och egen försörjning. *Socialstyrelsen* är tveksam till förslaget och förordar att rätten till daglig verksamhet kopplas till att den enskildes arbetsförmåga är varaktigt nedsatt. *Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam)* anser att förslaget kan bidra till en bättre måluppfyllelse när det gäller att uppnå en meningsfull sysselsättning utifrån den enskildes förmåga. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker i princip förslagen men hänvisar till en kartläggning som Socialstyrelsen genomfört och som visar att i mer än hälften av landets kommuner har ingen gått från daglig verksamhet till lönearbete under de senaste fem åren. Kopplingen mellan arbetsmarknaden och skolan, liksom kopplingen mellan den dagliga verksamheten, fungerar dåligt. *Södertälje kommun, Kungsörs kommun, Nybro kommun, Sölvesborgs kommun, Laholms kommun, Uddevalla kommun, Hällersfors kommun, Askersunds kommun, Falu kommun, Tierps kommun, Lindesbergs kommun, Gävle kommun, Västerås kommun, Hudiksvalls kommun, Ovanåkers kommun, Bodens kommun* instämmer i princip i de synpunkter som Sveriges Kommuner och Landsting har lämnat. *Botkyrka kommun* anser att det finns flera obesvarade frågor i detta förslag och föreslår ytterligare utredning. *Stockholms kommun* tillstyrker men anser att förslaget kan bli kostsamt. Landstinget i *Örebro län och Landstinget, t i Hallands län* är positiva till att personer med psykisk funktionsnedsättning i personkrets 3 får rätt till daglig verksamhet. *Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)* tillstyrker. *Stockholm Independent Living (STIL), Föreningen Jämlikhet*

Assistans och Gemenskap (JAG) och *Frösunda Assistans* är positiva till att personer med psykiska funktionsnedsättning i personkretsgrupp 3 ska ha rätt till daglig verksamhet. *Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS)* betonar att insatsen daglig verksamhet inte får innebära att individen stängs ute från arbetslivet vilket leder till en inlåsnings effekt för denne.

Skälen för regeringens bedömning

Sysselsättning och daglig verksamhet till personer med psykisk funktionsnedsättning

Enligt 5 kap 7 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ska socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Nämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. I bestämmelsen anges såväl kommunens skyldigheter mot personer med funktionsnedsättning som de ramar som ska gälla vid biståndsbedömning av insatser till den enskildes livsföring enligt 4 kap 1 § SoL. Enligt 4 kap 2 §, samma lag, får kommunen även ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

Enligt Sveriges officiella statistik hade den 31 december 2008 närmare 5 200 personer i åldern 0–64 år beslut om dagverksamhet enligt SoL. Med dagverksamhet avses i detta sammanhang bistånd i form av sysselsättning, gemenskap, behandling eller rehabilitering under dagtid utanför den egna bostaden. Däremot avses inte så kallade öppna verksamheter, dvs. verksamheter i vilka personer kan delta utan ett individuellt beslut, t.ex. kaféverksamheter och andra former av träffpunkter. LSS-kommittén antar att merparten av de personer som deltar i en dagverksamhet har en psykisk funktionsnedsättning men även personer med t.ex. demens kan erbjudas sysselsättning som en biståndsinsats enligt SoL.

Enligt en undersökning som LSS-kommittén har gjort deltar veckovis cirka 10 000 personer med psykiska funktionsnedsättningar i öppna sysselsättningsverksamheter. Socialstyrelsen har i en motsvarande enkätundersökning kommit fram till 13 000 personer.

Enligt 7 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, har personer som anges i personkretsgrupperna 1 och 2 rätt till daglig verksamhet, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Det gäller således personer i personkretsgrupperna 1 och 2 under förutsättning att de saknar förvärvsarbete, inte utbildar sig och inte får behovet tillgodosett på annat sätt. Eftersom den enskilde inte får någon lön för att delta i daglig verksamhet så är det för många en förutsättning att de har inkomsten ordnad på annat sätt, t.ex. genom aktivitets- eller sjukersättning.

Daglig verksamhet är den numerärt största insatsen inom LSS. Cirka 28 100 personer hade 2008 ett verkställt beslut om daglig verksamhet enligt LSS.

Enligt LSS-kommittén är målgruppen för daglig verksamhet varierande. Det finns personer som är nära att kunna lönearbeta medan andra har behov av annan sysselsättning som t.ex. upplevelserum och sinnesstimulering.

Enligt 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter får en kommun utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 67 år.

Behov av åtgärder

Ett övergripande mål med dagliga verksamhet är att på kortare eller längre sikt utveckla den enskildes möjlighet till arbete.

Enligt Socialstyrelsens lägesrapport 2007 anges att cirka tioprocent av de som i dag har daglig verksamhet enligt LSS skulle kunna gå vidare till någon form av lönearbete. I drygt hälften av kommunerna har inte någon som haft insatsen daglig verksamhet fått ett skyddat arbete eller arbete på den öppna arbetsmarknaden under den senaste femårsperioden. Detta innebär enligt LSS-kommittén att daglig verksamhet blivit en permanent insats för den enskilde och inte ett led i utvecklingen för att få ett lönearbete. Det finns således risk för en s.k. inlåsningseffekt för vissa av de personer som har beviljats daglig verksamhet. Det beror på att det på vissa håll inte finns något regelbundet eller strukturerat samarbete mellan daglig verksamhet och andra aktörer t.ex. Arbetsförmedlingen.

LSS-kommitténs förslag om rätt till daglig verksamhet för personer med psykisk funktionsnedsättning i personkretsgrupp 3

LSS-kommittén anser att daglig verksamhet är en central insats i LSS för att lagen ska vara ett effektivt redskap för att uppnå de handikappolitiska målen om delaktighet och jämlikhet i levnadsvillkor. Insatsen behöver däremot utvecklas så att den ger en meningsfull sysselsättning av god kvalitet samt stärker den enskildes möjligheter att övergå till lönearbete.

LSS-kommittén anser vidare att det finns anledning att ge fler tillgång till daglig verksamhet som i dag endast är en rättighet för personer i personkretsgrupperna 1 och 2. På längre sikt bör – enligt kommitténs bedömning – alla personer i personkrets 3 ha samma rätt till insatsen som alla andra som omfattas av personkretsen för stöd och service enligt LSS. Det krävs dock ytterligare underlag för att bedöma effekterna av en så omfattande utvidgning av rätten. I dagsläget är det bara möjligt att överblicka de ekonomiska konsekvenserna av att rätten till daglig verksamhet även skulle avse personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkretsgrupp 3.

LSS-kommittén föreslår att rätten till daglig verksamhet ska utökas så att den även omfattar personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3. Kommittén anser att en sådan reform utgör ett välmotiverat första steg i riktning mot samma rättighet för alla som omfattas av personkretsgrupp 3. Socialstyrelsen är dock tveksam till förslaget och förordar att rätten till daglig verksamhet kopplas till att den enskildes arbetsförmåga är varaktigt nedsatt. Sveriges Kommuner och Landsting redovisar erfarenheter som visar att i mer än hälften av landets

kommuner har ingen gått från daglig verksamhet till lönearbete under de senaste fem åren.

De ekonomiska konsekvenserna av förslaget bedöms av LSS-kommittén uppgå till 495 miljoner kronor om året. Denna bedömning bygger på att ca 7 400 personer med psykisk funktionsnedsättning som skulle ansöka om insatsen daglig verksamhet om de hade rätt till den.

Psykiatrisatsningen

Regeringen har inom ramen för arbetet med psykiatrisatsningen, som pågår under perioden 2009-2011, uppmärksammat problem som gäller arbete, rehabilitering och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning. I regeringens skrivelse En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning (skr. 2008/09:185) behandlas bl.a. åtgärder som ska leda till att vardagen för personer som har psykisk funktionsnedsättning ska fungera utifrån vars och ens förutsättningar. Det innebär bl.a. att personerna ska erbjudas arbete, rehabilitering och sysselsättning som är anpassad efter deras behov. I den mån kommuner inför ett valfritetssystem kan personerna dessutom få ett ökat inflytande över vem och var de kan få dessa behov tillgodosedda.

Regeringen anser att arbetslinjen på samma sätt som för alla människor i vuxen ålder också ska gälla för personer med funktionsnedsättning. Arbetslinjen innebär att aktiva åtgärder ska användas för att enskilda som har eller har haft ett arbete ska återkomma till arbetet, och att en anställning alltid går före åtgärder eller bidrag. Att ha en uppgift, att fylla en funktion och att vara behövd är viktigt för alla människor. Mycket erfarenhet talar för att arbetslöshet i många fall allvarligt förvärrar prognosen för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning. Att få vara en del av ett sammanhang och ha en meningsfull sysselsättning är viktigt för att kunna återvinna hälsan. Av regeringens skrivelse framgår vidare att nationell psykiatrisamordning menade att frågan om återkomst till aktivitet, sysselsättning och arbete för personer som har en psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, har kommit att hamna i bakgrunden till förmån för vård- och stödinsatser, trots att Psykiatriutredningen redan 1992 slog fast att rehabilitering och återgång till arbete är avgörande för att förhållandena för personer med psykisk funktionsnedsättning i realiteten ska kunna utvecklas och normaliseras.

Många människor med psykisk funktionsnedsättning har förmåga att arbeta och skulle fungera väl i ett anpassat arbete, men får inte den möjligheten. Andra skulle kunna arbeta om det fanns arbeten som i högre grad än i dag var anpassade efter individens behov och funktionsnedsättning. Kommunerna och Arbetsförmedlingen har i dag inte ett tillräckligt stort och diversifierat utbud av sysselsättningsplatser, alternativt arbetsinriktade och rehabiliterande verksamheter för att kunna erbjuda alla som kan och vill arbeta en meningsfull sysselsättning respektive ett meningsfullt arbete.

Mot denna bakgrund har regeringen vidtagit åtgärder för att förstärka arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Regeringen har beslutat om ett ekonomiskt stimulansbidrag som ska tilldelas kommuner som upphandlar sysselsättning eller erbjuder sysselsättning via ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem (regeringens beslut den 12 mars 2009 nr. I:3, dnr. S2006/9394/HS). Totalt avsätts 80 miljoner kronor per år under tidsperioden 2009–2011 för detta ändamål under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet. Bidraget ska ses som en stimulans, dels för att få fram fler externa aktörer som bedriver sysselsättningsverksamhet som är anpassad för målgruppen, dels för att uppnå ökad valfrihet.

Regeringen anser att denna åtgärd är väl anpassad för att hantera de problem som LSS-kommittén tar upp i sitt betänkande, nämligen att de insatser som erbjuds bör utvecklas samt bättre anpassas så att övergång till lönearbete kan främjas. Dessutom skapas möjligheter för att insatser till personer med psykisk funktionsnedsättning kan anpassas så att de även passar dem som står längre från arbetsmarknaden och utformas i enlighet med de krav som dessa personer har. Satsningen stämmer väl överens med regeringens strävan om att öka mångfalden av utförare.

Regeringen ser även gärna att det för de externa platserna finns ett samarbete med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i de fall övergång till arbete på den reguljära arbetsmarknaden kan bli aktuellt, vilket poängteras i uppdraget.

Regeringen har också givit Arbetsförmedlingen i uppdrag att i samverkan med Försäkringskassan upphandla tjänster från kompletterande aktörer för personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av psykisk funktionsnedsättning (regeringens beslut den 18 december 2008 nr I:20, dnr. S2008/9394/HS). Totalt avsätts 50 miljoner kronor per år under tidsperioden 2009–2011 för detta ändamål under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet. Syftet med uppdraget är att ge fler personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av psykisk funktionsnedsättning rehabilitering och arbete. Regeringen anser att det är angeläget att sociala företags, och då särskilt sociala kooperativs, möjligheter att stödja personer med psykisk funktionsnedsättning tas tillvara.

Regeringen har även beslutat om en förordning (2009:955) om statsbidrag till vissa juridiska personer som tillhandahåller meningsfull sysselsättning till personer med psykisk funktionsnedsättning. Målgruppen för satsningen är personer som på grund av en psykisk funktionsnedsättning möter betydande svårigheter i sin livsföring och som inte står till arbetsmarknadens förfogande. Syftet med statsbidraget är att förstärka och komplettera kommunernas och landstingens insatser för att ge dessa personer en meningsfull sysselsättning. Under 2009 beviljades 10 miljoner kronor i verksamhetsbidrag.

Regeringen har därutöver i beslut om personliga ombud gett Socialstyrelsen i uppdrag att lägga till ytterligare en funktion till ombudens nuvarande uppgifter. Ombuden ska aktivt verka för att personerna ska få tillgång till arbete, rehabilitering eller meningsfull sysselsättning (regeringens beslut den 17 december 2009 nr III:18, S2009/10168/ST).

Inom ramen för ett Attityduppdrag som pågår inom psykiatrisatsningen, ska Handisam i samarbete med ett nationellt nätverk av organisationer inom psykiatriområdet (NSPH), arbeta med att påverka människors attityder i förhållande till psykisk sjukdom och psykisk

funktionsnedsättning. Attityder, värderingar och fördomar om personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning, leder ofta till diskriminering, stigmatisering och ett ovärdigt bemötande. Det får också till följd att människor inte blir insläppta i olika sammanhang. Det gäller inte minst på arbetsmarknaden. I det program som Handisam tagit fram lyfts bl.a. arbetslivet särskilt fram. Företag, myndigheter, kommuner, landsting och fackförbund ska engageras att ställa sig bakom kampanjens budskap samt inspireras att utveckla en arbetsplats för alla.

Sammanfattningsvis genomför regeringen under åren 2009–2011 satsningar på arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning, dels för att anpassa och öka utbudet av sysselsättningsinsatser, dels för att få fram fler externa aktörer inom området för att öka valfriheten. Regeringen anser att de beslutade åtgärderna tar sikte på de problem vad gäller arbete och sysselsättning som LSS-kommittén redovisar och att det då skapas förutsättningar för att de redovisade problemen ska kunna begränsas. Vidare stämmer innehåll och kvalitetskrav i insatser för sysselsättning enligt SoL och daglig verksamhet enligt LSS väl överens. Med hänsyn till dels detta, dels pågående satsningar på arbete och sysselsättning, bör det enligt regeringens mening i nuläget inte införas förändringar i fråga om rätten till daglig verksamhet enligt LSS.

Regeringen redovisar i sin skrivelse (skr. 2008/09:185) att den har för avsikt att följa upp och analysera hur vården och det sociala stödet till personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning utvecklas över tid. En uppföljning kommer också att ske av effekterna av regeringens samlade psykiatrisatsning. Uppföljningen kommer att ske inom tre huvudområden. När det gäller huvudområdet vardagen ska utbudet av arbete, sysselsättning, boendeformer och hjälpmedel i enlighet med SoL, LSS samt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), vara varierat och anpassat för att möta de behov som personer med psykisk funktionsnedsättning har.

Försöksverksamhet med anpassad och meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning

LSS-kommittén har betonat vikten av att den dagliga verksamhet som bedrivs enligt LSS behöver kvalitetssäkras. Det konstateras att det i dag inte finns riktlinjer för hur en daglig verksamhet ska vara utformad. Detta leder till att det är svårt att styra utformningen av daglig verksamhet och på så sätt se till att den stimulerar deltagarnas möjligheter att kunna lönearbeta. Det behövs också en inventering av den forskning och det utvecklingsarbete som finns som gäller stöd för personer med funktionsnedsättning i arbetslivet.

Socialstyrelsen har sedan den 1 januari 2009 i uppdrag att utarbeta en vägledning för hur den dagliga verksamheten och dess samverkan med andra aktörer ska utformas, så att den grupp som står nära arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete. Uppdraget ska genomföras i samråd med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan och redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 15 april 2010.

Som nämnts tidigare i detta avsnitt genomförs inom regeringens psykiatrisatsning omfattande åtgärder vad gäller arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Regeringen avser att med utgångspunkt från resultatet av pågående uppdrag ge Socialstyrelsen ett nytt uppdrag att utforma och sedan administrera en försöksverksamhet med meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning. Det är väsentligt att erfarenheterna av pågående uppdrag först beaktas, innan uppdraget om försöksverksamhet utformas så att den på ett effektivt sätt kompletterar redan pågående satsningar.

För att stimulera metodutvecklingen, stödja arbetsgivare vid deras utbildning av personal och för att precisera innehållet i anpassad och meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning behövs enligt regeringens mening särskilda ekonomiska resurser. Under perioden med försöksverksamheten beräknas 35 miljoner kronor per år under tre år avsättas för kommunernas arbete med att utveckla innehållet i meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning.

8 Åtgärder för effektivare resursutnyttjande

8.1 Differentierad timschablon

Regeringens bedömning: Ett differentierat schabloniserat timbelopp bör för närvarande inte införas i lag.

Kommitténs förslag: Konstruktionen av det schabloniserade timbeloppet bör ändras så att beloppet delas upp i två delar nämligen, löne- och lönebikostnader och övriga kostnader. Assistans som utförs på vardagar mellan kl. 06.00–22.00 ska ersättas med ett belopp och assistans under annan tid med ett annat högre belopp. Den del som avser övriga kostnader bör räknas upp utifrån nettoprisindex (NPI).

Remissinstanserna: Av de svarande på remisslistan tillstyrker 41 procent förslagen. Många instanser är negativa till förslaget att den del av schablonen som avser övriga kostnader ska räknas upp utifrån nettoprisindex. *Försäkringskassan* framhåller att förslaget om differentierad schablon kräver betydande IT-utveckling, som inte är möjlig att genomföra fram till 2010 och anser att ett system med tre olika schabloner bör utredas vidare. Ett par instanser hävdar att siffrorna är undermåligt utredda och att flera antaganden är felaktiga. Några instanser är kritiska mot kommitténs beräkningar när det gäller kostnader för vikarier i samband med ordinarie assistents sjukdom. Något under hälften uttalar sig inte om förslagen. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker förslagen utom förslaget att knyta uppräknningen av övriga kostnader till NPI i stället för till löneutvecklingen. För övrigt anser förbundet att schablonersättningen redan i utgångsläget är för låg för att täcka kommunernas kostnader. *Katrineholms kommun, Kungsörs kommun, Nybro kommun, Kalmar kommun, Gotlands kommun, Sölvesborgs kommun, Malmö kommun, Laholms kommun, Borås*

kommun, Trollhättans stad, Karlstads kommun, Hällefors kommun, Askersunds kommun, Melleruds kommun, Sala kommun, Falu kommun, Borlänge kommun, Gävle kommun, Tierps kommun, Lindesbergs kommun, Västerås kommun, Söderhamns kommun, Hudiksvalls kommun, Östersunds kommun, Bodens kommun, Umeå kommun, Piteå kommun instämmer i princip i de synpunkter som Sveriges Kommuner och Landsting har lämnat. En kommun framhåller att det måste finnas ett enkelt system som gör att ersättningsnivån snabbt kan ändras om brukaren väljer annan tid för service än vad som framgår av Försäkringskassans beslut. *Stockholms kommun* avstyrker förslaget om att övriga kostnader ska räknas upp med NPI. *Jönköpings kommun* och *Växjö kommun* avstyrker förslagen. *Stockholm Independent Living (STIL)* avstyrker förslagen men är positiv till att sjuklöneersättning ska ingå i schablonbeloppet. *Privata Assistansanordnares Riksorganisation (PARO)* tillstyrker förslaget om uppdelning av det schabloniserade timbeloppet i två delar. PARO avvisar helt förslaget om uppräkningsindex då även den del som ska täcka administration till övervägande del består av löner till administrativ personal. *Göteborgskooperativet Independent Living (GIL)* avstyrker i princip alla förslag och framhåller bl.a. att differentierade schabloner inte är positivt för de assistansberättigade. Dessutom inskränks den funktionsnedsattes rättighet att planera sin assistans under dygnet. *Kommunala Företagens Samarbetsorganisation (KFS)* är tveksam till förslaget om uppdelning av timschablonen i två delar och avstyrker övriga förslag. *Svenska Kommunalarbetareförbundet* anser att 87 procent av schablonen ska vara löne- och lönebikostnader och 13 procent övriga kostnader.

Skälen för regeringens bedömning

Gällande regler

Av 6 § lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS, framgår att assistansersättning ska beviljas för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tid då den enskilde har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring (beviljade assistanstimmar). Enligt samma paragraf, andra stycket, får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om beräkning av assistansersättningen. Enligt 10 § LASS ska assistanstimmar betalas ut med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans lämnats. Assistansersättningen ska utges med det belopp per timme som regeringen fastställer för varje år. I 5 § förordningen (1993:1091) om assistansersättning föreskriver regeringen om det beloppet. Försäkringskassan ska enligt denna paragraf senast den 1 mars varje år lämna förslag till timbelopp för det kommande året till regeringen. Försäkringskassan ska dessförinnan höra Sveriges Kommuner och Landsting i frågan. Timbeloppet för 2010 är 252 kr.

Enligt 5 a § förordningen om assistansersättning föreskrivs att följande kostnader ska utgöra kostnader för personliga assistenter: Löne- och lönebikostnader, assistans- och utbildningsomkostnader, arbetsmiljöinsatser, personalomkostnader och administrationskostnader.

Enligt 12 § i förordningen får Försäkringskassan meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställighet av LASS och förordningen.

Försäkringskassan har meddelat föreskrifter och för handläggningen utgett Vägledning för Assistansersättning (2003:6, version 5). Av denna vägledning framgår föreskrifterna, allmänna råd samt Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden. Assistansersättningens timbelopp behandlas i denna vägledning (s. 111 ff.).

Försäkringskassans förslag till timschablon utgår från en beräknad timlön för en personlig assistent. I allmänna råd (RAR 2002:6 till 10 § andra stycket LASS) föreskrivs att som utgångspunkt för hur timbeloppet lämpligen kan fördelas på olika kostnader kan nämnas att det i det underlag som årligen ges in till regeringen anges att löne- och lönebikostnader svarar för 87 procent av timbeloppet och övriga kostnader för 13 procent.

Regeringsuppdrag till Försäkringskassan att utreda frågan om differentierad timschablon i lagen (1993:389) om assistansersättning

Regeringen fattade den 25 juni 2009 beslut om att ge Försäkringskassan i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur ett system med differentierad timschablon för assistansersättningen skulle kunna genomföras.

Försäkringskassan skulle i arbetet utgå från det förslag om differentierad timschablon som lämnats i LSS-kommitténs slutbetänkande. Förslaget skulle leda till motsvarande besparingseffekt som det förslag som kommittén förordat. Försäkringskassan skulle i sitt uppdrag föreslå ett system som uppfyller kraven för att Försäkringskassan ska kunna hantera assistansersättningen på ett flexibelt sätt och inom ramen för de IT-system som myndigheten förfogar över. Utgångspunkt för förslaget skulle vara ett kostnadseffektivt system.

Försäkringskassan redovisade den 28 oktober 2009 rapporten Differentierad timschablon i lag (1993:389) om assistansersättning. Försäkringskassan föreslår, i likhet med LSS-kommittén, att det schabloniserade timbeloppet delas upp i två delar, en del som avser löne- och lönebikostnader samt en del som avser övriga kostnader. När det gäller löne- och lönebikostnader innebär Försäkringskassans förslag att personlig assistans ersätts med tre olika nivåer beroende på vilken tid på dygnet assistansbehovet uppstår. Personlig assistans som lämnas på kvällar, nätter och under helger är dyrare än den som lämnas mellan 06.00 och 19.00 på vardagar och därför ersätts assistansen med olika schabloner. Den schabloniserade timschablonen beräknas individuellt utifrån hur stor del av personens assistans som ligger inom de tre olika tidsintervallen. Försäkringskassans förslag har som utgångspunkt att i så stor utsträckning som möjligt motsvara de verkliga kostnaderna för den assistans som ska utföras. Försäkringskassan uppger att förslaget ger genomgående bättre kostnadstäckning för löne- och lönebikostnader jämfört med LSS-kommitténs förslag, oavsett när assistansen lämnas på dygnet.

Kostnaderna för att utveckla Försäkringskassans IT-system och genomförande av förslagen är förhållandevis lika enligt Försäkringskassans rapport. När det gäller administrationskostnader i Försäkrings-

kassans förslag så beräknas dessa öka med 3 miljoner kronor det första året för att därefter stabiliseras på cirka 2 miljoner kronor jämfört med dagens kostnader. Försäkringskassan bedömer att LSS-kommitténs förslag innebär att de administrativa kostnaderna ökar med cirka 20 miljoner kronor jämfört med dagens situation.

Försäkringskassan beräknar, med antaganden motsvarande kommitténs, att deras förslag ska ge en besparing på ca 230 miljoner kronor per år. Försäkringskassan betonar att det finns en betydande osäkerhet i dessa antaganden.

Regeringen gör i likhet med Försäkringskassan bedömningen att det finns betydande osäkerheter i underlaget för såväl LSS-kommitténs som Försäkringskassans beräkningar av möjliga kostnadsdämpningar. Osäkerheten beror enligt Försäkringskassan främst på att kassan inte vet hur assistansen är fördelad över dygnets och veckans alla timmar. Enligt Försäkringskassans analys skulle effekten kunna bli, med en annorlunda fördelning av assistansen över dygnets och veckans timmar, att kostnaderna ökar i stället för att minska. Även det motsatta förhållandet är givetvis möjligt, dvs. att kostnadsdämpningen skulle kunna bli större än vad som framgår av beräkningarna.

Regeringen anser att ytterligare underlag för beslut i denna fråga behövs och att ställningstagande kan ske först när ett säkrare underlag har kunnat erhållas, vilket bedöms kunna ske efter genomförd remissbehandling av Försäkringskassans rapport.

8.2 Enhetlig modell för bedömning av andra personliga behov m.m. avseende personlig assistans

Regeringens bedömning: Bestämmelsen om rätten till personlig assistans för andra personliga behov bör för närvarande inte ändras. Försäkringskassan bör ges i uppdrag att senast den 30 juni 2011 till regeringen rapportera om utvecklingen av enhetligheten i sina beslut och vilka eventuella åtgärder som är lämpliga att vidta.

Kommitténs förslag: LSS ändras så att tid mellan olika aktiviteter inte ingår i assistanstiden genom att uttrycket ”andra personliga behov” i lagtexten ändras till uttrycket ”behov av hjälp vid aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, egenvård eller i särskilda situationer”.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* ser positivt på att LSS förtydligas så att alla behov utreds och beräknas efter en enhetlig modell. *Handisam* avstyrker förslaget. *Södertälje kommun, Kungsörs kommun, Nybro kommun, Kalmar kommun, Sölvesborgs kommun, Malmö kommun, Laholms kommun, Borås kommun, Lysekils kommun, Trollhättans kommun, Hällefors kommun, Askersunds kommun, Melleruds kommun, Gävle kommun, Tierps kommun, Lindesbergs kommun, Söderhamns kommun, Hudiksvalls kommun, Östersunds kommun, Ovanåkers kommun, Bodens kommun, Umeå kommun, Piteå kommun* ansluter sig i princip till *Sveriges Kommuner och Landstings* synpunkter som inte har några invändningar mot förslaget. Ett par kommuner

redovisar tveksamheter kring förslagen. *Handikapporganisationernas samarbetsorgan (HSO)* anser att om den tid som ligger mellan de aktiva insatserna tas bort försvinner själva fundamentet för att kunna bestämma över sitt eget liv i så stor utsträckning som möjligt. *Svenska kommunalarbetsförbundet* är kritiskt till förslaget eftersom det leder till att Försäkringskassan styckar assistansen i aktiva och passiva insatser vilket är oförenligt med lagens intentioner.

Skälen för regeringens bedömning

Behov av åtgärder

Enligt LSS-kommittén bedöms de grundläggande behoven enligt 9 a § första stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, idag på ett relativt enhetligt sätt. Däremot finns betydande skillnader i vad som räknas in i uttrycket andra personliga behov enligt 9 a § andra stycket LSS. Vissa beslut omfattar t.ex. assistans för tid mellan olika aktiviteter eller i väntan på att faktiskt stödbehov ska uppstå, medan i andra beslut strikt räknas tid för preciserade aktiviteter (i och för sig inklusive tid då assistenten är närvarande för att hjälpa den enskilde till och från aktiviteter och för att ge stöd vid behov när det behövs under aktiviteten).

För att förtydliga att tid mellan olika aktiviteter inte bör ingå i assistanstiden föreslår LSS-kommittén en ändring i 9 a § LSS. Uttrycket ”andra personliga behov” i lagtexten skulle ändras till ”behov av hjälp vid aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, egenvård eller i särskilda situationer”. Med detta vill LSS-kommittén förtydliga att assistans ska ges för preciserade aktiviteter. För de flesta assistansberättigade skulle det handla om enskilda, avgränsade aktiviteter i samband med sysselsättning eller fritid, men för några skulle aktiviteterna gå i varandra och bilda ett kontinuerligt stödbehov. I assistanstiden skulle inrymmas tid för väntan och att finnas till hands, men inte för tid som i praktiken förändrar assistentens yrkesroll, såsom reparations- och hemtjänstarbete, eller skyddsåtgärder som innebär tvång eller begränsningar. Enligt LSS-kommittén skulle den föreslagna ändringen ge Försäkringskassan möjlighet att skapa och verka för lika bedömningar i hela landet. En sådan enhetlig modell för behovsbedömning skulle leda till färre beviljade assistanstimmar, med hänsyn till att tid för assistans mellan aktiviteter inte skulle beviljas i samma utsträckning. Eftersom antalet assistanstimmar snabbt har ökat sedan 1994 är frågan viktig för kostnadsutvecklingen på området. Det är därför också viktigt att tydliggöra vilka behov som kan och bör tillgodose så att det utvecklas fullgoda alternativ för de övriga behoven. Kommittén gör bedömningen att det finns starka skäl att se över och i vissa fall ytterligare precisera kraven på de behov som ska ge rätt till personlig assistans och stärka förutsättningarna för en förutsägbar behovsbedömning.

Uppdrag till Försäkringskassan att följa utvecklingen

Den förändring som LSS-kommittén föreslår innebär att andra behov (ände grundläggande) specificeras i lagtexten utifrån vilka aktiviteter som ger rätt till assistans. Begreppet aktiviteter har dock inte definierats eller närmare beskrivits i betänkandet. Ordet aktivitet kan betyda olika saker. Exempelvis kan man syfta på organiserad, inbokad verksamhet utanför hemmet, t.ex. inom kultur- och föreningsliv. Aktivitet kan också betyda motsatsen till passivitet (när den enskilde inte är verksam över huvud taget). Det är oklart vad LSS-kommittén menar med begreppet aktivitet, och en ändring av lagen skulle därmed inte nå sitt syfte, att klargöra vad som ska ingå i personlig assistans och främja enhetliga bedömningar. Regeringen kan konstatera att det finns vissa skillnader i bedömningarna av andra personliga behov som berättigar till personlig assistans. Handikapporganisationernas samarbetsorgan (HSO) har i sitt remissvar anfört argument mot förslaget men ser fördelar med en väl avvägd behovsbedömningsmodell där ett behovsbedömningsinstrument kan ingå. Regeringen anser inte att kommitténs förslag i denna del bör genomföras.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att i samarbete med Försäkringskassan utarbeta ett vetenskapligt instrument som ska användas när behov av personlig assistans ska bedömas. Uppdraget har delredovisats till Socialdepartementet den 30 mars 2009 och ska slutredovisas senast den 31 mars 2011. Ett syfte med uppdraget är att åstadkomma högre kvalitet i beslutsfattandet och säkerställa en mer rättssäker hantering av ansökningar om personlig assistans. Tidigare har Försäkringskassan rapporterat om skillnader i antal beviljade timmar i assistansersättning mellan olika lokalkontor. Skillnaderna har inte helt kunnat förklaras av olikheter i befolkningsstruktur utan har delvis berott på vilken handläggare som gjort bedömningen samt vilka lokala rutiner och riktlinjer som finns för handläggningen. Socialstyrelsen har också pekat på skillnader mellan landets kommuner vad gäller andel personer som, i förhållande till befolkningen, har personlig assistans. En viktig del i skillnaderna i behovsbedömningarna är att handläggarna till viss del saknat metodstöd i utredningsförfarandet.

Regeringen bedömer att utredningar och beräkningar av grundläggande behov blivit mer enhetliga inom Försäkringskassan. Rättsliga avgöranden och förtydliganden av Försäkringskassans vägledning är åtgärder som har lett till en ökad tydlighet i tillämpningen. Regeringen bedömer att det i dag finns ett adekvat lagstöd när det gäller Försäkringskassans beslut om grundläggande behov men att det är viktigt att Försäkringskassan noggrant följer och aktivt vidtar åtgärder för att styra verksamheten mot enhetliga och rättssäkra bedömningar. Regeringen gör därför bedömningen att det inte i nuläget behöver göras några lag- eller förordningsändringar när det gäller grundläggande behov inom personlig assistans.

Regeringen anser att det är viktigt att det finns tydliga regler och riktlinjer för beslut om såväl grundläggande behov som andra personliga behov inom ramen för den personliga assistansen. Det är viktigt att ett arbete genomförs med att öka säkerheten och enhetligheten vid beslut om andra personliga behov inom personlig assistans. Som nämns tidigare bedömer vi att det förslag till lagändring som har lämnats inte bör

genomföras för närvarande. Regeringen anser att Försäkringskassan på lämpligt sätt bör följa sina lokala försäkringscenters regeltillämpning och verka för ökad enhetlighet i bedömningarna. Försäkringskassan bör ges i uppdrag att senast den 30 juni 2011 till regeringen rapportera hur arbetet med enhetlighet i beslut om andra personliga behov avseende personlig assistans utvecklas och vilka eventuella åtgärder som är lämpliga att vidta.

8.3 Behov av fler än en personlig assistent samtidigt

Regeringens förslag: När en person har behov av fler än en personlig assistent samtidigt, har han eller hon rätt till flera assistenter under förutsättning att möjligheterna att erhålla bostadsanpassningsbidrag eller andra hjälpmedel har utretts.

Regeringens bedömning: Socialstyrelsen och Hjälpmedelsinstitutet bör få i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag som kan vägleda Försäkringskassan vid ställningstaganden om dubbel assistans i förhållande till bostadsanpassningar och hjälpmedel.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén har föreslagit att dubbel assistans ska beviljas endast om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* tar inte ställning till förslaget kring dubbel assistans med motivering att det krävs ett förtydligande när det gäller beviljandet av denna insats. *Socialstyrelsen* är tveksam till förslaget om dubbel assistans. *Handikapporganisationerna (HSO)* ställer sig tveksamt till förslaget om dubbel assistans. *Göteborgskooperativet Independent Living (GIL)* avstyrker och anser att man i första hand inte bör bevilja hjälpmedel i stället för dubbel assistans. *Särnmark Assistans* invänder mot förslaget att dubbel assistans ska beviljas först efter att möjligheterna att tillgodose behoven genom hjälpmedel och bostadsanpassningar har prövats och anser att det har sin grund i en felaktig uppfattning att människor beviljas dubbel assistans i övermått. *Svenska Kommunalarbetareförbundet* är kritiskt till att dubbel assistans endast ska beviljas efter att möjligheten att tillgodose behoven genom hjälpmedel och bostadsanpassningar har prövats. Förbundet pekar på att avsaknaden av dubbel assistans allvarligt kan försämra arbetsmiljön. *Frösunda Assistans* tillstyrker delförslaget om dubbel assistans och framhåller att dubbel assistans fortsatt ska vara en rättighet och tidsmässigt beräknas i beslutet och först när detta behov faktiskt ersatts med alternativ så ska avdrag ske i frågan. *Intressegruppen För Assistansberättigade (IFA)* framhåller att det är viktigt att skrivningarna inte leder till att den enskilde hamnar mellan stolarna.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Beslut om dubbel assistans

Dubbel assistans är personlig assistans som utförs av två eller flera assistenter samtidigt. Behovet kan uppstå tillfälligt, vara mer regelbundet

återkommande eller vara ett stadigvarande behov. Rätten till dubbel assistans anges inte uttryckligen i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, eller lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS. Möjligheten har heller inte nämnts i förarbeten till lagarna. Det torde dock inte strida mot lagen att bevilja dubbel assistans. Socialstyrelsen har uppmärksammat att det förekommer dubbel personlig assistans och även Försäkringskassan har beskrivit dubbel assistans. Beräkningar från LSS-kommittén visar att antalet beviljade timmar för personlig assistans har ökat kraftigt de senaste åren. Sammanlagt beräknas beviljade timmar för dubbel personlig assistans uppgå till cirka fem procent av det totala antalet beviljade assistans-timmar. De vanligaste skälen till dubbel assistans är behov av hjälp vid förflyttning, lyft, hygien samt av- och påklädning.

Det är viktigt att framhålla att det i många situationer är nödvändigt med dubbel assistans och att det inte är möjligt att ta bort rätten utan negativa effekter för den enskilde.

Regeringen anser dock i likhet med LSS-kommittén att det bör finnas situationer där det hjälpbehov som motiverar dubbel assistans i stället kan tillgodoses genom hjälpmedel eller bostadsanpassning. Behovet av hjälp av en extra assistent bör vid t.ex. skötsel av hygien och vid av- och påklädning i vissa fall kunna underlättas genom att en lyft installeras i bostaden. Rätten till stöd och service enligt LSS och LASS gäller om inte behovet är tillgodosett, och i en sådan situation kan inte en kommun eller Försäkringskassan kräva att hjälpmedel eller bostadsanpassning prövas som alternativ till dubbel assistans.

LSS-kommittén har föreslagit att dubbel assistans bara ska beviljas om den enskilde visat att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, med hjälpmedel eller med bostadsanpassningsbidrag. Flera remissinstanser har uttryckt oro över att den enskilde kan stå utan hjälp om alternativa lösningar i form av hjälpmedel eller liknande inte rent faktiskt kommer på plats, och att det är viktigt att den enskilde inte hamnar ”mellan stolarna”. Regeringen instämmer i stort sett med LSS-kommitténs bedömning, men anser att det inte ska vara ett absolut krav att den enskilde kan visa att han eller hon fått avslag på ansökningar om hjälpmedel eller bostadsanpassning. Det bör räcka med att de alternativa lösningarna har utretts. Därmed föreligger inte risk att någon enskild hamnar mellan stolarna. Dubbel assistans ska därmed beviljas efter att den enskilde undersökt möjligheterna att tillgodose behovet med hjälpmedel eller med anpassning i bostaden. Reglerna i LSS bör ändras i enlighet med detta förslag.

Det är angeläget att inte den enskilde drabbas negativt under den tid som ärenden om bostadsanpassning eller hjälpmedel prövas. Ärenden av detta slag bör handläggas skyndsamt med hänsyn till den enskildes situation.

Regeringen har för avsikt att noggrant följa upp och utvärdera tillämpningen av de föreslagna reglerna om behov av mer än en personlig assistent samtidigt.

Som framgår av avsnitt 10, ligger ärendena som ska hanteras inom ramen för kommuner och landstings nuvarande uppgifter och beror inte i första hand på regeländringar föreslagna i denna lagrådsremiss, vilket innebär att finansieringsprincipen därmed inte är tillämplig.

Regeringen föreslår vidare att Socialstyrelsen och Hjälpmedelsinstitutet får i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag som kan vägleda Försäkringskassan vid ställningstaganden om dubbel assistans i förhållande till bostadsanpassningar och hjälpmedel.

9 Vissa frågor om kommuners ansvar

9.1 Rätt till personligt sammanträffande med beslutsfattare

Regeringens förslag: I ett ärende som gäller insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, ska den enskilde ha rätt att muntligen vid besök lämna uppgifter inför nämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat. Den enskilde ska underrättas om denna rättighet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén föreslår inte undantag för när det finns särskilda skäl.

Remissinstanserna: *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* anser att en regel som ger den enskilde eller dennes företrädare rätt att få företräde inför nämnden ökar rättsäkerheten för den enskilde. SPSM anser att detta också gäller införande av handläggningsregler i LSS. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker. *Södertälje kommun, Kungsörs kommun, Jönköpings kommun, Nybro kommun, Kalmar kommun, Sölvesborgs kommun, Malmö stad, Laholms kommun, Lidköpings kommun, Hällefors kommun, Askersunds kommun, Melleruds kommun, Sala kommun, Gävle kommun, Lindesbergs kommun, Hudiksvalls kommun, Östersunds kommun, Ovanåkers kommun, Bodens kommun, Piteå kommun* instämmer i princip i synpunkterna från Sveriges Kommuner och Landsting. *Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)* och *Synskadades Riksförbund (SRF)* tillstyrker att den enskilde ska ha rätt att få företräde inför nämnden om ärendet gäller myndighetsutövning. Även *Assistansia* tillstyrker förslaget. *Riksdagens ombudsmän (JO)* tillstyrker förslaget men anför att det kan övervägas om det bör införas ett undantag från rätten när särskilda skäl föreligger, på samma sätt som i socialtjänstlagen (2001:453).

Skälen för regeringens förslag: LSS-kommittén har anført att lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, bör jämföras med socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, när det gäller rätten till företräde inför nämnden, dvs. rätten att i ett ärende få lämna uppgifter inför nämnden vid ett personligt besök. I 11 kap. 9 § SoL föreskrivs att en enskild som ska ges tillfälle att yttra sig enligt 17 § förvaltningslagen (1986:223) ska ha rätt att få företräde inför socialnämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat. Den enskilde ska underrättas om sin rätt att få företräde inför nämnden.

Regeringen instämmer i bedömningen att LSS bör likställas med SoL på denna punkt. Möjligheten att meddela sig muntligt direkt inför nämnden kan vara av särskilt värde för människor med funktions-

nedsättning. Nämnden kan här betyda antingen nämnden i sin helhet eller den person som på grund av delegation har rätt att fatta beslut på nämndens vägnar. Det är angeläget att denna regel införs i LSS eftersom det ökar den enskildes möjligheter att hävda sina rättigheter. Regeringen delar dock JO:s uppfattning att det kan finnas anledning att göra undantag vid särskilda skäl, på samma sätt som enligt SoL. Exempelvis bör nämnden inte vara skyldig att ta emot uppgifter av sökanden vid ett personligt besök i de fall då en ansökan om insatser är uppenbart ogrundad.

Den enskilde har visserligen redan enligt 16 § förvaltningslagen rätt meddela sig muntligen i ett ärende. Den föreslagna regeln behövs dock för att ge en rätt att lämna uppgifter just till beslutsfattaren i det enskilda ärendet.

9.2 Insatser i en annan kommun

Regeringens förslag: Om ett avtal som en kommun träffar med en enskild innebär att en insats enligt 9 § 8 eller 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska tillhandahållas i en annan kommun, ska den kommunen underrättas om avtalet.

Regeringens bedömning: Regeringen föreslår för närvarande inte någon ändring i bestämmelserna om kommuners ansvar för LSS-insatser för personer som beviljas boendeinsats i en annan kommun.

Kommitténs förslag: Kommittén föreslår att en kommuns ansvar för LSS-insatser för en person som beviljas boende enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade eller enligt socialtjänstlagen (2001:453) och som placeras i en annan kommun ska regleras i lag.

Remissinstanserna: *Skolverket* tillstyrker förslaget och framhåller att det kan underlätta studier i annan kommun, vilket ofta är det enda alternativet för vissa ungdomar med funktionsnedsättning. *Skolverket* uttalar sig inte om övriga förslag. *Länsstyrelsen i Västra Götaland* instämmer i kommitténs förslag om placeringskommunens sammanhållna ansvar för stöd och serviceinsatser enligt LSS och anser att det klargör ansvarsfördelningen mellan kommuner och leder till en närmare överensstämmelse mellan LSS och SoL. *Länsstyrelsen i Kronobergs län*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län* tillstyrker förslagen. *Länsstyrelsen i Östergötland* anser att kostnadsansvaret måste klargöras när det gäller boendeplacering i annan kommun. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker förslagen men hänvisar till sitt ställningstagande om att ett statligt huvudmannaskap över samtliga LSS-bostäder är att föredra och framhåller att de problem som kommittén försöker hantera kan och bör lösas på annat sätt. *Södertälje kommun*, *Kungsörs kommun*, *Nybro kommun*, *Kalmar kommun*, *Sölvesborgs kommun*, *Laholms kommun*, *Trollhättans kommun*, *Karlstads kommun*, *Hällefors kommun*, *Askersunds kommun*, *Melleruds kommun*, *Sala kommun*, *Falu kommun*, *Borlänge kommun*, *Gävle kommun*, *Lindesbergs kommun*, *Västerås kommun*, *Hudiksvalls kommun*, *Östersunds kommun*, *Ovanåkers*

kommun, Lycksele kommun, Bodens kommun, Piteå kommun instämmer i princip i Sveriges Kommuner och Landstings synpunkter. *Södertälje kommun* anser att personer som har en funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra att bosätta sig var som helst i landet. Dessutom framhåller *Södertälje* att alla kommuner inte tar sitt ansvar för att bygga upp verksamhet enligt LSS och att detta problem inte försvinner trots de föreslagna ändringarna. *Katrineholms kommun, Linköpings kommun, Växjö kommun, Gotlands kommun, Malmö kommun, Borås kommun, Örebro kommun Söderhamns kommun, Sundsvalls kommun, Umeå kommun* tillstyrker förslagen. *Göteborgs kommun* anser att när en person placerats i en boendeform i en annan kommun och placeringsbeslutet upphör, ska personen kunna bo kvar i vistelsekommunen om denne så önskar. *Hedemora kommun* anser att tillfälliga placeringar med omfattande LSS-insatser enligt 17 a § LSS behöver analyseras vidare. *Tierps kommun* påtalar att förslaget frångår inkluderingstanken och kan innebära risk för att enskilda personer som omfattas av förslaget inte blir fullvärdiga medborgare. *Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)* välkomnar att den praxis som finns beträffande ansvarsfördelningen mellan kommuner klargörs i lag. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* tillstyrker förslagen. *Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS)* tillstyrker förslaget. *Lidköpings kommun* ser praktiska svårigheter om den placerande kommunen t.ex. beviljar en insats enligt LSS som inte går att verkställa i bosättningskommunen. *Skellefteå kommun* anser att ett sammanhållet ansvar för LSS-insatser vid boende i annan kommun visar på det olämpliga i ett kommunalt huvudmannaskap.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I 16 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, föreskrivs att en kommuns ansvar enligt lagen gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen. Ett beslut om boendeinsats är dock inte alltid möjligt att tillgodose i bosättningskommunen. Små kommuner kan ha svårt att klara detta under en kortare eller längre tid, t.ex. om det behövs särskild kompetens för att tillgodose den enskildes behov.

I 17 § LSS kan en kommun med bibehållet ansvar sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla insatser enligt LSS. Ett sådant avtal kan bl.a. träffas med en enskild som bedriver verksamhet med LSS-insatser. Om en sådan insats rör boendet kan avtalet innebära att en person med funktionshinder vistas eller blir bosatt i en kommun utan att den kommunen vet om det. LSS-kommittén har därför föreslagit att en underrättelseskyldighet införs. Regeringen instämmer i kommitténs förslag.

Kommunen har möjlighet att verkställa ett beslut om ett boende i en annan kommun men behålla kostnadsansvaret för personen trots att den enskilde inte längre är bosatt i kommunen. Den bestämmelse som ger stöd för detta anger att den beslutsfattande kommunen kan träffa avtal med annan om att utföra av insatsen (17 a §, jfr. prop. 2000/01:07 och bet. 2000/01:SoU4). Bestämmelsen utgör således ett undantag från bosättningskommunens ansvar.

LSS-kommittén har funnit att det finns vissa oklarheter vad gäller en placerande kommuns sammanhållna ansvar för en persons LSS-insatser när en bostadsinsats enligt LSS verkställs inom en annan kommuns gränser. Eftersom frågan om ansvar har lösts genom avtal mellan

kommunerna, har det ibland lett till oenighet mellan kommunerna om vad som egentligen gäller. Detta uppges ha lett till negativa konsekvenser för enskilda t.ex. när det gäller långsiktighet i stödet och framtida möjligheter att tillförsäkras goda levnadsvillkor.

LSS-kommittén har också anfört att det ofta uppstår diskussioner om vilken kommun som ska ansvara för LSS-insatser när någon placerats i en annan kommun genom beslut enligt SoL. Det bör vara den placerande kommunen som har ansvar även för LSS-insatser som den enskilde kan behöva. Den enskilde ska inte behöva ta kontakt med flera kommuner för att få sina behov tillgodosedda. Kommittén har därför föreslagit en regel om detta i SoL.

Regeringen anser att frågorna kräver ytterligare överväganden och avser därför att återkomma till detta vid ett annat tillfälle.

9.3 Individuell plan

Regeringens förslag: När en LSS-insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne. Den som har beviljats en LSS-insats ska kunna begära att en individuell plan upprättas om det inte redan har skett.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)* tillstyrker förslagen. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* tillstyrker förslaget. *Sveriges Kristna Råd* betonar vikten av att individuella planer upprättas och föreslår att kommunen ska ha det yttersta ansvaret för detta. *Jönköpings kommun* anser att det råder begreppsförvirring angående syftet med olika planer. *Gotlands kommun* tillstyrker förslaget. *Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn Ungdomar och Vuxna (FUB)* tillstyrker förslaget. *Riksförbundet Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU)* välkomnar förslaget om en individuell plan. *Nationellt Center för Dövblindfrågor och Resurscenter Mo Gård* anser att en individuell plan ska erbjudas den enskilde är bra. *Södermalms lokala handikappråd* är positivt till att alla som är berättigade att ansöka om LSS-insatser har rätt att få en individuell plan. *Riksförbundet Sällsynta diagnoser* tillstyrker och betonar att rätten till individuell plan ska stärkas och att denna insats ska förtydligas och erbjudas rutinmässigt. *Afasiförbundet i Sverige, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH)* instämmer i HSO:s synpunkter. *Anhörigas Riksförbund* och *Riksföreningen Autism* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 10 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, kan den enskilde – i samband med att en insats beviljas – begära att en individuell plan med beslutade och planerade insatser ska upprättas i samråd med honom. I planen ska även redovisas åtgärder som vidtas av andra än kommunen och landstinget. Planen ska fortlöpande och minst en gång om året omprövas.

Kommunen ska enligt 15 § LSS informera om lagstiftningens mål och medel. I prop. 1992/93:159 anges att lagen förutsätter att den enskilde och dennes närstående får uttömmande och väl anpassad information som underlag för sina ställningstaganden (sid. 51).

Under perioden 2003–2008 har länsstyrelserna haft regeringens uppdrag att aktivt påverka kommunerna och andra att samordna insatser, att upprätta och använda individuella planer och att samverka kring dessa, särskilt när det gäller barnfamiljer. I rapporten Individuell plan enligt LSS – En rättighet för många som utnyttjas av få, redovisar länsstyrelserna att endast cirka sex procent av det totala antalet barn med LSS-insatser har en individuell plan. Av de vuxna har sju procent en individuell plan. Det är dock stora skillnader mellan kommunerna. Andelen personer med en individuell plan varierar från noll till sextio procent. Enligt rapporten är tänkbara faktorer till den låga andelen individuella planer bl.a. brister i information till den enskilde eller brist på samverkan.

Eftersom ett av skälen till den låga andelen individuella planer antas kunna vara brister i information anser regeringen att LSS bör ändras så att rätten till individuell plan tydliggörs. Regeringen anser att när en insats enligt LSS beviljas ska den enskilde erbjudas en individuell plan med beslutade och planerade insatser som upprättas i samråd med henne eller honom. Den som har beviljats en LSS-insats ska därutöver kunna begära att en individuell plan upprättas, om det inte redan har skett. Så kan vara fallet t.ex. om den enskilde inledningsvis tackat nej till erbjudandet om en plan, eller om insatsen beviljades innan denna bestämmelse trätt i kraft. Den enskilde får genom den föreslagna bestämmelsen information om sin rättighet och får bättre förutsättningar att ta ställning till denna.

Regeringen anser att det är viktigt att även denna utveckling sker. Tillsynsmyndigheten har i detta sammanhang en viktig roll.

9.4 Kommunens anmälningsskyldighet

Regeringens förslag: Bestämmelsen om skyldighet för en kommun som har tagit emot en ansökan om personlig assistans att anmäla till Försäkringskassan om den enskilde kan antas ha rätt till assistansersättning, överförs från lagen (1993:389) om assistansersättning till lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 5 § andra stycket första meningen lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS, ska en kommun som tagit emot en ansökan om personlig assistans anmäla till Försäkringskassan om den enskilde kan antas ha rätt till assistansersättning. Regleringen av rätten till personlig assistans har delats upp så att bestämmelser som reglerar det statliga ansvaret finns i LASS medan de bestämmelser som reglerar det kommunala ansvaret finns i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. I samband med införandet av socialförsäkringsbalken upphävs LASS och bestämmelserna överförs till balken. Regeringen har i prop.

2008/09:200 om socialförsäkringsbalken uttalat att bestämmelsen i 5 § andra stycket första meningen LASS ställer krav på kommunen och därför bör föras över till LSS istället för till socialförsäkringsbalken. I 51 kap. 7 § i föreslagna socialförsäkringsbalken hänvisas till bestämmelsen i 15 § 8 LSS. Lagrådet har i sitt yttrande över paragrafen uttryckligen utgått ifrån att ett lagförslag med angivet innehåll läggs fram. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen införs i 15 § 8 LSS.

9.5 Hjälpmedel till brukare eller assistent

Regeringens bedömning: Innebörden av vad som avses med arbetsmiljöinsatser i förordningen (1993:1091) om assistansersättning behöver preciseras.

Skälen för regeringens bedömning: Om en enskild person som beviljas assistansersättning enligt lagen om assistansersättning (1993:389), förkortad LASS, väljer att själv anställa sin assistent är han arbetsgivare. Han eller hon kan också välja att låta en kommun, ett bolag eller ett kooperativ vara arbetsgivare. Personer som själva är arbetsgivare eller som anlitat en privat utförare har av några landsting fått avslag på begäran om hjälpmedel i form av exempelvis säng, lyft eller rullstol som behöver manövreras av personalen eller annan person. Eftersom kostnaden för denna typ av hjälpmedel inte täcks av den statliga assistansersättningen har den enskilde själv, kooperativ och små företag svårt att täcka sådana utgifter. Detta kan leda till en begränsning i den enskildes möjligheter att välja anställningsform för den personliga assistansen.

Ansvar att erbjuda hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning vilar på bl.a. landstingen. Landstingets ansvar omfattar dock inte habilitering, rehabilitering och hjälpmedel som en kommun har ansvar för enligt 18 b § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

I vissa fall har det uppstått frågor om ett hjälpmedel ska betraktas som ett hjälpmedel för brukaren och vara landstingets ansvar eller som ett arbetshjälpmedel för assistenten och vara assistentens arbetsgivares ansvar.

Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet (nuvarande Sveriges Kommuner och Landsting) lade i en rapport från 1996, Hjälpmedelsansvarets fördelning mellan landsting och kommuner (LOKAH-rapporten), fram en gemensam politisk plattform för den framtida hjälpmedelsverksamheten. I denna rapport föreslogs att om den enskilde till följd av ett funktionshinder är i behov av en anpassad säng eller lyft i sin bostad bör dessa kunna betraktas som individuella hjälpmedel i den dagliga livsföringen även om de används av personalen. Arbetsgivarens ansvar omfattar enligt rapporten endast sådan utrustning som krävs för att förebygga eller förhindra ohälsa och olycksfall bland personalen.

Av LSS och hjälpmedelsutredningens slutbetänkande Hjälpmedel (SOU 2004:83) framgår att brukare och assistansanordnare framhåller att det inte är vanligt med gränsdragningstvister inom området men att dessa

kan skapa stora bekymmer för dem som drabbas. När tvist uppstår fördröjs handläggning och beslut. Det kan också inträffa att brukaren nekas hjälpmedel av landstinget. I betänkandet framhålls som lösning på gränsdragningsproblemet att följa de rekommendationer som anges i LOKAH-rapporten. Dessa rekommendationer tillämpas – enligt betänkandet – redan i de flesta landsting och förordas av kommunförbunden. Rekommendationen anger att sjukvårdshuvudmannen ska ansvara för de hjälpmedel som används samtidigt av både brukare och assistenter.

Enligt förordningen (1993:1091) om assistansersättning avses med kostnader för personliga assistenter bl.a. arbetsmiljöinsatser (5 a §). I Försäkringskassans vägledning för assistansersättning (Vägledning 2003:6 Version 5) anges att med arbetsmiljöinsatser bör avses kostnader för att stärka arbetet för en god arbetsmiljö för de personliga assistenterna. Som exempel nämns kostnader för hjälpmedel av enklare slag, kostnader för att lösa arbetsmiljöfrågor, insatser för att möjliggöra personalens hygien och för att ordna med jourrum till assistenten. Vidare anges att assistansersättningen inte bör täcka kostnader för andra hjälpmedel än kostnader för enklare arbetstekniska hjälpmedel som exempelvis handskar och förkläden.

Regeringen ställer sig bakom den rekommendation som görs i LOKAH-rapporten och som redovisas i detta avsnitt. Den överensstämmer också med Försäkringskassans vägledning om vad assistansersättningen ska användas till. För att tydliggöra vad assistansersättningen ska användas till avser därför regeringen göra ett förtydligande i 5 a § förordningen om assistansersättning som svarar mot de rekommendationer som tillämpas av de flesta landsting och dessutom överensstämmer med Försäkringskassans vägledning i assistansfrågor. Regeringen har för avsikt att återkomma med de förordningsförändringar som behövs för att tydliggöra detta kostnadsansvar.

10 Konsekvenser

Konsekvenser för kommunerna

Genom de förslagna ändringarna i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, förbättras förutsättningarna för att kvaliteten i den personliga assistansen ska säkerställas och utvecklas samt att ansvaret förtydligas i vissa insatser som ges av kommunerna.

Ett av förslagen innebär en rätt för den enskilde att muntligt framföra uppgifter inför nämnden, dvs. rätten att vid ett personligt besök få lämna uppgifter till beslutsfattare i ett ärende. I de fall mötet gäller t.ex. socialnämnd, bedömer regeringen att detta inte bör leda till några ökade kostnader för kommunerna. Mötet bör kunna ske när nämnden ändå är samlad och kunna ingå i nämndens dagordning. Beslutsfattandet kan delegeras till en person inom kommunen, och rätten till personligt besök gäller då den till vilken beslutsfattandet har delegerats. Inte heller då bör förslaget medföra någon ökad arbetsbörda eftersom kommunen redan i

dag har en serviceskyldighet enligt 4 och 5 §§ förvaltningslagen (1986:223), vilken bland annat innebär en skyldighet att ta emot besök från enskilda. Det nya förslaget innebär endast att den enskilde ska få besöka just den som ska fatta beslut.

När det gäller förslaget om att kontrollera belastningsregister inför anställning m.m. är det den enskilde som ska vara skyldig att lämna in ett registerutdrag till arbetsgivaren. Regeringen bedömer att denna regel inte innebär några ökade kostnader för kommunerna eller andra arbetsgivare, utan kan snarast ses som att ytterligare ett underlag tillförs i samband med anställningsförfarandet.

Vidare redovisas förslag och bedömningar som syftar till att skapa förutsättningar för att dämpa kostnader vad gäller personlig assistans.

De nya bestämmelserna avseende kostnadsdämpande åtgärder innebär bl.a. att när en person har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, får detta beviljas under förutsättning att möjligheterna att beviljas bostadsanpassningsbidrag eller andra hjälpmedel har utretts. Enligt Försäkringskassans uppgifter nybeviljades totalt ca 1200 mottagare assistansersättning år 2008. Ca 15 % av dessa torde utgöra ärenden där dubbel assistans beviljas vilket skulle innebära att ytterligare ca 200 ärenden avseende bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel årligen skulle behöva hanteras av kommuner eller landsting. Ärendena som måste hanteras ligger redan i dag inom ramen för kommuner och landstings nuvarande uppgifter och beror inte på regeländringar föreslagna i denna lagrådsremiss, vilket innebär att finansieringsprincipen därmed inte är tillämplig.

Förslaget om barns rätt att komma till tals i ärenden som rör LSS, är en bestämmelse som redan finns i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL och som nu förs in även i LSS. Bestämmelsen handlar bl.a. om att handläggaren, för att bedöma en ansökan som rör ett barn, måste skapa sig en god bild av barnet och dess behov. Detta sker till stor del även med dagens handläggningsrutiner så bestämmelsen avser inte att skapa ytterligare arbete vid kommunernas handläggning av ärenden. Förslaget ska närmast ses som en säkring av kvalitet i handläggningsprocessen samt att LSS likställs med SoL när det gäller barns rätt till information och att komma till tals.

Vidare lämnas förslag om att när en LSS-insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med henne eller honom. Även med nuvarande regler kan den enskilde, i samband med att en insats beviljas, begära att en individuell plan upprättas. Med det föreslagna tydliggörandet skapas förutsättningar för bättre samverkan och information mellan handläggaren och den enskilde. Regeringen bedömer att det eventuella merarbete som uppstår i samband med att den enskilde ska erbjudas en individuell plan är begränsat eftersom denna upplysning kan ges i samband med annan information till den enskilde vid beslut om insatser.

Konsekvenser för staten

Socialstyrelsen tillförs totalt 15 miljoner kronor för de uppgifter som tillförs myndigheten på grund av reglerna för tillsyn, tillstånd och

anmälningsplikt när det gäller personlig assistans. När det gäller övriga uppdrag till Socialstyrelsen och även till Försäkringskassan bedömer regeringen att dessa ryms inom de medelsramar som har anvisats myndigheterna.

Regeringen beräknar att avsätta 35 miljoner kronor per år under tre år till försöksverksamhet för kommunernas arbete med att utveckla innehållet i anpassad och meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Konsekvenser för enskild verksamhet och assistansberättigade som är arbetsgivare

Av LSS-kommitténs betänkande framgår att 40 procent av de assistansberättigade enligt LASS, anlitar enskilda assistansanordnare samt att uppskattningsvis 30 000 av de 70 000 personer i Sverige som arbetar som personliga assistenter är anställda av enskilda utförare. År 2006 erbjöd 450 privata företag personlig assistans. Enligt uppgifter från Independent Living Institute finns det 24 stycken enskilda assistansanordnare som har minst 200 assistenter anställda. 11 stycken assistansanordnare har fler än 100 kunder. Vad gäller assistansanordnare som kan sägas vara medelstora eller små, så finns det 75 stycken anordnare med färre än 60 assistenter och 113 stycken anordnare med färre än 20 kunder. Observera att detta inte är en heltäckande redovisning av samtliga assistansföretag.

Regeringen kan konstatera att förslagen i denna del inte sällan berör företag och företags förutsättningar. Enskilda assistansanordnare kommer vara skyldiga att ansöka om tillstånd för sin verksamhet hos Socialstyrelsen och assistansberättigade som själv är arbetsgivare för den personliga assistenten kommer att vara skyldiga att anmäla sin verksamhet till Socialstyrelsen. Jämfört med dagens situation innebär detta visst praktiskt merarbete. Kraven innebär också att enhetliga förutsättningar skapas vilket kan bidra till att konkurrensen inom området kan ytterligare inriktas mot kvalitet i den personliga assistansverksamheten.

När det gäller ansökan om tillstånd för enskilda anordnare kommer den administrativa merkostnaden totalt uppgå till drygt en miljon kronor fördelad på samtliga dessa företag. Detta är en engångskostnad i samband med reglernas ikraftträdande. Den genomsnittliga kostnaden per ansökning har bedömts vara drygt 2 000 kronor. Denna uppgift kan dock variera mellan företag på grund av verksamhetens omfattning m.m.

Utöver detta ska kostnader beräknas för s.k. löpande inspektion. Detta gäller tid som företagen får avsätta när Socialstyrelsen genomför sin inspektion. Om hälften av företagen inspekteras varje år innebär detta en total kostnad på 500 000 kronor per år fördelad på de företag som inspekteras. Enligt bedömningar kan kostnaden för en inspektion uppgå till drygt 2 000 kronor för företaget.

När det gäller frågan om registerkontroll så är det inte arbetsgivaren utan den enskilde som erbjuds ett arbete eller uppdrag m.m. som ska se till att utdraget tas fram. Däremot kan skyldigheten att bevara

registerutdrag i minst två år för att kunna återlämna det i original innebära en viss tillkommande administration för företagen.

Vid en analys av hur reglerna kan komma att påverka konkurrensen på området så bedöms assistansföretagen konkurrera i stort sett enbart inom samma verksamhetsområde, nämligen personlig assistans. Ökade administrativa uppgifter bedöms därför inte påverka konkurrensen i förhållande till en ev. vidare marknad.

Mot bakgrund av att det finns ett betydande antal jämförelsevis medelstora och små enskilda anordnare av personlig assistans, är det viktigt att kraven inte leder till alltför omfattande administrativt merarbete. Risken för detta är enligt regeringens bedömning låg, mot bakgrund av de jämförelsevis begränsade administrativa uppgifter som förslaget om tillståndspflicht innebär. Genom att kraven på assistansanordnare blir mer enhetliga oavsett anordnarens storlek, bör detta också kunna stärka de mindre anordnarnas möjligheter att hävda sin ställning och erbjuda verksamhet av bra kvalitet.

Sammantaget innebär förslagen att enskilda assistansanordnare kommer att få visst merarbete men att detta arbete inte kommer att vara av sådan omfattning att det negativt påverkar förutsättningarna för att bedriva verksamheten. Tvärtom bedöms åtgärderna kunna leda till att personlig assistans som bedrivs av enskilda assistansföretag blir en ännu mer konkurrenskraftig och väl grundad verksamhet som utgör ett attraktivt alternativ till assistans som bedrivs i kommunal regi.

När det gäller assistansberättigade som själv är arbetsgivare åt sin assistent så föreslås dessa få anmälningsplikt. LSS-kommittén bedömde i sitt delbetänkande (2005:100) att det inte är nödvändigt eller rimligt att kräva samma typ av tillstånd för assistansberättigade som är arbetsgivare åt sina assistenter. De länsstyrelser som kommittén var i kontakt med var skeptiska till att införa krav på tillstånd också för dessa. Ett syfte med tillstånd för enskilda assistansföretag är att kunna göra en närmare granskning av dem som på yrkesmässig grund anordnar personlig assistans och därigenom på förhand kunna granska förutsättningarna för verksamhetens kvalitet.

Som förutsättning för tillstånd ställs ett antal kriterier upp. Dessa kriterier syftar till att kvalitetssäkra verksamheten så att den personliga assistans som erbjuds uppfyller gällande kvalitetskriterier. En förutsättning för tillstånd ska vara att den som har att bedriva verksamheten har god kunskap om den lagstiftning som styr verksamheten m.m. Vidare ska den som ska bedriva verksamheten ha kunskap om bl.a. förhållningssätt, bemötande och ekonomi. För verksamheter som utför personlig assistans på uppdrag av barn och unga assistansberättigade, är det viktigt att beskrivningen av personalens kompetens omfattar former för utbildning, fortbildning och det övriga stöd som de personliga assistenterna behöver. Det är i samband med prövningen viktigt att den som ska bedriva verksamheten redovisar hur den assistansberättigades självständighet och påverkan av utformningen av insatsen ska tillgodoses.

Ett skäl till att assistansberättigade som är arbetsgivare åt sina assistenter enbart ska anmäla sin verksamhet, är att dessa inte bedriver verksamheten på yrkesmässig grund och då finns inte samma behov av förhandsgranskning.

Anmälningsplikten är enligt regeringens bedömning en betydligt mindre tidskrävande åtgärd än tillståndsplikten och handlar bl.a. om att Socialstyrelsen ska få kunskap om vilka som är arbetsgivare för sina assistenter. Anmälningen bedöms mot denna bakgrund vara av så begränsad omfattning att frågan om särskilda administrativa resursbehov inte särskilt behöver övervägas. Även i detta fall bedömer regeringen att åtgärden kommer att göra verksamheten mer konkurrenskraftig och öka attraktiviteten som ett alternativ till den assistans som bedrivs i kommunal regi.

11 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Den nya lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder samt övriga föreslagna lagändringar ska träda i kraft den 1 januari 2011.

Skälen för regeringens förslag: I LSS-kommitténs slutbetänkande anges att de ändringar som föreslås i lagen (1993:387) om stöd och service åt vissa funktionshindrade och i lagen (1993:389) om assistansersättning tidigast kan träda i kraft år 2010.

Regeringen bedömer att berörda myndigheter, kommuner och andra instanser bör få rimlig förberedelsestid för de ändrade reglerna. I lagrådsremissen finns uppdrag till myndigheter som behöver genomföras för att de ändrade reglerna ska kunna tillämpas enligt intentionerna. Socialstyrelsen behöver kunna anpassa sin tillsynsverksamhet till de nya uppgifter som förslagen innebär.

De föreslagna bestämmelserna bör mot denna bakgrund träda i kraft den 1 januari 2011.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder

Förslaget behandlas i avsnitt 6.4. Lagen är ny.

1 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att den som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, som omfattar insatser åt barn ska kontrollera utdrag ur belastningsregistret beträffande den som ska anställas i verksamheten. Skyldigheten är inte begränsad till de verksamheter som enbart riktar sig till barn, utan omfattar även de som vänder sig till både barn och vuxna. Om verksamheterna är helt separerade eller blandade får således betydelse för skyldigheten att kontrollera registerutdrag. Skyldigheterna i lagen gäller samtliga insatser enligt 9 § LSS om de innefattar insatser åt barn. Kontrollen ska företas beträffande alla former av anställning, såväl

tidsbegränsad som tillsvidareanställning. Registerutdraget ska vara högst ett år gammalt.

Enligt *andra stycket* ska kontroll också göras när det gäller en person som ska anlitas för ett arbete under omständigheter som liknar dem som förekommer i ett anställningsförhållande, om det sker genom uppdrag eller liknande, eller genom anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten. Lagen är således även tillämplig bl.a. på personal från bemanningsföretag. Kontrollskyldigheten föreligger när en person, utan att anställas i verksamheten, ska utföra arbetsuppgifter som har anknytning till verksamheten. Däremot avses inte uppdrag som endast är av tillfällig natur. Även den som ska vistas inom verksamheten för att fullgöra någon form av praktiktjänstgöring, såsom utbildningspraktik, arbetspraktik eller motsvarande, omfattas av registerkontrollskyldigheten.

För skyldigheten att företa registerkontroll saknar det betydelse vem som är huvudman för verksamheten och om denna är tillståndspliktig eller inte. Det innebär att kommunala, landstingskommunala och enskilda verksamheter omfattas av lagens tillämpningsområde. Den som ansvarar för verksamheten svarar också för att registerkontroll utförs. Med verksamhet avses i denna lag däremot inte den situation då en enskild assistansberättigad anställer egna assistenter och därmed är arbetsgivare åt dem. En assistansberättigad som är arbetsgivare åt sina egna assistenter ska således inte vara skyldig att utföra registerkontroll enligt denna paragraf. Att han eller hon däremot har en möjlighet att göra det följer av 2 §.

I paragrafens *tredje stycke* anges de fall då registerkontroll inte behöver göras. Enligt första punkten omfattas inte personal som inte arbetar direkt med insatserna och därmed inte kommer i direkt kontakt med barnen. De som därmed undantas är exempelvis administrativ personal, kökspersonal och vaktmästare. Undantaget gäller bara de som enbart sysslar med annat än insatserna. Den som både utför administrativt arbete och liknande sysslor och arbetar direkt med barn omfattas av registerkontrollskyldigheten. Enligt andra punkten omfattas inte en förälder som utför insatser åt egna barn. Undantaget gäller oavsett om föräldern är vårdnadshavare för barnet eller inte.

2 §

Det är enligt *första stycket* i paragrafen den som erbjuds anställning, motsvarande arbete eller praktiktjänstgöring enligt 1 § första eller andra stycket, som ska lämna ett utdrag enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Ett registerutdrag behöver dock inte lämnas in om den som bedriver verksamheten själv inhämtar uppgifterna från belastningsregistret. Det är endast den person som, eventuellt efter ett urvalsförfarande, faktiskt erhåller ett erbjudande om att anställas eller anlitas på annat sätt som ska lämna ett registerutdrag. Andra eventuella sökande behöver således inte lämna något utdrag. Utdraget ska lämnas till den som svarar för verksamheten eller annan som efter delegation ansvarar för rekryteringen och därför har lämnat erbjudandet till den enskilde.

Enligt *andra stycket* ska också den som erbjuds anställning som personlig assistent av den som är under 18 år och som är assistans-

berättigad lämna in ett registerutdrag om den assistansberättigade begär det. Den som är assistansberättigad och arbetsgivare åt sina egna assistenter är inte skyldig att kontrollera registerutdrag beträffande den som ska anställas, men har möjlighet att göra det.

3 §

Enligt paragrafen gäller skyldigheten att företa registerkontroll inte beträffande den som inom ett år erbjuds en ny anställning eller ny möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten. Detta gäller under förutsättning att det rör sig om anställning, annat arbete eller praktik-tjänstgöring i samma verksamhet och att erbjudandet lämnas inom ett år från att det förra arbetet upphörde.

4 §

Enligt paragrafens *första stycke* ska ett registerutdrag eller en kopia av det bevaras i minst två år från det att arbetet eller praktiktjänstgöringen påbörjades. Paragrafen tar alltså endast sikte på registerutdrag beträffande den som faktiskt anlitats. Det spelar ingen roll hur länge arbetet pågår. Utdraget eller kopian ska bevaras i minst två år, men det kan finnas andra regler i fråga om bevarande och gallring av handlingar som innebär krav på att spara handlingar under längre tid.

Enligt andra stycket ska ett utdrag i original på begäran lämnas tillbaka till en enskild som lämnat in det. I så fall ska, om förutsättningarna i första stycket är uppfyllda, dvs. om anställningen kommer till stånd, i stället en kopia av utdraget sparas i minst två år.

5 §

Paragrafen innehåller en upplysning om att det finns bestämmelser om tillsyn och sanktionsmöjligheter i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagen träder i kraft den 1 januari 2011. Bestämmelsen i 2 § andra stycket ska också tillämpas på en assistansberättigad som beviljats assistansersättning enligt lagen (1993:389) om assistansersättning.

12.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

6 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.1. Paragrafen är ny och motsvarar kravet i art. 3 i barnkonventionen. Enligt bestämmelsen ska barnets bästa särskilt beaktas när åtgärder rör barn. Bestämmelsen får betydelse främst vid utförandet av insatserna i 9 §, vid kommunens uppgifter enligt 15 § och vid tillstånds- och tillsynsverksamhet. Den enskildes rätt till insatser är dock uttömmande reglerad i lagen och ska inte begränsas eller utvidgas av denna bestämmelse.

8 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.2. Ändringen i *första stycket* är endast redaktionell.

Andra stycket är nytt och reglerar barns rätt till information och rätten att komma till tals. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 3 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453), men har formulerats på ett annat sätt för att bättre överensstämja med formuleringarna i art. 12 i FN:s barnkonvention. Med barn avses personer under 18 år. Vid tillämpningen av bestämmelsen ska barnets bästa särskilt beaktas enligt 6 a §. Det kan ibland innebära att information inte ska ges, eller att bara viss information ges, beroende på vad som är bäst för det enskilda barnet i förhållande till barnets ålder, mognad och tidigare kunskaper. Informationen och hur den ges ska anpassas till det enskilda barnets förutsättningar att ta till sig den. Även då barnet ska ges möjlighet att framföra åsikter ska barnets bästa beaktas. Det kan innebära att det inte alltid är lämpligt att efterfråga barnets åsikt. Enligt art. 12 i barnkonventionen ska det barn som är i stånd att bilda egna åsikter ges rätt att uttrycka dessa. Om barnet inte uppnått tillräcklig ålder och mognad för att själv kunna ta ställning, måste vårdnadshavaren samtycka till att barnet framför sina åsikter. Det är således även vårdnadshavarens ansvar att bevaka att barnet inte ges möjlighet att uttrycka åsikter om det skulle vara olämpligt för just det barnet. Barnet är aldrig skyldigt att redogöra för sin inställning, utan ska bara ges möjlighet att framföra åsikter.

8 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.1. Paragrafen är ny och ger en enskild rätt att i ärenden om insatser enligt 9 § muntligen vid besök lämna uppgifter inför nämnden. Den nämnd som avses är den som ska fatta beslut i ärendet. Om beslutsrätten har delegerats, har den enskilde rätt att framföra uppgifterna till den som på nämndens vägnar ska fatta beslut. Om särskilda skäl föreligger kan beslutsfattaren vägra den enskilde ett personligt sammanträffande. Ett sådant särskilt skäl kan vara att en framställning i ett visst ärende är uppenbart ogrundad. Ett personligt sammanträffande får däremot inte nekas av den anledningen att beslutsfattaren anser att den personliga inställelsen saknar värde ur utredningssynpunkt. Den enskilde ska underrättas om sin rätt enligt bestämmelsen. Bestämmelsen omfattar bara ärenden om insatser enligt 9 §, inte andra ärenden såsom tillstånds- eller tillsynsärenden. Motsvarande bestämmelse om företrädesrätt finns i 11 kap. 9 § socialtjänstlagen (2001:453).

9 a §

I paragrafen införs ett nytt *fjärde stycke*. Förslaget behandlas i avsnitt 8.3 och gäller rätten till två eller fler assistenter samtidigt, så kallad dubbel assistans. Sådan rätt föreligger först när möjligheterna att tillgodose behovet med hjälp av bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. eller genom hjälpmedel har utretts. Med hjälpmedel avses främst sådana medel som regleras i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Att möjligheterna har utretts betyder att ansökningar till respektive myndighet har prövats. Beslut i ett ärende om bidrag enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag eller en bedömning av

en arbetsterapeut eller motsvarande utredning ska därför bifogas en ansökan till kommunen. Det är inte nödvändigt att den enskilde överklagar ett eventuellt avslagsbeslut för att frågan ska anses tillräckligt utrett. Om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel överhuvudtaget inte är aktuellt får möjligheterna anses utredda redan med ett sådant konstaterande. Så snart en utredning har presenterats av den enskilde ska han eller hon ha rätt till dubbel assistans, under förutsättning att alla andra kriterier är uppfyllda, även om det finns möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt. Om den enskilde däremot fått tillgång till hjälpmedel eller bostadsanpassning, och behoven därigenom tillgodoses, föreligger inte rätt till dubbel assistans, vilket följer av 7 §. Det bör följa av myndighetens serviceskyldighet att ge den enskilde information och vägledning om vilken utredning som krävs.

10 §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.3. Ändringen i paragrafen innebär att den enskilde alltid ska erbjudas en individuell plan i samband med att en insats beviljas. Den enskilde som beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett i samband med beviljandet av insatsen. Denna möjlighet gäller även för dem som beviljats insatser före ikraftträdandet. Om planens innehåll sammanfaller med en individuell plan som ska upprättas enligt 2 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453) behöver inte dubbla planer upprättas.

15 §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.4. I paragrafen införs en ny **åttonde punkt**. Bestämmelsen motsvarar 5 § andra stycket första meningen lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS, och innebär att en kommun som tagit emot en ansökan om personlig assistans ska anmäla till Försäkringskassan om den enskilde kan antas ha rätt till assistansersättning. Någon ändring i sak i förhållande till bestämmelsen i LASS är inte avsedd.

17 §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.2. Ändringen innebär att en kommun som träffar avtal med en enskild om att tillhandahålla en boendeinsats enligt 9 § 8 eller 9 i en annan kommun, ska underrätta den kommunen.

18 §

Ändringen i paragrafen är endast en följdändring av att lagen (1993:389) om assistansersättning upphävs och reglerna överförs till 51 kap. socialförsäkringsbalken.

19 §

Ändringarna i paragrafen är dels redaktionella och dels följdändringar av att de lagar som det hänvisas till upphävs och bestämmelserna överförs till socialförsäkringsbalken.

23 §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.2. Ändringen i *första stycket* innebär att enskilda som yrkesmässigt bedriver verksamhet med personlig assistans måste ha tillstånd av Socialstyrelsen. De bestämmelser om tillståndspliktig verksamhet som finns i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska därför gälla även för assistansverksamhet. Se härvid även kommentaren till 51 kap. 2 § andra stycket socialförsäkringsbalken.

Kommunernas anmälningsplikt i *andra stycket* omfattar inte verksamhet med personlig assistans. Detta innebär inte att de undantas från Socialstyrelsens tillsynsansvar. Socialstyrelsen bör kunna utgå ifrån att de flesta kommuner bedriver assistansverksamhet.

Tillståndsplikten gäller inte enskilda som beviljats ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 eller assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken och som anställt egna personliga assistenter. Det följer av att dessa inte bedriver yrkesmässig verksamhet. De ska i stället göra en anmälan till Socialstyrelsen enligt paragrafens *tredje stycke* som är nytt.

25 §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.1. Genom ändringen förtydligas att all verksamhet enligt lagen står under Socialstyrelsens tillsyn. Det gäller således enskild, kommunal och landstingskommunal verksamhet. Det gäller både tillståndspliktig och anmälningspliktig verksamhet och sådan verksamhet som varken är tillstånds- eller anmälningspliktig. Tillsynen omfattar även personliga assistenter som anställts direkt av den assistansberättigade.

26 i §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.4. Paragrafen är ny och av den framgår att Socialstyrelsen får återkalla tillstånd om skyldigheterna enligt lagen (2010:000) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder inte iakttas och underlåtenheten är allvarlig. Underlåtenheten kan vara allvarlig t.ex. om den upprepas trots påpekanden. Socialstyrelsen får förbjuda fortsatt verksamhet om verksamheten inte är tillståndspliktig. En assistansberättigad som själv anställer sina assistenter omfattas inte av skyldigheten att kontrollera registerutdrag, utan har endast en möjlighet att göra det, och kan därmed aldrig bli berörd av sanktioner.

27 §

Av ändringen följer att beslut om återkallelse eller förbud på grund av underlåtenhet att fullgöra skyldigheterna enligt lagen (2010:000) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder kan överklagas.

28 §

Ändringen är endast redaktionell. Hänvisningen till första meningen i 23 § första stycket har tagits bort.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Första – tredje punkterna

Lagen träder i kraft den 1 januari 2011. En enskild som yrkesmässigt bedriver verksamhet med personlig assistans vid ikraftträdandet får fortsätta sin verksamhet utan tillstånd. Tillstånd ska sökas senast den 1 april 2011. Verksamheten får efter tillståndsansökningen fortsätta i avvaktan på tillståndsmyndighetens beslut i ärendet. De enskilda som själva anställt sina personliga assistenter ska anmäla detta till Socialstyrelsen senast den 1 april 2011.

Fjärde punkten

Stadgandet i det nya fjärde stycket tillämpas först i ärenden där ansökan kommer in efter ikraftträdandet. Stadgandet tillämpas också vid omprövning som görs i ärenden efter ikraftträdandet.

12.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) belastningsregister

9 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.4. I paragrafens *andra stycke* anges när en enskild har rätt att få ett begränsat registerutdrag om sig själv. Av *tredje stycket* följer att regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag ska innehålla.

12.4 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

51 kap.

2 §

Andra stycket är nytt och anger att de regler som avser utförandet av insatsen personlig assistans i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade också ska tillämpas på personlig assistans enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken. Därmed kommer bl.a. reglerna om kvalitet i verksamheten, tillståndsplikt och tillsyn att omfatta sådan personlig assistans som utförs åt någon som beviljats assistansersättning enligt nämnda kapitel. En följd härav blir också att de föreskrifter, som rör utförandet av insatsen personlig assistans, som meddelas med stöd av bemyndigande i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer att gälla även personlig assistans enligt socialförsäkringsbalken. Förslaget behandlas i avsnitt 5.5. I detta sammanhang kan nämnas att paragrafens *första stycke*, som inte är ändrat, bl.a. hänvisar till 9 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det nya stycket i 9 a § som reglerar rätten till flera assistenter samtidigt kommer därför att omfatta även assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, se avsnitt 8.3.

Författningsförslag i betänkandet *Möjlighet att leva som andra* (SOU 2008:77)

Förslag till lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning

Härigenom föreskrivs följande

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, eller autismspektrumtillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Lagen gäller endast för personer som vid tiden för ansökan om insats inte har fyllt 65 år.

Verksamhetens mål och allmänna inriktning

2 § Verksamhet enligt denna lag ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som anges i 1 §. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

3 § Verksamheten enligt denna lag ska vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

För verksamheten enligt denna lag ska det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges.

4 § Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

5 § När åtgärder rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.

6 § Denna lag innebär ingen inskränkning i de rättigheter som den Bilaga 1 enskilde kan ha enligt någon annan lag.

2 kap. Kommunens, landstingets och statens ansvar

1 § Varje kommun ska, om inte något annat avtalats enligt 6 kap. 2 §, svara för insatser enligt 4 kap. 1 § 3–12. Kommunen ansvarar också för utförandet av insatser enligt 4 kap. 1 § 2 när en enskild begär det.

Varje landsting ska, om inte något annat avtalats enligt 6 kap. 2 §, svara för insatser enligt 4 kap. 1 § 1.

2 § Vad som föreskrivs för landsting i denna lag gäller också kommuner som inte ingår i något landsting.

3 § Staten beviljar insatser enligt 4 kap. 1 § 2. Sådana insatser får beviljas när sökanden har rätt till bostättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringslagen (1999:799).

Särskilda uppgifter för kommunen

4 § Kommunen ska verka för att insatser som ska tas upp i planer som avses i 4 kap. 3 § samordnas.

5 § Till kommunens uppgifter hör att

1. fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är,

2. verka för att personer som anges i 1 kap. 1 § får sina behov tillgodosedda och upprätta en plan för hur dessa behov ska tillgodoses,

3. informera om mål och medel för verksamheten enligt denna lag,

4. medverka till att personer som anges i 1 kap. 1 § får tillgång till arbete eller studier och verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för personer som anges i 1 kap. 1 §,

5. anmäla till överförmyndaren dels när en person som omfattas av 1 kap. 1 § kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, dels när ett förmyndarskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra, samt

6. samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionsnedsättningar.

6 § Kommunen ska lämna ut vissa personuppgifter beträffande enskilda som beviljas insatser enligt 4 kap. 1 § till Socialstyrelsen för framställning av officiell statistik. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut.

3 kap. Rätten till insatser

1 § Personer som anges i 1 kap. 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 4 kap. 1 § 1–8, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

De har på samma sätt rätt till insatser enligt 4 kap. 1 § 9–11 om de har behov av stöd och service i boendet.

Personer som anges i 1 kap. 1 § 1 och 2 samt personer med psykiska funktionsnedsättningar som anges i 1 kap. 1 § 3 har, under samma förutsättningar, även rätt till insatser enligt 4 kap. 1 § 12 om de beviljats aktivitets- eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Rätten till sådana insatser upphör när den enskilde fyllt 67 år.

2 § Insatser enligt denna lag ska ges den enskilde endast om han begär det. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatser för honom.

3 § När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och hans eller hennes inställning ska så långt det är möjligt klargöras. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

4 kap. Insatserna för särskilt stöd och särskild service

1 § Insatserna för särskilt stöd och service är

1. särskilt expertstöd,
2. personlig assistans,
3. personlig service med boendestöd,
4. biträde av kontaktperson,
5. avlösarservice i hemmet,
6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet,
7. korttidsstillsyn för skolgång över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov,
8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet,
9. boende i gruppboende,
10. boende i bostad med särskild service för vuxna,
11. boende i särskilt anpassad bostad,
12. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som beviljats aktivitets- eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och inte utbildar sig.

2 § Personlig service enligt 1 § 3 innebär sådant stöd under högst 40 timmar per vecka.

3 § I insatserna enligt 1 § 3 och 5–12 ingår också omvårdnad. I insatserna bostad med särskild service för barn och ungdomar samt gruppboende och bostad med särskild service för vuxna ingår också fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

4 § I samband med att insats enligt 1 § 1 och 3–12 beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne. Den som beviljats en insats enligt 1 § 1 och 3–12 ska när som helst kunna begära att en sådan plan upprättas. I planen ska även redovisas åtgärder som vidtas av andra

än kommunen eller landstinget. Planen ska fortlöpande och minst en gång om året omprövas.

Landstinget och kommunen ska underrätta varandra om upprättade planer.

5 § Den som beviljats en insats enligt 1 § 12 ska erbjudas en kartläggning för att fastställa hur verksamheten bör utformas för att motsvara den enskildes behov. Vid en sådan kartläggning ska en aktivitetsplan upprättas.

5 kap. Personlig assistans

Allmänna bestämmelser

1 § Frågor om personlig assistans enligt 4 kap. 1 § 2 handläggs av Försäkringskassan.

2 § Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar behöver

1. återkommande hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med annan person eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den enskilde (grundläggande behov), och

2. hjälp vid aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, egenvård eller i särskilda situationer.

Rätt till personlig assistans för stöd och service enligt punkt 2 föreligger endast om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

3 § Personlig assistans ska beviljas den som har behov av sådan för sina grundläggande behov under i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan och av hjälp vid aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, egenvård eller i särskilda situationer. Barn och unga får för tid tills de fyllt 21 år beviljas personlig assistans även om de inte har behov av hjälp vid aktiviteter enligt 2 § 2.

Insatsen får inte utökas efter det att den insatsberättigade har fyllt 65 år.

4 § Den som beviljas personlig assistans kan välja att låta en anordnare av assistans svara för insatsen eller att själv vara arbetsgivare för sina personliga assistenter. Med anordnare av assistans avses kommun och den som meddelats tillstånd enligt 10 kap. 1 §.

5 § Personlig assistans beviljas inte för tid då den enskilde

1. vårdas på en institution som tillhör staten, en kommun eller ett landsting,

2. vårdas på en institution som drivs med bidrag från staten, en kommun eller ett landsting,

3. bor i en bostad som avses i 4 kap. 1 § 9–11 eller 5 kap. 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453), eller

4. vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt 4 kap 1 § 12.

Om särskilda skäl föreligger, kan assistanstimmar beviljas även för tid då den enskilde deltar i verksamhet enligt första stycket 4 eller under begränsad tid vårdas på sjukhus.

Personlig assistans beviljas inte för sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Ansökan m.m.

6 § Ansökan om personlig assistans ska göras skriftligen hos Försäkringskassan.

Personlig assistans får inte beviljas för längre tid tillbaka än en månad före den månad då ansökan gjorts.

7 § Personlig assistans ska beviljas för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tid, dock längst sex månader, då den enskilde har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring (beviljade assistanstimmar).

Vid behov av assistanstimmar som utförs av fler än en person får sådana beviljas i den mån behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

När den som beviljats personlig assistans har ett tillfälligt utökat behov av sådant stöd ska assistanstimmar beviljas för sådant behov.

8 § Rätt till personlig assistans ska omprövas sedan två år förflutit från det att frågan om rätten till insatsen senast prövades och vid väsentligt ändrade förhållanden.

För person som erhåller personlig assistans efter det att han eller hon har fyllt 65 år får omprövning endast ske vid väsentligt ändrade förhållanden.

Ändring av beslut om personlig assistans vid väsentligt ändrade förhållanden ska gälla från och med den månad då anledning till ändringen uppkom.

9 § Om det inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om någon har rätt till personlig assistans men det finns sannolika skäl för att sådan rätt föreligger, ska Försäkringskassan bevilja personlig assistans med ett skäligt antal timmar om detta är av väsentlig betydelse för den enskilde. Detsamma gäller om det står klart att rätt till personlig assistans föreligger men antalet assistanstimmar inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål. För sådan assistans får föreskrivas särskilda villkor.

Om det senare bestäms att personlig assistans inte ska beviljas eller ska beviljas med färre antal timmar ska utbetald ersättning endast återbetalas om förutsättningarna i 16, 17 eller 19 §§ är uppfyllda.

10 § Den som har beviljats personlig assistans ska anmäla till Försäkringskassan om en anordnare ska svara för insatsen eller om han eller hon själv ska vara arbetsgivare för sina personliga assistenter. Assistans enligt denna lag får anordnas av kommun och den som meddelats tillstånd enligt 10 kap. 1 §.

Den som anställt sina personliga assistenter ska ge in anställningsavtal Bilaga 1 och bevis om anmälan enligt 10 kap. 2 § till Försäkringskassan.

11 § Den som erhåller personlig assistans ska, om förhållandena ändras så att rätten till insatsen påverkas, genast anmäla detta hos Försäkringskassan.

Om den som erhåller personlig assistans har legal ställföreträdare enligt föräldrabalken gäller upplysningsskyldigheten i stället denne.

Utbetalning m.m.

12 § Medel för personlig assistans (assistansersättning) utbetalas månadsvis i förskott för det antal assistanstimmar som beviljats.

Avräkning för större avvikelser ska ske senast andra månaden efter den då den preliminära utbetalningen skett. Slutavräkning ska ske senast två månader efter utgången av varje tidsperiod för vilken personlig assistans beviljats.

13 § Utbetalning av ersättning för kostnader för personlig assistans görs till den anordnare av assistans som anmälts till Försäkringskassan enligt 10 § och ingett avtal med den som beviljats personlig assistans eller till den som beviljats personlig assistans och anställt personliga assistenter. Ett avtal mellan den som beviljats personlig assistans och den som ska anordna assistansens ska reglera förutsättningarna för utförandet av assistansen.

14 § Assistansersättning utges med de belopp per timme som regeringen fastställer för varje år.

Om det föreligger särskilda skäl kan Försäkringskassan, efter ansökan, besluta att ersättning ska utgå med ett högre belopp än det som regeringen fastställt. Detta belopp får dock inte överstiga det fastställda beloppet med mer än tolv procent.

15 § När den som beviljats personlig assistans anställt assistenter utbetalas ersättningen under förutsättning att den används för kostnader för personliga assistenter. Som en kostnad för personliga assistenter anses inte i något fall ersättning som den enskilde själv lämnar

1. till någon som han lever i hushållsgemenskap med, eller
2. till en personlig assistent för arbete som utförts på arbetstid som överstiger den tid som anges i 2–4 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.

Återbetalning

16 § Om en anordnare av assistans har fått ersättning enligt denna lag med ett för högt belopp, får Försäkringskassan kräva tillbaka den ersättning som felaktigt har betalats ut. Försäkringskassan får, i stället för att kräva återbetalning, räkna av beloppet från en annan fordran som anordnaren har på ersättning enligt denna lag.

17 § Om den som beviljats personlig assistans och anställt personliga assistenter, eller hans eller hennes ställföreträdare, genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningskyldighet eller på annat sätt har förorsakat att ersättning har lämnats felaktigt eller med för högt belopp, ska Försäkringskassan besluta om återbetalning av assistansersättning. Detsamma gäller om ersättning i annat fall har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och den som erhållit ersättning eller hans ställföreträdare skäligen borde ha insett detta. Om det finns särskilda skäl får Försäkringskassan efterge kravet på återbetalning helt eller delvis.

Vid en senare utbetalning till någon som ska betala tillbaka ersättning enligt första stycket får Försäkringskassan hålla inne ett skäligt belopp i avräkning på vad som har lämnats för mycket.

18 § Om den som har befunnits återbetalningsskyldig enligt 16 eller 17 §§ har träffat avtal med Försäkringskassan om en avbetalningsplan eller har medgett anstånd med betalningen av det återkrävda beloppet, ska ränta tas ut på beloppet. Räntan ska tas ut efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter. Räntan ska beräknas från den dag då avtalet om avbetalningsplanen träffades eller anstånd medgavs, dock inte för tid innan återkravet förfallit till betalning.

Om ett belopp som har återkrävts enligt 16 eller 17 §§ inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta tas ut på beloppet. För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635).

Om det finns särskilda skäl får Försäkringskassan helt eller delvis efterge kravet på ränta enligt denna paragraf.

19 § Den som beviljats personlig assistans och anställt personliga assistenter ska utan uppmaning betala tillbaka sådan ersättning som inte har använts för kostnader för dessa. Återbetalning ska göras senast i samband med slutavräkningen enligt 12 §.

Om återbetalning enligt första stycket inte görs får Försäkringskassan besluta om återbetalning enligt 16 §.

Övriga bestämmelser

20 § Försäkringskassan ska annonsera om möjligheterna att anordna assistans och de krav som gäller för sådan verksamhet.

21 § En kommun som beslutat om bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) åt en enskild som därefter beviljas personlig assistans har i den utsträckning biståndet avsett personligt utformat stöd som utförts av ett begränsat antal personer rätt till ersättning för det antal timmar som utförts innan beslutet om personlig assistans meddelats, dock inte för längre tid tillbaka än en månad före den månad då ansökan gjorts. Sådan ersättning är begränsad till det antal timmar per vecka som beslutet omfattar.

22 § Om inte annat följer av denna lag gäller i fråga om ersättning som Bilaga 1 utbetalas enligt detta kapitel i tillämpliga delar följande föreskrifter i lagen (1962:381) om allmän försäkring, nämligen

20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning av ersättning, 20 kap. 5 § om preskription,

20 kap. 6 § om förbud mot utmätning och om överlåtelse,

20 kap. 8 § första–tredje styckena och 9 § om skyldighet att lämna uppgifter,

20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder.

6 kap. Gemensamma bestämmelser om landstingens och kommunernas ansvar

1 § En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen. I 16 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) finns regler om placeringskommuns ansvar i vissa fall.

Om en person som anges i 1 kap. 1 § tänker bosätta sig i en kommun, ska kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser från kommunen enligt 4 kap. 1 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked ska bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen ska utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om han bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun ska kommunen ge det stöd och den hjälp som omedelbart behövs.

När det gäller landstingets förpliktelser gäller för landstinget vad som sägs i denna paragraf om kommunen.

2 § Utan hinder av 1 § första stycket får en kommun om det föreligger särskilda skäl verkställa ett beslut enligt 4 kap 1 § 8–10 i en annan kommun och behåller då ansvaret för den enskildes insatser enligt denna lag.

3 § Ett landsting eller en kommun får med bibehållet ansvar sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla insatser enligt denna lag.

Ett landsting och en kommun som ingår i landstinget får träffa avtal om att ansvar för en eller flera uppgifter enligt denna lag överläts från landstinget till kommunen eller från kommunen till landstinget. Om en sådan överlåtelse sker ska föreskrifterna i denna lag om landsting eller kommun gälla för den till vilken uppgiften överlåtits.

Om ett landsting och en kommun har träffat en överenskommelse enligt andra stycket, får överlåtaren lämna sådant ekonomiskt bidrag till mottagaren som motiveras av överenskommelsen. Har en överlåtelse skett från ett landsting till samtliga kommuner som ingår i landstinget, får kommunerna lämna ekonomiska bidrag till varandra, om det behövs för kostnadsutjämning mellan kommunerna.

4 § En kommun som träffat ett avtal enligt 3 § med annan än kommunen om tillhandahållande av insats enligt 4 kap. 1 § 8–11 ska underätta den kommun där insatsen ska utföras.

7 kap. Avgifter m.m.

1 § Av dem som har hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller hel garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension eller hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller som har annan inkomst av motsvarande storlek får skäligen avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter tas ut enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får endast avse kostnaden för den som beviljats insatsen och får inte överstiga kommunens självkostnader. Kommunen ska se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov.

2 § Om någon som är under 18 år får omvårdnad i ett annat hem än det egna med stöd av denna lag, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Kommunen får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

3 § I andra fall än som anges i 1–2 §§ får avgifter eller ersättning för kostnader inte tas ut för insatser enligt denna lag.

4 § Kommunen får besluta att betala ersättning till dem som deltar i verksamhet enligt 4 kap. 1 § 12.

8 kap. Dokumentation och gallring

1 § Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser enligt denna lag ska dokumenteras. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

2 § Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

3 § Om anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos den eller de nämnder som avses i 9 kap. 1 § tillhör sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, ska uppgifterna gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna ska dock inte gallras så länge uppgifterna om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av Bilaga 1
personuppgifter inom socialtjänsten ska gallras fem år efter det att de
förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen ska vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallrings-
skyldigheten inträdde.

4 § Handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att en
insats lämnas enligt 4 kap. 1 § 9 får inte gallras med stöd av bestäm-
melserna i 3 §.

Handlingar ska vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i
3 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kom-
muner och landsting och i övriga kommuner och landsting beträffande ett
representativt urval av personer.

9 kap. Nämnder

1 § Ledningen av landstingets eller kommunens verksamhet enligt denna
lag ska utövas av en eller flera nämnder som fullmäktige utser. Särskilda
bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemen-
sam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

2 § I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild har den
enskilde rätt att få företräde inför nämnden. Den enskilde ska underrättas
om denna rätt.

10 kap. Enskild verksamhet

1 § En enskild person får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkes-
mässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 4 kap. 1 § 2, 6–12. Till-
stånd ska sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten ska bedrivas
utom såvitt avser verksamhet enligt 4 kap. 1 § 2 som ska sökas hos
Länsstyrelsen i X län. Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten.

2 § Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 1 § får beviljas
endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Tillstånd får förenas med villkor av betydelse för kvaliteten och
säkerheten i verksamheten.

Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, ska
nytt tillstånd sökas.

3 § Enskild verksamhet med insatser som avses i 4 kap. 1 § 6–12 ska stå
under tillsyn av den eller de nämnder som avses i 9 kap. 1 § i den
kommun där verksamheten bedrivs. Om ansvaret för uppgiften överlåtit
till landstinget enligt 6 kap. 3 § andra stycket ska verksamheten i stället
stå under tillsyn av landstingets motsvarande nämnd. Nämnden har rätt
att inspektera verksamheten.

Den som beviljats personlig assistans enligt 4 kap. 1 § 2 och anställt
personliga assistenter ska anmäla det till länsstyrelsen. Vad som anges i
1–2 §§ och första stycket i denna paragraf gäller inte sådan verksamhet.

4 § Bestämmelserna i 8 kap. 1–2 §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet. Anteckningar och andra uppgifter i en personakt som tillhör en sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska bevaras och därefter gallras två år efter det att den sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna ska dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska gallras två år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen ska vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallrings-skyldigheten inträdde.

Den nämnd som beslutat om en insats som genomförs i en enskild verksamhet får träffa avtal med den som bedriver verksamheten om att handlingar ska överlämnas till nämnden när gallrings-skyldigheten inträder. Detta gäller dock inte sådana handlingar som avses i 4 §.

5 § Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som placerats eller tagits emot i bostad med särskild service för barn som behöver bo utanför föräldrahemmet ska överlämnas för bevarande till den nämnd som beslutat om insatsen, när gallrings-skyldigheten enligt 2 § första stycket inträder.

När gallrings-skyldigheten enligt 2 § första stycket inträder ska handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den nämnd som beslutat om insatsen.

6 § En handling i en personakt i enskild verksamhet ska, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 13 kap. 8 §.

Frågor om utlämnande enligt första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut ska han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till länsstyrelsen för prövning.

7 § Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet ska tas om hand

1. om verksamheten upphör,
2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller
3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt ska återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som tagits om hand ska förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakter ska

bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet. Bilaga 1

8 § Om det råder något allvarligt missförhållande inom en enskild verksamhet som avses i 1 §, ska länsstyrelsen förelägga den som bedriver verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Om länsstyrelsens föreläggande inte följs, får länsstyrelsen återkalla tillståndet. Detsamma gäller om de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 2 § inte längre föreligger.

9 § Om enskild verksamhet enligt detta kapitel avser personlig assistans får länsstyrelsen även återkalla tillståndet om bestämmelserna i 5 kap. 12 och 15 §§ inte följs. Om det finns sannolika skäl för att tillståndet kommer att återkallas enligt denna paragraf och ett sådant beslut inte kan avvaktas får Länsstyrelsen besluta att återkalla tillståndet för tiden tills ärendet slutligen avgjorts.

10 § Länsstyrelsen får återkalla tillståndet om skyldigheten enligt lagen (2009:xxx) om registerkontroll av personal inom verksamhet enligt lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning som utför insatser åt barn inte iakttas och om denna underlåtenhet är av allvarligt slag.

11 kap. Anmälan om missförhållanden

1 § Var och en som fullgör uppgifter enligt denna lag ska vaka över att de personer som får insatser enligt lagen får gott stöd och god service och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör en enskild som får insats enligt denna lag ska genast anmäla detta till den eller de nämnder som avses i 9 kap. 1 §. Om inte missförhållandet avhjälps utan dröjsmål, ska nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. Anmälnings-skyldigheten gäller också den som handlägger ärenden enligt denna lag.

Första stycket gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedrivna enskild verksamhet, dock inte inom personlig assistans där den som beviljats insatsen anställt personliga assistenter. Anmälan ska göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige är skyldig att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

12 kap. Tillsyn m.m.

1 § Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över verksamhet enligt denna lag. Styrelsen ska följa, stödja och utvärdera verksamheten samt informera om den och stimulera till vidareutveckling.

2 § Länsstyrelsen har inom länet tillsyn över verksamhet enligt denna lag och får då inspektera verksamheten.

Länsstyrelsen ska också inom länet

1. informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör verksamheten,
2. ge kommunerna råd i deras verksamhet,
3. verka för att kommunerna och landstingen planerar för att kunna tillgodose framtida stöd- och servicebehov,
4. främja samverkan i planering mellan kommunerna, landstingen och andra samhällsorgan, samt
5. verka för informationsutbyte och samverkan med berörda myndigheter.

13 kap. Övriga bestämmelser

1 § Beslut av en sådan nämnd som avses i 9 kap. 1 § eller av länsstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 4 kap 1 § 1 eller 3–12,
2. återbetalning enligt 5 kap. 16 §,
3. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 6 kap. 1 § andra stycket,
4. tillstånd till enskild verksamhet enligt 10 kap. 1 §,
5. omhändertagande av personakt enligt 10 kap. 6 §, eller
6. föreläggande eller återkallelse av tillstånd enligt 10 kap. 7–9 §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 10 kap.

4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Länsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det vunnit laga kraft.

2 § I ärenden om personlig assistans ska föreskrifterna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av Försäkringskassans beslut samt överklagande av Försäkringskassans och domstols beslut tillämpas.

Ett beslut i ett ärende om personlig assistans ska gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

3 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt. Begäran om sådan hjälp får dock göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

Straff

4 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 10 kap. 1 § första stycket första meningen döms till böter.

Särskild avgift

5 § En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt ett beslut av en sådan nämnd som avses i 9 kap. 1 §, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

6 § Den särskilda avgiften fastställs till lägst tio tusen kronor och högst en miljon kronor.

När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur lång tid dröjsmålet pågått och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara.

Avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. I ringa fall ska inte någon avgift tas ut.

7 § Frågor om särskild avgift prövas efter ansökan av länsstyrelsen av den länsrätt inom vars domkrets kommunen är belägen. En ansökan som avser ett landsting prövas av den länsrätt inom vars domkrets landstingets förvaltning förs.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

8 § Om en kommun eller ett landsting efter att ha ålagts att betala särskild avgift fortfarande underlåter att tillhandahålla insatsen får ny särskild avgift enligt 4 § dömas ut.

9 § Särskild avgift enligt 4 § första stycket får dömas ut bara om ansökan enligt 6 § delgetts kommunen eller landstinget inom två år från det att domen om insatsen vunnit laga kraft.

Särskild avgift enligt 4 § andra stycket får dömas ut bara om ansökan enligt 6 § delgetts kommunen eller landstinget inom två år från det att verkställigheten avbrutits.

10 § En sådan nämnd som avses i 9 kap. 1 § ska till länsstyrelsen och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap 1 § som inte har verkställts

inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Nämnden ska vidare dels till länsstyrelsen, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

11 § En sådan nämnd som avses i 9 kap. 1 § ska till länsstyrelsen och de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 9 § har rapporterats som ej verkställts. Datum för verkställigheten ska då anges.

12 § En sådan nämnd som avses i 9 kap. 1 § ska till fullmäktige lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Nämnden ska vidare ange vilka typer av insatser dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Nämnden ska till fullmäktige även överlämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnade beslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. Nämnden ska vidare ange vilka typer av insatser dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

Tystnadsplikt

13 § Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt denna lag får inte obehörigen röja vad han därvid erfarit om enskildas personliga förhållanden.

Bemyndiganden

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt denna lag meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ansökan om personlig assistans, beräkning av assistansstimmar och utbetalning av assistansersättning.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 då lagen (1993:387) om stöd och service åt vissa funktionshindrade, lagen (1993:389) om assistansersättning och lagen (1993:388) om införande av lagen

(1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade upphör att Bilaga 1 gälla.

2. Den som beviljats en insats enligt 9 § 1, 3–8 och 10 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska anses ha beviljats motsvarande insats enligt denna lag.

3. Kommunen ska ompröva beslut om insatser som meddelats enligt 9 § 2 och 9 (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt bestämmelserna i denna lag senast den 31 december 2012.

4. Ett tillstånd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska anses som ett tillstånd enligt denna lag.

5. Ett överklagande av socialnämnds eller länsstyrelsens beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag ska prövas enligt bestämmelserna i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

6. En ansökan om tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 4 kap. 1 § 6–12 som gjorts före denna lags ikraftträdande, men som gäller tid efter den 1 januari 2010 ska prövas i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

7. En anordnare av assistans får fortsätta att utföra personlig assistans och ta emot ersättning från Försäkringskassan om den som bedriver verksamheten senast den 1 april 2010 ansöker om tillstånd som sägs i 10 kap. 1 §. Verksamheten får efter en sådan ansökan fortsätta i avvaktan på tillståndsmyndighetens eller domstols beslut.

8. Beslut som meddelats enligt lagen (1993:389) om assistansersättning ska när det gäller det antal timmar som beviljats gälla under två år från dagen för beslutet om inte skäl för omprövning på grund av väsentligt ändrade förhållanden föreligger.

Förslag till lag om registerkontroll av personal inom verksamhet enligt lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning som utför insatser åt barn

Härigenom föreskrivs följande

1 § Den som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och utför insatser åt barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande inom sådan verksamhet under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande inom sådan verksamhet som sägs i första stycket ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur belastningsregistret. Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget ska vara högst ett år gammalt. I lagen om belastningsregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådant utdrag.

2 § Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

3 § På begäran av den som lämnat ett registerutdrag ska det återlämnas i original. Utdrag eller kopia därav ska dock avseende den som erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande bevaras under minst två år från det anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjas.

4 § I lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning finns bestämmelser om återkallande av tillstånd på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

5 § Bestämmelserna i denna lag gäller inte vid anställning av vårdnadshavare som personlig assistent för underårige som beviljats personlig assistans enligt lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter *skall* på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter *ska* på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv har rätt att få ett begränsat utdrag ur registret

1. för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där,

2. enligt bestämmelser i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg,

3. enligt bestämmelser i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling, *eller*

3. enligt bestämmelser i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,

4. enligt bestämmelser i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn.

4. enligt bestämmelser i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn, *eller*

5. enligt bestämmelser i lagen (2009:xxx) om registerkontroll av personal inom verksamhet enligt lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning som utför insatser åt barn.

Regeringen, eller i fråga om andra stycket punkterna 1–3 den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag *skall* innehålla.

Regeringen, eller i fråga om andra stycket punkterna 1–3 den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag *ska* innehålla.

En begäran om uppgifter ur registret *skall* vara skriftlig och undertecknad av den sökande.

En begäran om uppgifter ur registret *ska* vara skriftlig och undertecknad av den sökande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

2 §

Om någon efter beslut av en socialnämnd vistas i en annan kommun i familjehem, hem för vård eller boende eller sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket och 7 kap. 1 § första stycket 2, har den kommun som beslutat om vistelsen ansvaret för det bistånd enligt 4 kap. 1 § samt det individuellt behovsprövade stöd och de individuellt behovsprövade sociala tjänster enligt 3 kap. 6 § och 5 kap. 1 och 9 §§ som den enskilde kan behöva.

Om någon efter beslut av en socialnämnd vistas i en annan kommun i familjehem, hem för vård eller boende eller sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket och 7 kap. 1 § första stycket 2, har den kommun som beslutat om vistelsen ansvaret för det bistånd enligt 4 kap. 1 § samt det individuellt behovsprövade stöd och de individuellt behovsprövade sociala tjänster enligt 3 kap. 6 § och 5 kap. 1 och 9 §§ som den enskilde kan behöva.

Detsamma gäller insatser enligt lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

Placeringskommunens ansvar upphör om ärendet överflyttas enligt 1 §.

Den kommun där den enskilde är folkbokförd har samma ansvar som en placeringskommun enligt första stycket för bistånd, stöd och sociala tjänster

1. under kriminalvård i anstalt,
2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,
3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 20 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Särskilt bostadstillägg *skall* utges med det belopp som den bidragsberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

En skälig levnadsnivå enligt första stycket *skall* anses motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 200 kronor för den som är ogift och 3 100 kronor för den som är gift, *skall* från och med den månad den bidragsberättigade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket. För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 5 700 kronor respektive 2 850 kronor.

Särskilt bostadstillägg *ska* utges med det belopp som den bidragsberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

En skälig levnadsnivå enligt första stycket *ska* anses motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 200 kronor för den som är ogift och 3 100 kronor för den som är gift, *ska* från och med den månad den bidragsberättigade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket. *Detsamma gäller för den som beviljats en insats enligt 4 kap. 1 § 9–10 lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.* För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 5 700 kronor respektive 2 850 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för särskilt bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2006:1541.

Häri genom föreskrivs att 20 kap. 7 § rättegångsbalken (1942:740) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

7 §²

Åklagare får besluta att underlåta åtal för brott (åtalsunderlåtelse) under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts:

1. om det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter,

2. om det kan antas att påföljden skulle bli villkorlig dom och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse,

3. om den misstänkte begått annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet, eller

<p>4. om psykiatrisk vård eller insatser enligt <i>lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade</i> kommer till stånd.</p>	<p>4. om psykiatrisk vård eller insatser enligt <i>lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning</i> kommer till stånd.</p>
---	---

Åtal får underlåtas i andra fall än som nämns i första stycket, om det av särskilda skäl är uppenbart att det inte krävs någon påföljd för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna inte heller krävs av andra skäl att åtal väcks.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

² Senaste lydelse 1997:726.

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 10–11 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

10 §³

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt tolv år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med. En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt tolv år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. sjukdom eller smitta hos barnet,
2. sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare,
3. besök i samhällets förebyggande barnhälsovård,
4. vårdbehov som uppkommer till följd av att barnets andra förälder besöker läkare med ett annat barn till någon av föräldrarna, under förutsättning att sistnämnda barn omfattas av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning.

För vård av ett barn vars levnadsålder understiger 240 dagar utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket om tillsynen av barnet är stadigvarande ordnad. Därutöver utges ersättning för vård av ett sådant barn endast om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet. För vård av ett barn som är äldre än som nyss sagts utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket inte för tid under vilken annars föräldrapenning skulle ha uppburits; undantag gäller dock om barnet vårdas på sjukhus. Med vård på sjukhus jämställs tillfällig vård i övergångsboende för barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

En förälder till barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har rätt till

För vård av ett barn vars levnadsålder understiger 240 dagar utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket om tillsynen av barnet är stadigvarande ordnad. Därutöver utges ersättning för vård av ett sådant barn endast om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet. För vård av ett barn som är äldre än som nyss sagts utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket inte för tid under vilken annars föräldrapenning skulle ha uppburits; undantag gäller dock om barnet vårdas på sjukhus. Med vård på sjukhus jämställs tillfällig vård i övergångsboende för barn som omfattas av 1 kap. 1 § lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

En förälder till barn som omfattas av 1 kap. 1 § lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktions-

³ Senaste lydelse 2005:439.

tillfällig föräldrapenning från barnets födelse till dess att det fyller sexton år även när föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med föräldrautbildning, besök i barnets skola eller besök i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg i vilken barnet deltar (kontaktdagar).

nedsättning har rätt till tillfällig föräldrapenning från barnets födelse till dess att det fyller sexton år även när föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med föräldrautbildning, besök i barnets skola eller besök i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg i vilken barnet deltar (kontaktdagar).

Rätt till tillfällig föräldrapenning tillkommer även en fader som avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse för att närvara vid förlösningen, sköta hemmet eller vårda barn. Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har utsetts att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn tillkommer motsvarande rätt båda adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Vid adoption utges sådan tillfällig föräldrapenning om barnet inte fyllt tio år. Som adoption anses även att någon tar emot ett barn i avsikt att adoptera det.

Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad än en fader eller moder som avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse *skall* få rätt till tillfällig föräldrapenning för de ändamål som anges i fjärde stycket. Detta gäller om

1. det inte finns någon fader som har rätt till tillfällig föräldrapenning,
2. modern är avliden,
3. fadern avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt fjärde stycket och det skulle vara oskäligt att inte låta honom avstå, eller
4. fadern inte kan eller på grund av besöksförbud enligt lagen (1988:688) om besöksförbud eller liknande eller på grund av andra särskilda omständigheter sannolikt inte kommer att nyttja sin rätt enligt fjärde stycket.

Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har utsetts att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn *skall* vad som sägs i femte stycket om fader och moder i stället gälla adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad än en fader eller moder som avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse *ska* få rätt till tillfällig föräldrapenning för de ändamål som anges i fjärde stycket. Detta gäller om

Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har utsetts att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn *ska* vad som sägs i femte stycket om fader och moder i stället gälla adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

Det som sägs i fjärde och femte styckena om en fader gäller även en förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Tillfällig föräldrapenning kan utges för vård av ett barn som fyllt tolv men inte sexton år i de fall barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat funktionshinder är i behov av särskild tillsyn eller vård.

Tillfällig föräldrapenning kan även utges för vård av ett barn som fyllt sexton men inte tjuugoett år om barnet omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Om barnet efter att ha fyllt tjuugoett år går i sådan skola som avses i 5 kap. 28 § eller 6 kap. 7 § skollagen (1985:1100) kan tillfällig föräldrapenning utges till utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 23 år.

Tillfällig föräldrapenning kan även utges för vård av ett barn som fyllt sexton men inte tjuugoett år om barnet omfattas av 1 kap. 1 § lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Om barnet efter att ha fyllt tjuugoett år går i sådan skola som avses i 5 kap. 28 § eller 6 kap. 7 § skollagen (1985:1100) kan tillfällig föräldrapenning utges till utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 23 år.

Tillfällig föräldrapenning enligt första stycket utges om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 10 § första stycket eller 10 a §. För tid under vilken annars föräldrapenning skulle ha uppburits utges dock inte tillfällig föräldrapenning annat än om barnet vårdas på sjukhus.

Tillfällig föräldrapenning enligt andra stycket utges om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 10 § första stycket 1.

Försäkringskassan får i förväg pröva om förutsättningarna enligt första eller andra stycket föreligger. Ett sådant beslut är bindande för den tid som anges i beslutet men kan omprövas om de förhållanden som har lagts till grund för beslutet ändras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

⁴ Senaste lydelse 2004:781.

Förslag till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid
m.m. i husligt arbete

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1979:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete i stället för dess lydelse enligt lagen (2008:296) om ändring i lagen (1979:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2008:296

Föreslagen lydelse

1 §⁵

Denna lag är tillämplig på arbete som en arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade*.

För arbetstagare som inte har fyllt 18 år gäller endast 11–14, 20 och 21 §§.

En överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren som strider mot denna lag är inte bindande för arbetstagaren.

Denna lag är tillämplig på arbete som en arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt *lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

4 §⁶

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närsstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne *skall* få vetskap om vilka hans eller hennes biologiska föräldrar är.

Inom kommunal familjerådgivning gäller sekretess för uppgift som enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, verksamhet hos kommunal invandrarbyrå samt verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. Med socialtjänst jämställs ärenden

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närsstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne *ska* få vetskap om vilka hans eller hennes biologiska föräldrar är.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, verksamhet hos kommunal invandrarbyrå samt verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. Med socialtjänst jämställs ärenden

⁶ Senaste lydelse 2007:1311.

om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa *funktionshindrade*.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om enskilda personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen lämnas till socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 23 d § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till nämnd som avses i 22 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess enligt första stycket gäller inte

1. beslut i ärenden om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård, eller

2. beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Beträffande anmälan i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård gäller sekretess om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom eller henne närstående lider betydande men om uppgiften röjs.

om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa personer med *funktionsnedsättning*.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 10 kap. 7 § lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med *funktionsnedsättning* för uppgift om enskilda personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen lämnas till socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 10 kap. 7 § lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med *funktionsnedsättning* lämnas till nämnd som avses i 9 kap. 1 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 16 § och 6 kap. 6 § skollagen (1985:1100) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.**16 §⁷

Det som i lagen sägs om utvecklingsstörda gäller även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt personer med autism eller autismsliknande tillstånd.

I *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade* finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

I *lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning* finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

6 kap.6 §⁸

Varje kommun som anordnar särskola är skyldig att så långt det är möjligt organisera särskolan så att ingen elev blir tvungen att bo utanför det egna hemmet på grund av skolgången. Även i övrigt *skall* vid utformningen av särskoleverksamheten beaktas vad som ur kommunikationssynpunkt är ändamålsenligt för eleverna.

Vid fördelningen av elever på olika skolor med särskoleutbildning *skall* kommunen beakta vårdnadshavares önskemål om att deras barn *skall* tas emot vid en viss skola så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på en så kort skolväg som möjligt åsidosätts eller att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Varje kommun är skyldig att för eleverna i sin särskola anordna kostnadsfri skolskjuts, om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, elevens funktionshinder eller någon annan särskild omständighet. Kommunens skyldighet omfattar dock inte sådana

Varje kommun som anordnar särskola är skyldig att så långt det är möjligt organisera särskolan så att ingen elev blir tvungen att bo utanför det egna hemmet på grund av skolgången. Även i övrigt *ska* vid utformningen av särskoleverksamheten beaktas vad som ur kommunikationssynpunkt är ändamålsenligt för eleverna.

Vid fördelningen av elever på olika skolor med särskoleutbildning *ska* kommunen beakta vårdnadshavares önskemål om att deras barn *ska* tas emot vid en viss skola så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på en så kort skolväg som möjligt åsidosätts eller att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

⁷ Senaste lydelse 1993:800.

⁸ Senaste lydelse 1993:800.

elever som väljer att gå i en annan särskola än den som kommunen annars skulle ha placerat eleven i om något önskemål om en viss skola inte framställts.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

I lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning finns föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Häri genom föreskrivs att 8 a § tandvårdslagen (1985:125) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*8 §⁹

Vid tillämpningen av 8 § *skall* landstinget särskilt svara för att uppsökande verksamhet bedrivs bland dem som omfattas av *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade* samt bland dem som har varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och som

Vid tillämpningen av 8 § *ska* landstinget särskilt svara för att uppsökande verksamhet bedrivs bland dem som omfattas av *lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning* samt bland dem som har varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och som

1. kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar för enligt 18 § första stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), eller

2. får hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård), eller

3. är bosatta i egen bostad och har motsvarande behov av vård eller omsorg som personer som omfattas av punkterna 1–2 ovan.

Landstinget *skall* också svara för att nödvändig tandvård erbjuds patienter som avses i första stycket.

Landstinget *ska* också svara för att nödvändig tandvård erbjuds patienter som avses i första stycket.

Landstinget *skall* vidare se till att tandvård kan erbjudas dem som har behov av särskilda tandvårdsinsatser som ett led i en sjukdomsbehandling under en begränsad tid.

Landstinget *ska* vidare se till att tandvård kan erbjudas dem som har behov av särskilda tandvårdsinsatser som ett led i en sjukdomsbehandling under en begränsad tid.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

⁹ Senaste lydelse 2003:1209.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:419) om resekostnadsersättning vid sjukresor

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1991:419) om resekostnadsersättning vid sjukresor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹⁰

Landsting och kommuner som inte tillhör något landsting (sjukvårdshuvudmän) ska, i fråga om personer som omfattas av sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, lämna ersättning för resekostnader

1. i samband med öppen hälso- och sjukvård som anordnas av staten, ett landsting eller en kommun som inte ingår i ett landsting eller i samband med sjukhusvård enligt 2 kap. 4 § lagen om allmän försäkring,

2. i samband med rådgivning enligt lagen (1974:525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m.,

3. vid resor till och från sjukhus eller läkare som föranleds av en undersökning enligt förordningen (1975:1157) om ersättning för vissa läkarutlåtanden m. m.,

4. i samband med tillhandahållande av hjälpmedel åt handikappad,

5. i samband med tandvård som avses i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd,

6. vid besök som med anledning av sjukdom görs hos läkare inom studerandeorganisationernas hälsovård, för vilken statsbidrag betalas ut av högskolestyrelse,

7. i samband med konvalescentvård som ges i konvalescenthem som har tagits upp på förteckning som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,

8. vid besök för sjukvårdande behandling som ges i omedelbart samband med insats enligt *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,*

8. vid besök för sjukvårdande behandling som ges i omedelbart samband med insats enligt *lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning,*

9. vid besök för sjukvårdande behandling som ges med stöd av bestämmelserna om den kommunala hälso- och sjukvården i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

I fråga om resekostnader enligt första stycket 2 ska ersättning lämnas även när rådgivningen bedrivs av organisationer med Socialstyrelsens tillstånd.

För resekostnader som avses i första stycket 1 behöver ersättning lämnas endast om vården eller behandlingen getts med anledning av sjukdom eller förlossning.

Sjukvårdshuvudmännen ska också lämna ersättning för resekostnader vid vård enligt lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning och vid sjukgymnastik enligt lagen (1993:1652) om sjukgymnastikersättning.

¹⁰ Senaste lydelse 2008:150.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Häri genom föreskrivs att 9 kap. 10 § kommunallagen (1991:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.
10 §¹¹

Revisorernas granskning omfattar inte ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild i andra fall än

1. när handläggningen av sådana ärenden har vållat kommunen eller landstinget ekonomisk förlust,

2. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer egna gynnande beslut enligt *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade* och socialtjänstlagen (2001:453),

2. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer egna gynnande beslut enligt *lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning* och socialtjänstlagen (2001:453),

3. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer avgöranden av allmänna förvaltningsdomstolar, eller

4. när granskningen sker från allmänna synpunkter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹¹ Senaste lydelse 2008:78.

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Underhållsstöd lämnas inte för sådan kalendermånad då barnet under hela månaden

1. på statens bekostnad får vård på institution eller annars kost och logi,

2. bor i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade*, eller

2. bor i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt *lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning*, eller

3. vårdas i familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 19 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

19 §

Assistansersättningar enligt lagen (1993:389) om assistansersättning och ekonomiskt stöd till utgifter för personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade är skattefria.

Ersättning för kostnader för personlig assistans enligt lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning som utbetalas till den som beviljats insatsen är skattefri.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Förslag till lag om ändring lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §¹²

För den som har fått ersättning enligt denna lag *skall* tillgångar uppgående till ett belopp om ett-hundrasjuttiofemtusen (175 000) kr anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

För den som har fått ersättning enligt denna lag *ska* tillgångar uppgående till ett belopp om ett-hundrasjuttiofemtusen (175 000) kr anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. 16 och 17 §§ lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,

2. 5 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag,

3. 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453),

4. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), samt

5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

5. 7 kap. 1 § lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹² Senaste lydelse 2001:764.

Häriigenom föreskrivs att 3 kap. 2 § socialförsäkringslagen (1999:799) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §¹³

Den som är bosatt i Sverige omfattas även av

1. lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
3. lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,
4. lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till personer med funktionshinder,
5. lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn,
6. lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,
7. lagen (1993:389) om assistansersättning, 7. lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning,
8. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
9. lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,
10. lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
11. lagen (1998:702) om garantipension,
12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag,
13. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om
 - garantipension till omställningspension och änkepension,
 - efterlevandestöd till barn, och
 - pension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samma lag eller enligt 4 § andra stycket 2 eller 6 § tredje stycket 2 lagen (2000:462) om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningsstid i Sverige,
14. lagen (2001:853) om äldreomsorgsstöd, och
15. lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹³ Senaste lydelse 2008:152.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

I fråga om utlämnande av personuppgifter som finns inom socialtjänsten gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen (1980:100), socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

I fråga om utlämnande av personuppgifter som finns inom socialtjänsten gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen (1980:100), socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹⁴

Ett landsting och en eller flera kommuner som ingår i landstinget får genom samverkan i en gemensam nämnd gemensamt fullgöra

1. landstingets uppgifter

- enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
- enligt tandvårdslagen (1985:125),
- enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,
- enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,
- enligt *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade*, – enligt *lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning*,
- enligt lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning,

– som i annat fall enligt lag *skall* handhas av en sådan nämnd som avses i 10 § hälso- och sjukvårdslagen, och

– som i annat fall enligt lag *ska* handhas av en sådan nämnd som avses i 10 § hälso- och sjukvårdslagen, och

2. kommunens uppgifter

- enligt socialtjänstlagen (2001:453),
- enligt hälso- och sjukvårdslagen,
- enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
- enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
- enligt *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*, – enligt *lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning*,
- enligt lagen om patientnämndsverksamhet m.m., eller
- som i annat fall enligt lag *skall* handhas av socialnämnd.

– som i annat fall enligt lag *ska* handhas av socialnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹⁴ Senaste lydelse 2004:190.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:466) om beräkning av inkomstprövade socialförsäkringsförmåner m.m. för neurosedynskadade Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2005:466) om beräkning av inkomstprövade socialförsäkringsförmåner m.m. för neurosedynskadade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

För den som enligt regeringsbeslut fått ersättning för fosterskador som antas orsakade av de i Sverige sålda läkemedlen Neurosedyn eller Noxodyn *skall* tillgångar uppgående till ett belopp om femhundra tusen (500 000) kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpningen av

För den som enligt regeringsbeslut fått ersättning för fosterskador som antas orsakade av de i Sverige sålda läkemedlen Neurosedyn eller Noxodyn *ska* tillgångar uppgående till ett belopp om femhundra tusen (500 000) kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpningen av

1. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

2. 19 § lagen (1993:387) om *stöd och service till vissa funktionshindrade*,

2. 7 kap. 1 § lagen (2009:xxx) om *stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning*,

3. 5 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag,

4. 26 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd,

5. 2 kap. 7 § och 4 kap. 14 § studiestödslagen (1999:1395),

6. 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), samt

7. 16 och 17 §§ lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner och landsting

Bilaga 1

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Vid utbetalning av ersättning enligt 2 § tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 9, 10, 15 och 16 §§ mervärdesskattelagen (1994:200). Bestämmelsen i 8 kap. 9 § första stycket 1 mervärdesskattelagen *skall* dock inte tillämpas i fråga om sådana boendeformer som anges i 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) samt 9 § 8 och 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Vid utbetalning av ersättning enligt 2 § tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 9, 10, 15 och 16 §§ mervärdesskattelagen (1994:200). Bestämmelsen i 8 kap. 9 § första stycket 1 mervärdesskattelagen *ska* dock inte tillämpas i fråga om sådana boendeformer som anges i 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) samt 4 kap. 1 § 8–11 lagen (2009:xxx) om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Remissinstanser: Justitieombudsmannen, Riksrevisionen, Hovrätten för Nedre Norrland, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Västernorrlands län, Länsrätten i Kronobergs län, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Statskontoret, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens Skolverk, Hjälpmedelsinstitutet, Handikappombudsmannen, Barnombudsmannen, Uppsala universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Skatteverket, Föreningen Sveriges socialchefer, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Östergötland, Botkyrka kommun, Södertälje kommun, Täby kommun, Huddinge kommun, Stockholms kommun, Katrineholms kommun, Kungsörs kommun, Gnesta kommun, Linköpings kommun, Finspångs kommun, Mjölby kommun, Jönköpings kommun, Växjö kommun, Nybro kommun, Vetlanda kommun, Kalmar kommun, Oskarshamns kommun, Gotlands kommun, Sölvesborgs kommun, Landskrona kommun, Malmö kommun, Staffanstorps kommun, Laholms kommun, Halmstads kommun, Borås kommun, Göteborgs kommun, Lysekils kommun, Kungälv kommun, Uddevalla kommun, Trollhättans stad, Lidköpings kommun, Karlstads kommun, Årjängs kommun, Hällefors kommun, Örebro kommun, Askersunds kommun, Hedemora kommun, Vännäs Kommun, Melleruds kommun, Sala kommun, Faluns kommun, Borlänge kommun, Ludvika kommun, Gävle kommun, Tierps kommun, Lindesbergs kommun, Västerås stad, Söderhamns kommun, Sundsvalls kommun, Hudiksvalls kommun, Östersunds kommun, Ovanåkers kommun, Lycksele kommun, Skellefteå kommun, Bodens kommun, Umeå kommun, Piteå kommun, Haparanda kommun, Stockholms Läns Landsting, Landstinget i Östergötland, Västerbottens läns landsting, Örebro läns landsting, Region Skåne, Landstinget i Halland, Västra Götalandsregionen, Sveriges Kommuner och Landsting, Handikappförbundens samarbetsorgan, Synskadades Riksförbund, Svenska Kommunalarbetsareförbundet, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges Kristna Råd, Kooperationens förhandlingsorganisation, Rekryteringsgruppen, Stockholm Independent Living, Föreningen Jämlikhet Assistans & Gemenskap, Intressegruppen för Assistansberättigade, Vårdföretagarna, Frösunda Assistans, Privata Assistansanordnares Riksorganisation, Assistansia, Göteborgskooprativet för Independent Living, Bosses råd, stöd och kunskapscenter, MISA, metoder för individuellt stöd i arbete, Olivia assistans, Särmark Assistans, AssistansLotsen AB och Kommunala Företagens Samarbetsorganisation.

Instanser utöver remisslistan som lämnat synpunkter: Vilhelmina, Dorotea, Åsele kommuner, Region Dalarna, Orust kommun, Perstorps kommun, Södermalms Handikappråd, Landstinget i Värmland, Storfors kommun, Kävlinge kommun, Simrishamns kommun, Svalövs kommun,

Vingåkers kommun, Nygatans Föräldragrupp Luleå, Ekman, Olle genom Pia Ek, FOMS, Eriksson, Niclas, Sorsele kommun, Eriksson, Staffan, Veteranerna, Ekerö kommun, Sjöbo kommun, Kommunförbundet Västernorrland, Luleå kommun, Fyrbodals kommunalförbund, Alvesta kommun, Ljusnarsbergs kommun, Habo kommun, Lekebergs kommun, Värmdö kommun, Partille kommun, Härnösands kommun, Essunga kommun, Föreningen för rörelsehindrade barn och ungdomar, RBU, Torsås kommun, Eriksson, Hans, Helsingborg Independent Living, HIL, IFA, Alingsås kommun, Nynäshamns kommun, Vindelns kommun, Sävsjö kommun, Gullspångs kommun, Ödeshögs kommun, Kungsbacka kommun, Vara kommun, Tidaholms kommun, Falköpings kommun, Hälleforsnäs kommun, Brukarförbundet Värna, Föreningen Sveriges Habiliteringschefer, Landstinget i Uppsala län, Österåkers kommun, Kommunförbundet Skåne, Förbundet Sveriges Dövblinda, Db, Hjärnstyrkan Assistans AB, Lomma kommun, Österåkers kommun, Svedala kommun, Töreboda kommun, Östhammars kommun, Vuxenrehabiliteringen i Sydvästra Skåne, Hansson, Ulla, Mo Gård Gruppen, Resurscenter Mo Gård, Landstinget i Sörmland, Tibro kommun, Göteborgsregionens kommunalförbund, Gagnefs kommun, Föreningen för de Neurosedynskadade FfdN, Leksands kommun, Årsta Gård Sköldinge AB, Bollnäs kommun, Ljusdals kommun, Nordanstigs kommun, Vänersborgs kommun, original, Brukarstödscentra Västerbotten, Sundholm, Torkel och Gunilla, OCD-Föreningen Anankes, Hjortman, Johanna, Andersson, Marianne, Norrköpings kommun, Gnosjö kommun, Riksförbundet DHB, Ydre kommun, Riksorganisationen Unga Synskadade, Lidköpings kommun, Älmhults kommun, Tjörns kommun, Lunds kommun, Kommunala handikapprådet, Lunds kommun, Skövde kommun, Ådahl, Emma, Hermansson, Emma, Eskilstuna kommun, Riksförbundet Sällsynta diagnoser, FUB Västerdalarna, Sunne kommun, Klippans kommun, Skara kommun, Uppsala kommun, Kommunförbundet Stockholms län, Jämtlands läns landsting, Eriksson, Hans, Hermansson, Bibbi, Entreprenörsregionen, Gnosjö, Kooperativet EMIL, Brukarkooperativet i Umeå, Vaggeryds kommun, Orsa kommun, Isaksson Ulander, Else, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna, Vimmerby kommun, Kinda kommun, Munkedals kommun, Ale kommun, Mariestads kommun, Ängelholms kommun, Timrå kommun, Trosa kommun, Landstinget i Västmanlands län, Johansson, Gunnel, Solhagagruppen, Förbundet Unga Rörelsehindrade, Landstinget i Dalarna, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft, Hjo kommun, Markaryds kommun, Stiftelsen Linden och Sjöboda Gård AB, Stroke-Riksförbundet, Nationellt Kunskapscenter för Dövblindfrågor, Arbetsgivarföreningen KFO, Heby kommun, Förbundet Rörelsehindrade, Thern, Karin, Solna stad, FUB Borlänge, Tallskog, Leif, Ordande över gränser, Riksförbundet FUB, Pass-team AB, Strömsunds kommun, Assistanсанordnarna, Assistanсанvändarna, HSO Västerbotten, Folkkampanjen foer sjukvaarden, Kompis Assistans EF, Eslövs kommun, Kommunförbundet Stockholms län, KSL, Afasiförbundet i Sverige, Sveriges Kristna Handikappförbund, SKrH, Marks kommun, Vaggeryds kommun, Skaraborgs kommunalförbund, Riksförbundet för Trafikolycksfalls- och polioskadade, RTP, Lidingö stad, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa,

RSMH, Bergqvist, Pia-Lena, Ek, Mia och Ek, Anita, Erlandsson, Bilaga 2
Margareta och Hermansson, Bibbi, Demensförbundet, Erman Margareta,
Kennborn Ingrid och Sandström Lena, De handikappades Riksförbund,
DHR, Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning,
FUB, Lund, Oxelösunds kommun, Riksföreningen Autism, Individuellt
Liv i Gemenskap, ILG, Anhörigas Riksförbund, AHR, Gislaveds
kommun, Sundbybergs stad, Dals-Eds kommun, Hallstahammars
kommun, Hofors kommun, Falkenbergs kommun, Folkkampanjen för
sjukvården, Swedenborg Ken, Bratt Bertil, Nyköpings kommun,
Bengtssfors kommun, Sandvikens kommun, Ockelbo kommun, Riks-
kooperativet, RKB, Helsingborgs stad, Diskrimineringsombudsmannen,
DO, Schizofreniförbundet, Regelrådet, Döös, Anna, Kooperativet
Lotsen, Johansson, Ingrid,